

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM 3., 4. ve 5. SINIF
TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER ALAN HİKAYE VE
MASALLARIN EĞİTİMSEL İŞLEVLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Seyit EMİROĞLU

HAZIRLAYAN

Ahmet ÖZLER

KONYA-2006

ÖN SÖZ

Eğitimin temel amacı; dinlemeyi bilen, sağlıklı düşünebilen, yorumlama kabiliyetine sahip, bilgi üretebilen, sorun çözme yeteneğine sahip, kendini ifade edebilen bireyler yetiştirmektir. Bu ise ancak dilin doğru, güzel ve etkili kullanımına bağlıdır.

Sıkça tekrar edilip çok az uygulanan bir söz var; “Her şeyin başı sevgi.” diye. Her şeyin başı sevgi ise dili öğretmede de kullanılması gereken en etkin yol yine sevgi yolu olmalıdır. Ezberden uzak sevgiye dayalı bir dil öğretimi. Bu sevginin oluşumunda karşımıza dilin biçim almış hali olan edebiyat ve onun en temel ürünlerinden olan hikaye ve masallar çıkmaktadır.

Biz bu çalışmamızda edebi ürünlerden özellikle çocuklarca çokça sevildiği bilinen hikaye ve masalların ders kitaplarımızda yer alanlarının çocuk eğitimde kullanımını incelemeye çalıştık. Çalışmada:

Giriş bölümünde dil, anadili, eğitim, çocuk, edebiyat, masal ve hikaye konularını ele alıp, bunların tanımlarını vererek dil ve anadili öğretiminde çocukluk döneminin önemi ve bu dönemde eğitim materyali olarak kullanılan en temel öğeler olan masal ve hikayeye değinmeye çalıştık.

Birinci bölümde ise; problem cümlesi ve alt problemler, araştırmanın amacı, önemi, varsayımlar, sınırlılıklar başlıkları işlendi.

İkinci bölümde “Bulgular ve Yorumlar” başlığı altında İlköğretim 3., 4.ve 5. Sınıf Türkçe Ders kitaplarından her sınıf için seçilen, hikaye ve masallardan oluşan toplam 15’er metnin önce ders kitaplarında ki yayınlanan orijinal hali ile verilmiş ardından araştırmanın alt problemlerinde belirlenen soruların yanıtları aranmıştır.

Üçüncü bölümde ise Değerlendirme ve Öneriler başlıklarına yer verilmiştir. Bibliyografya bölümünde ise çalışma esnasında alıntı yapılsın yapılmasın yararlanılan kaynaklar verilerek çalışma tamamlanmıştır.

Bu çalışmanın tamamlanmasında, hem yol göstererek hem de fiili olarak katkıda bulunarak emeğini esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Seyit EMİROĞLU ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Ahmet ÖZLER

İÇİNDEKİLER

Giriş	1
-------------	---

I. BÖLÜM

Problem durumu	8
Problem cümlesi	8
Araştırmanın amacı.....	8
Alt problemler.....	8
Önem.....	9
Varsayımlar.....	9
Sınırlılıklar	9
Yöntem.....	9
Verilerin analizi ve yorumlanması.....	10

II. BÖLÜM

Bulgular ve Yorumlar	12
3. Sınıf Kitaplarında Yer Alan Hikaye ve Masallar	13
4. Sınıf Kitaplarında Yer Alan Hikaye ve Masallar.....	50
5. Sınıf Kitaplarında Yer Alan Hikaye ve Masallar.....	95

III. BÖLÜM

Değerlendirme	137
Öneriler	139
Bibliyografya	140

GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insan gözlerini aile denilen sıcacık bir ortamda açar. Aile bir çocuğun ilk kişisel yapısının şekil aldığı atmosferdir. Dili ilk olarak genellikle kendinin koruyucu meleği olan annenin kucağında öğrenmeye başlar.

Okul çağına kadar bu durum dinleme ve konuşma ağırlıklı iken okul çağında iki yeni kavram daha girer hayatlarına okuma ve yazma. Bunlar artık bir ömür boyu ekmek gibi su gibi hep ihtiyaç duyacağı iki temel kavram olacaktır. Peki “Dil nedir?”

Dil; düşünce, duygu ve isteklerin bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü, çok gelişmiş bir dizgedir(Aksan, 1998, sf. 55). Bu tanımda üzerinde durulması gereken en önemli nokta dilin insanlar arasında anlaşmayı sağlayan bir iletişim aracı olmasıdır.

Dil, duygu ve düşünceyi insanlara aktaran bir vasıta olduğu için, insan topluluklarını bir kitle veya yığın olmaktan kurtararak, aralarında “duygu düşünce birliği” olan bir cemiyet yani “millet” haline getirir (Kaplan,1996,sf. 35). Aynı dili konuşmak elbette ki “millet” olmanın tek unsuru değildir. Millet dediğimiz zaman aynı coğrafya üzerinde yaşayan, aralarında din, dil, ırk, inanç ve ülkü birliği bulunan ve beraber yaşama isteğinde olan insan topluluklarını anlıyoruz. Fakat bu unsurları birbirine bağlayan yegane güç dil'dir. Çünkü insanları birleştirerek iletişim kurmalarına fırsat veren de bu birleşim sonucunda oluşan ortak değerler bütünü olan kültürü de kendilerinden sonra gelen kuşaklar kutsal bir emanet olarak aktaranda yine dildir. Ortak dil fikri milletlerin ayakta kalabilmesi ve geleceklerini teminat altına alabilmesi için başlıca şart olmuştur. İşte tam bu bağlamda anadil kavramı ortaya çıkar.

Anadil; insanın bebeklik döneminden başlayarak, doğal yollarla ve doğal bir süreç içerisinde çevresinden öğrendiği dildir. Bu evrede yanında bulunduğu en yakın kişi anne olduğu için bu dile anadil denilmektedir. Peki, ama anadilini önemli kılan nedir?

“Daha küçük yaşlarda ailemiz ve çevremizden öğrendiğimiz dil şuurumuz ve altyapımız, alışkanlığa dönüşen telaffuz ve kullanımlarımızla birlikte ömür boyu eşyaya, hayata, olaylara bakışımızı da yönlendirir. Bilinçaltımızda yer eden dil şuurumuz sadece diğer fertlerle iletişimimizi sağlamaz, bunun yanında düşüncemizi, hayallerimizi, tepkilerimizi ve estetik duygularımızı da etkiler. Bireysel ve toplumsal kişiliğimizin, millet olarak karakterimizin tespit edilmesine yönelik en güçlü

malzememiz yine anadilimizdir. Kısaca bizi biz yapan özelliğimiz anadilimizdir(Derman, 2002:8).” Başka bir ifade ile “Aynı dili soluyanlar, aynı anadilin havasını bilinçaltına indirmiş olanlar arasında bir yakınlık doğar. Anadili, bireyleri birbirine bağlayan, bir toplumu gelişigüzel bir insan yığını olmaktan çıkartıp milletleştiren en önemli etkenlerden biridir. (Özdemir, 1999: 21) .”

Bu etken unsur ortadan kalktığında millet olma şuuru da ortadan kalkmaktadır. Bunu dil şuurlarını kaybeden Bulgarlar ve Peçenek’lerin Türklüklerini de unutmaları ile örnekleyebiliriz.

O halde gelecekte sıkıntıya düşmemek için köklü tarih ve kültür mirasımızla bizler dilimizi korumaya çalışmalıyız ve dilimizi namusumuzun bir parçası kabul ederek onun yaşaması ve korunması için insanlarımıza köklü bir dil bilinci vermeliyiz. Peki bu bilinci ne zaman ve nasıl kazandıracamız? Bu sorulardan zamanla ilgili olanın yanıtı elbette ki işin ta başından yani çocukluk evresinden olmalıdır. O halde önce “çocuk” kavramını inceleyelim:

Çocuk genel olarak tüm kaynaklar da bebeklikle ergenlik dönemi arasında bulunan insan yavrusu olarak tanımlanmaktadır. Bu kaynaklarda cinsiyetlere göre değişik yaş evreleri baz alınarak genellikle ilk çocukluk ve son çocukluk olarak ikiye ayrılmaktadır.

Bu dönemlerden ilk çocukluk dönemi 2-6 yaş arası olarak ifade edilmektedir. Bu dönemin en önemli özelliği kişilik gelişiminin bu dönemde gerçekleşmesi ve dünyayı anlamasını sağlayacak anadilin öğrenilmeye başlanmasıdır. Bu dönem ülkemizde zorunlu eğitim çağı dışında olduğu için bu evreyle ilgili çalışmalar ancak bilinçli aile yapılarının oluşturulması veya pek çok gelişmiş ülkede olduğu gibi anaokulu yapısının değiştirilmesi ile mümkün olacaktır.

İkinci çocukluk çağı ise kızlarda 6-11, erkeklerde 6-13 olarak ifade edilmektedir. Bu dönemler tam olarak zorunlu eğitim çağının içinde kalmaktadır ve çocuğun hem kendine hem de diline şekil vermek için değerlendirilmesi gereken en önemli zamanlardan birisidir, yani tam eğitim zamanıdır.

Eğitimin Ertürk tarafından, “Bireyin davranışlarında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci (Büyükkaragöz ve diğ., 1998: 26).” olarak ifade edildiği belirtilmektedir.

İkinci çocukluk döneminin değerlendirilmesinde en önemli görev eğitimcilerle özellikle ilköğretimde görev yapan öğretmenlere düşmektedir. Çünkü bu dönem davranış kazandırılacak öğrencilerin en rahat şekillendirilebildiği dönemdir. Atasözümüz ne güzel ifade etmiştir bu durumu; “Ağaç yaş iken eğilir.” Fakat şu hiçbir zaman unutulmamalıdır ki çocuk, “küçük insan” değildir. Bedensel yapısı, zihinsel ve duygusal özellikleriyle bambaşka bir varlıktır. Kendisine özgü dünyası, gelişme ve büyüme süreci vardır. Ona hitap edebilmek için önce onu iyi tanımak, onun ilgi istek ve kabiliyetleri doğrultusunda ona hitap edecek ürünlerle ve kesinlikle ama kesinlikle sevgi yoluyla bu yapılmalıdır.

Biz eğitimciler dilini doğru kullanan, dinlemeyi bilen, sağlıklı düşünebilen, yorumlama kabiliyetine sahip, bilgi üretebilen, sorun çözme yeteneğine sahip, kendini ifade edebilen, güçlü iradelere sahip bireylerin yetiştirilmesinde birinci derecede olaylara müdahil konumundayız.

Eğitim sistemimizde bu anlayışa paralel olarak tespit edilmiştir. Bunu daha iyi anlayabilmek için Türk Milli Eğitiminin amaçlarını kavramak gerekmektedir.

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununa göre Türk Milli Eğitiminin genel amaçları şöyledir:

1) Atatürk inkılap ve ilkelerine ve anayasada ifadesi bulunan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2) Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3) İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların,

kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak.

Türk Eğitim sistemi İlköğretimin Görev ve Amaçlarını ise İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde sıralamış, ardından bu kurumlarda öğretim görecek olan öğrencilerin; kişisel bakımdan, insan ilişkileri bakımından, ekonomik hayat bakımından, toplum hayatı bakımından ne doğrultuda yetiştirileceği maddeler halinde ifade edilmiştir.

Tüm bunlarda istenilen sonuçlara ulaşmak için kompleks bir yapıya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu beklentilere ulaşılması için uygulayıcı da kaliteli olmalıdır. Uygulayıcı olan öğretmenlerin bu vasıflara haiz olduğunu kabul edersek kullanılan araç-gereç, kaynak ve materyallerin de nitelikli olması gerekmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın değişen ihtiyaçlar çerçevesinde yaptığı yeni değişikliklerle Türkçe dersi ifade ve beceri dersi olmaktan çıkarılarak mihver ders konumuna getirilmiştir. Bu gelişme ifade ettiğimiz sağlam dil- sağlam kültür ilkesi için bir adım olarak kabul edilebilir.

Türkçe dersi yeni müfredatını incelediğimizde dersin dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma-görsel sunu başlıkları altında toplandığını görmekteyiz. İşlenecek metinlerin tüm bu alt başlıklara cevap verebilecek nitelikte olmasına dikkat edilmelidir.

MEB yeni müfredatta, Türkçe (1-5) Öğretim Programını üniteler yerine temalar şeklinde düzenlenmiştir. Her sınıfa ait ders kitabında 8 tema ele alınmaktadır. Bunlardan 4 tanesi zorunlu tema (1- Atatürk, 2- Değerlerimiz, 3- Sağlık ve Çevre, 4- Birey ve Toplum), diğer 4'ü ise seçmeli temalar(1- Güzel Ülkem Türkiye, 2- Yenilikler ve Değişimler, 3- Oyun ve Spor, 4- Dünyamız ve Uzay, 5- Üretim, Tüketim ve Verimlilik, 6- Hayal Gücü, 7- Eğitsel ve Sporsal Etkinlikler, 8- Kurumlar ve Sosyal Örgütler, 9- Doğal Afet, 10- Güzel Sanatlar temaları arasından yayın evi tarafından seçilen 4 tema) olarak belirlenmiştir. Bu temalara ait içerik önerileri verilmekle birlikte yayın evleri tema ana başlığı ile ilgili olmakla birlikte konu içeriği seçmekte serbest bırakılmıştır.

Bu metinlerin tür yapısı ise; İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu isimli kaynakta, "Her temada üç farklı türden; öyküleyici metin, bilgilendirici

metin ve şiir olmak üzere beş metin işlenmelidir. Bu metinlerden dördü ders kitabında, birisi de dinleme metni olarak öğretmen kılavuzlarında yer almalıdır(2005:179).” şeklinde tanımlanmıştır.

Bu ifadeden ders kitaplarında; edebiyatın iki ana bölümü olan manzum ve mensur eserleri bulacağımız, bunun yanında edebi olmayan öğretim amaçlı bilgilendirici nitelikte metinlerinde yer alacağı sonucunu çıkarabiliriz. Daha öncede söylediğimiz gibi metin seçiminde çok titizce davranmalıyız, çünkü okuma alışkanlığının temellerinin atıldığı ilköğretimde hem milli kültürümüzü yansıtan hem de Türk Milli Eğitiminin hedeflerine ulaşabilecek metinler seçilmelidir.

Bu metinlere geçmeden önce edebiyat ve çocuk edebiyatı kavramları üzerinde duracak olursak;

Edebiyat, “duygu, düşünce ve hayallerin söz ve yazı halinde güzel ve etkili bir şekilde anlatılması sanatı(TDK, 1995)” olarak tanımlanmaktadır.

Çocuk edebiyatı ise;

“Çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserler(Oğuzkan, 1997:12).”

"Henüz yetişkin olmayan ve eğitilmesi gereken toplumumuzun en genç üyelerinin düşünce dünyasına seslenebilecek sözlü ve yazılı, ürünlerin tümüne çocuk edebiyatı adını veriyoruz(Ciravoğlu, 1999:9)."

“Usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılmış olan üstün sanat nitelikleri taşıyan eserlere verilen genel ad(Alaylıoğlu-Oğuzkan, 1976).”

şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımların ortak özelliği meydana getirilen ürünün edebi bir yönü olmasının gerekliliği ve çocuklara hitap etmesidir. Bu eserler çoğu zaman özellikle çocuklar için yazılmış olsa da, yetişkinler için yazılan “Üç Silahşörler” gibi bazı eserler de seviyeye indirildiğinde çocuklar tarafından büyük ilgi görebilmektedir.

Çocuk edebiyatı pek çok türde oluşturulmuş eserlerden oluşmaktadır. Bunlar; “ninni, mani, bilmece, tekerleme, sayısmaca, yanıltmaca, dua, masal, fabl, destan, efsane, türkü, şarkı, hikaye, roman, şiir, fıkra, anı, günlük, gezi yazıları, çizgi film, çizgi

roman, tiyatro, biyografi, tabiat ve fen olaylarını anlatan eserler(Tuncer-Yardımcı, 2000)” olarak sınıflandırılmıştır.

Bu edebi türlerden eğitim materyali olarak en çok kullanılan nesir ürünleri ise hikaye ve masallardır. Birkaç hikaye ve masal tanımı verdikten sonra “niçin hikaye?”, “niçin masal?” sorusuna verilen birer cevabı sizlere aktaracağım.

Hikaye;

“Hikaye, vakaya dayalı bir anlatım şeklidir. Sözlük anlamı, bir sözü ve haberi nakl ve rivayet etmek, bir nesneye benzetmek, bir kimseyi hareket ve sözle taklit etmektir. İnsanların başından geçmiş ya da geçebilecek türden olayları anlatan bir edebiyat türüdür. Hikaye genel olarak olayların ve şahısların anlatılmasını amaçlar. Hikaye yapı bakımından romandan kısadır ve kahramanları azdır(Tuncer-Yardımcı, 2000:122).”

“Belli bir zaman ve yerde birkaç kişinin başından geçen gerçeğe uygun bir olayı anlatan veya bir takım kimselerin karakterlerini çizen çoğu kez birkaç sayfa tutan kısa yazılara hikaye denir(Oğuzkan, 1997:92).” şeklinde tanımlanmaktadır.

Masal ise;

Ziya Gökalp: " Masal, perileri ve devleri muhtevi olsun olmasın, zamanı ve mekânı olmayan, esrarengiz bir muhitte cereyan eden hikâyelerdir(Filizok, 1991: 94).”

Saim Sakaoğlu: "Kahramanlardan bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu hâlde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür(1973:5).”

Ali Berat Alptekin: "Masal, nesirle söylenmiş ve dinleyicileri inandırmak gibi bir iddiası olmayan, tamamı ile hayal mahsulü olan mensur bir türdür(2002: XI).”

Esmâ Şimşek: "Genellikle özel kişiler tarafından, kendine mahsus (olağanüstü) zaman, mekân ve şahıs kadrosu içersinde, yaşanan hayat ile hayal edilen hayatın sistemli bir şekilde ifade edildiği; klişe sözlerle başlayıp, yine klişe sözlerle biten hayal mahsulü sözlü anlatım türüdür(2001: 3).” şeklinde tanımlanmaktadır.

Niçin masal? Niçin hikaye? sorularının cevabını ise birer alıntı ile aktarıyorum:

Masal motifleriyle, aile toplumun yaşantılarına ait nice gerçekler sezdirmektedir. Olayların akış ve oluşundan ibret gözüyle faydalı dersler alınabileceği

gibi, kahramanların tutum ve davranışları da insanlara, insanların ruh ve karakterlerini tanımak fırsatı kazandırabilir. Çünkü masallardaki kahramanlar birer sembol, insan misali birer varlıktır. Kurtlar, kuşlar, ağaçlar, taşlar, peri, dev gibi hayali kişiler yerine göre insan gibi düşünür, insan gibi davranırlar. İnsan gibi iyilik de yaparlar, kötülük de... huyu, suyu bir değil bunların; içlerinde akı da var, karası da... bu bakımdan masallar insan ruhlarında yapılmış faydalı bir gezinti sayılabilir (Güney, 1971).

Hikaye ve romanlar, çocukların sınırlı hayat tecrübelerini zenginleştirir; türlü insan tipleri üzerinde düşünmelerine imkan sağlar; geliştirmekte oldukları değer yargılarının daha açıklık kazanmasına yardımcı olur; böylece çocukların içinde yaşadıkları toplumsal ve kültürel ortama uymalarını büyük ölçüde kolaylaştırır. Bunun dışında hikaye ve romanlar çocukların kendi ülkelerindeki insanları geçmişleriyle tanımalarını kolaylaştıracağı gibi onlara başka kıta ve ülkelerde yaşayan insanlar üzerinde bilgi ve görüş de kazandırır. Okuma alışkanlığı ve zevkinin gelişmesinde, dolayısıyla boş zamanların yararlı biçimde geçmesinde hikaye ve romanların çocuklar için taşıdığı önemi de belirtmek gerekir (Oğuzkan,1997).

Bir takım özellikleri belirtilen hikaye ve masallar Türk dili öğretiminde ve öğrencilere ister evrensel ister milli olsun değer kazandırmada çok zengin özellikler göstermektedir. Günümüz eğitim anlayışının tek sebep tek sonuç mantığı yerine çoklu sebep çoklu sonuç mantığına doğru gittiği; öğretmek yerine “öğrenmeyi öğretmenin” benimsendiği bir gerçektir. Bu da yine okuyan, okumaktan zevk alan, okuduğunu anlayan, bunlar hakkında düşünüp üretebilen nesillerle mümkündür. Bu da yalnızca sağlam bir dil yapısına sahip nesillerle mümkün olabilecektir...

I. BÖLÜM

Bu bölümde araştırmaya ait, problem cümlesi, araştırmanın amacı, önemi, alt problemler, sınırlılıklar, varsayımlar, yöntem ile verilerin analiz ve yorumlanması başlıklarına yer verilmiştir.

PROBLEM CÜMLESİ

İlköğretim 3., 4. ve 5. sınıf Türkçe Ders Kitaplarında yer alan hikaye ve masalların eğitimsel işlevleri nelerdir?

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı; İlköğretim 3., 4. ve 5. sınıf Türkçe Ders Kitaplarında yer alan hikaye ve masalların eğitimsel işlevlerini tespit etmektir. Bu amaçla şu sorulara cevap aranmıştır:

ALT PROBLEMLER

- 1) İlköğretim 3., 4. ve 5. sınıf Türkçe Ders Kitaplarında yer alan hikaye ve masalların verdiği iletiler nelerdir?
- 2) İlköğretim 3., 4. ve 5. sınıf Türkçe Ders Kitaplarında yer alan hikaye ve masalların dilbilgisi öğretimine katkıları nelerdir?
- 3) İlköğretim 3., 4. ve 5. sınıf Türkçe Ders Kitaplarında yer alan hikaye ve masallardan eğitimsel alanda hangi yönleriyle ve nasıl faydalanabiliriz?

ÖNEM

Bu araştırma ile toplanan verilerin, özellikle:

- 1) İlköğretim 3., 4. ve 5. sınıf Türkçe Ders Kitaplarında yer alan hikaye ve masallarının iletileri tespit edilerek konu hakkında literatür oluşturulacağı
- 2) Hikaye ve masalların dil öğretimine katkıları tespit edilerek dilbilgisi öğretiminde hikaye masalların kullanımı hakkında literatür oluşturulacağı
- 3) Hikaye ve masalların eğitimde kullanım sahaları tespit edilerek bu edebi ürünler üzerine dikkat çekilmeye çalışılacağı umulmaktadır.

VARSAYIMLAR

Araştırmada incelenen hikaye ve masalların eğitimsel işlevlerinin “verdiği iletiler, dilbilgisi öğretimine katkısı, eğitimsel alanda nasıl faydalanılacağı” ile sınırlı olduğu varsayılmıştır.

SINIRLILIKLAR

Bu araştırma Milli Eğitim Bakanlığınca Temmuz 2005 tarih ve 2574 sayılı Tebliğler Dergisinde 2005-2006 Öğretim Yılında İlköğretim Okulları Türkçe Ders Kitabı olarak kabul edilen;

3. Sınıf için MEB Yay., Kök Yay., Harf Yay., Koza Yay., Özgün Yay. tarafından basılan 5 adet,

4. Sınıf için MEB Yay., Zambak Yay., Koza Yay., Harf Yay. tarafından basılan 4 adet,

5. Sınıf için MEB Yay., Harf Yay., Kök Yay., Koza Yay., Zambak Yay., Erdem Yay. tarafından basılan 6 adet

Türkçe Ders Kitabı içindeki her sınıf için hikaye ve masaldan oluşan toplam 15'er metnin belirlenen alt problemler açısından incelenmesi ile sınırlıdır.

YÖNTEM

Bu araştırma tarama modelinde nitel bir araştırma olup, veriler kaynak taraması ve doküman incelemesi ile toplanmıştır.

VERİLERİN ANALİZİ VE YORUMLANMASI

Bu araştırmada İlköğretim 3., 4. ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında yer alan her sınıfa ait tüm metinler incelenmiş, bunlar içerinden hikaye ve masallar tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu tespit sırasında pek çok metnin tür adının belirlenmesinde sıkıntı yaşanmıştır. Çünkü metinlerin pek çoğu edebi ürünler olmayıp öyküleyici metin olarak kitaba alınmasına karşın öyküleyiciliğinden ziyade öğreticiliği göz önünde bulundurulmuş. Bu da bir metinde birden fazla tür özelliği bulunmasına neden olmuş. Biz bunlardan en ağır basan özelliği göz önünde bulundurarak tür tespiti yaptık.

Tür tespiti yapılan metinler yayın evi gözetilmeksizin birleştirilip tesadüfi yollarla her sınıf için 15 adet metin tespit edilmiştir.

Bu metinler araştırmanın II. Bölümde, Bulgular ve Yorumlar başlığı altında 3. Sınıf Metinleri, 4.Sınıf Metinleri, 5. Sınıf Metinleri olarak sınıflar halinde tespit edilen bu metinler yayın evlerinin alfabetik sıraya göre sıralanması ile ele alınmıştır. Öncelikle kitaplarda yer alan hali ile metin verilmiş, metnin sonuna yazar ismi, varsa çeviren, yazının kitap için alındığı kaynak veya metnin orijinal ismi verilmişse bu bilgiler ve bizim aldığımız ders kitabına ait yayın evinin ismi verilmiştir.

Bu bilgiler verildikten sonra tüm metinler

1- İlköğretim 3., 4. ve 5. sınıf Türkçe Ders Kitaplarında yer alan hikaye ve masalların verdiği iletiler nelerdir?

2- İlköğretim 3., 4. ve 5. sınıf Türkçe Ders Kitaplarında yer alan hikaye ve masalların dilbilgisi öğretimine katkıları nelerdir?

3- İlköğretim 3., 4. ve 5. sınıf Türkçe Ders Kitaplarında yer alan hikaye ve masallardan eğitimsel alanda hangi yönleriyle ve nasıl faydalanabiliriz?

soruları çerçevesinde incelenmiş elde edilen bulgu ve yorumlar yine bu maddelerin yalnız başlarındaki sayıları verilecek şekilde metinlerin sonlarına eklenmiştir.

III. Bölümde ise inceleme sonunda elde edilen bilgiler değerlendirilmiş ve konu ile ilgili önerilerimiz eklenerek çalışmamız sonlandırılmıştır.

II. BÖLÜM

Bu bölümde 3., 4. ve 5. sınıflara ait metinlerin önce bir düzeltmeye tabi tutulmadan ders kitaplarında yer alan hali ile kendisi verilmiştir. Daha sonra aşağıdaki soruların yanıtları aranmış ve elde edilen bulgu ve yorumlar yine bu soruların başlarındaki sayılarla başlamak üzere metin sonlarında verilmiştir.

1- İlköğretim 3., 4. ve 5. sınıf Türkçe Ders Kitaplarında yer alan hikaye ve masalların verdiği iletiler nelerdir?

2- İlköğretim 3., 4. ve 5. sınıf Türkçe Ders Kitaplarında yer alan hikaye ve masalların dilbilgisi öğretimine katkıları nelerdir?

3- İlköğretim 3., 4. ve 5. sınıf Türkçe Ders Kitaplarında yer alan hikaye ve masallardan eğitimsel alanda hangi yönleriyle ve nasıl faydalanabiliriz?

BULGULAR VE YORUMLAR

3. SINIF
DERS KİTAPLARINDA YER ALAN
HİKAYE VE MASALLAR

SEVİNÇ ÇIĞLIKLARI

Ahmet, bir sabah okula gidiyordu. Evleri kıyı boyunca uzayan yolun üzerindeydi. Evden okula yürüyerek gitmesi on beş dakikasını alırdı.

Elinde çantası, yeni, ütülü pantolonu ve mavi önlüğü üzerindeydi, ağır ağır yürüyordu. Derken başına bir şeyin değip geçtiğini hissetti. Başını kaldırdı. Bu bir kırlangıçtı. Sanki Ahmet'e bir şey söylemek istiyordu.

- Acaba benden ne istiyor?

Ahmet etrafına bakındı. Yolda tek başına yürüyordu. Kırlangıç geri döndü. Alçalarak geldi. Ahmet başını eğmeseydi, kırlangıç ona çarpacaktı.

- Neden böyle yapıyor kırlangıç?

Kuşu izledi. Çantasını başının üzerine koyup bekledi. Kuş yeniden dönmüş ve saldırıya geçmişti. Bekledi. Kırlangıç bu kez ciik ciik... diyerek yanından uçup gitmişti.

Bunda bir iş vardı. Bir ağacın arkasına sinmiş bir kedi gördü. Kedinin başını göremiyordu. Ama bir şeyle uğraştığı belli idi.

Ahmet usulca yanaşıp baktı, kedi bir kuş yavrusu ile oynuyordu. Onu bir ayağı ile itiyor, havaya kaldırıyor sonra da üzerine atılıyordu.

Ahmet anlamıştı: Kırlangıç kendisinden yardım istiyordu. Yavrusunun kurtarılması için onu uyarıyordu.

Ahmet birden kediye doğru koştu. Korkan kedi, yavruyu bırakıp kaçtı. Uzanıp yavruyu ovucuna aldı.

Kedi az ileride durmuş, Ahmet'i izliyordu. Ahmet, yerden taş alıp atar gibi yapınca, kedi soluğu karşı bahçede aldı.

Peki şimdi ne yapacaktı? Kuşun yavrusu elinde kalakalmıştı. Bunu anne kuşa nasıl verecekti? Yere bırakırsa, başka bir kedi kapabilirdi. Bekledi. Kırlangıç gidip geliyordu. Ahmet ovucunu yukarı kaldırdı.

- Al işte yavrun, dedi.

Kırlangıcın yapacağı bir şey yoktu. Yavrusunu nasıl alırdı? Ahmet ağaçlara baktı. Acaba yuva hangisindeydi? Ama kırlangıçlar en çok çatılarda yuva yaparlardı. Avucundaki kuşa baktı. Daha kanatları tüylenmemişti. Bir yeri kanamadığına göre kedi ona zarar vermemişti. Ağaca yeniden göz attı. Yuvaya benzer bir şey yoktu. Az ilerideki eve döndü. Orada, bir köşede olabilirdi. Evet, işte yuva oradaydı. Çamur parçalarından örülmüştü. İçinde bir baş görünüp kayboluyordu.

Ana kırlangıç yeniden geldi. Ahmet'in yanından rüzgâr gibi geçti. Aaaa!... Bu da ne? Kırlangıç Ahmet'in elindeki yavruyu iki ayağının arasına almıştı. Havada asılı gibi duran yavruyu yuvasına bırakmaz mı? Derken bir cıvıltı başladı yuvada. Diğer yavrular kardeşlerine kavuşmanın sevincini yaşıyorlardı.

Ahmet de sevinmişti. Yavru sonunda yuvasındaydı. Kırlangıç yaklaştı. Ahmet'in etrafında sevinç çığlıkları atarak uçtu, uçtu. Ahmet kırlangıcın kendisine teşekkür ettiğini düşünüyordu. Sonra, zor durumda olan birine yardım etmenin gururuyla koşarak okuluna gitti.

Adnan ÇAKMAKCIOĞLU

Kırlangıç

-Harf Yay.-

1) Sevinç Çığlıkları adlı parçada, çocuklara yardımseverlik duygusu ile hayvan sevgisi aşılıyor. Hikâyede zorda kalana yardımın insani bir görev olduğu vurgulanıyor. Ayrıca toplumda yardımlaşmanın önemi belirtiliyor.

2) Hikâyede, üçüncü sınıf öğrencileri için, metin içinde özel isim, cins isim ve fiil öğretilmek istenmiştir. Anadil öğretiminde kısa cümleler, olumsuz ve kurallı cümlelerin nasıl oluştuğu “Ahmet sevinmişti., Yolda tek başına yürüyordu., Ahmet ağaçlara baktı.” örneklerinde olduğu gibi verilmiştir. Ayrıca soru cümlelerinin yapılışı “Acaba benden ne istiyor?”, “— Peki şimdi ne yapacaktı?” örneklerinde olduğu gibi gösterilmiştir.

3) Sevinç Çığlıkları adlı parçada çocuğa, hayatta karşılaşılabileceği bir olay karşısında hemen karar verebilme, olayı değerlendirme ve sonuçlandırma yeteneği kazandırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca yapılan iyiliğin mutlaka karşılığının verilmesi gerektiği anlatılmıştır.

ÇATLAK KOVA

Bir zamanlar Hindistan'da bir sucu yaşarmış. Kentin hemen yakınındaki kaynaktan zengin insanların evlerine su taşırmış. Bir sopanın iki ucuna taktığı kovalarını suyla doldurur, sonra da omuzladığı gibi kentin yolunu tutarmış. Sucunun kovalarından biri çatlakmış. Kente gelinceye kadar yarısına inermiş kova. Anlayacağınız, her seferinde sucu, iki kova değil de bir buçuk kova su getirirmiş.

Sucunun bir şikâyeti yokmuş ama kovalar hiç memnun değilmiş bu durumdan. Su sızdırmayan kova durmadan gururlanırmış:

"Ben olmasam sahibimiz ne yapar?" dermiş.

"Şu çatlak kovaya kalsa, herhalde sahibimiz aç kalır."

Çatlak kova ise kendini suçlanmış. Nihayet bir gün sahibine: "İşinize yaramadığım hâlde beni neden çöpe atmıyorsunuz?" diye sormuş.

Sucunun dudaklarında hafif bir gülümseme belirmiş. Çatlak kovaya bakıp:

"İşe yaramadığımı mı düşünüyorsun? Su taşıdığımız yola hiç dikkat etmemişsin. Seni hep yolun kenarına gelecek şekilde takıyorum sopama, fark etmedin mi? Döktüğün sular, yeni bir hayatın doğmasını sağladı her zaman. Böylece rengârenk çiçekler ve yeşillikler fişkırdı yolun kenarından.

Her gün bu çiçeklerden demet demet toplayıp sevdiklerime götürdüm. Güzel kokularıyla hem ben mutlu oldum hem de yoldan geçenler mutlu oldular. Biliyor musun senin çatlak olman, diğer kovanın sağlam olmasından daha çok yarıyor işime."

Mehmet Vural

Ev ve Sınıf Etkinlikleri Antolojisi

-Harf Yay.-

1) Metinde; bir olayın farklı kişiler tarafından farklı yönleri ön plana çıkarılarak değerlendirilebileceği, hayatın tek sebep tek sonuç ilişkisi dışında çoklu sebep çoklu sonuç ilişkisi ile değerlendirilmesinin önemi, doğru kullanmayı birsek hayatta her şeyin bir amaç etrafında kullanılabileceği iletileri verilmektedir.

2) Masalda, soru eki mi ve soru işareti “Ben olmasam sahibimiz ne yapar? , İşe yaramadığını mı düşünüyorsun? , ...takıyorum sopama, fark ettin mi?”, karşılaştırma edatları “Güzel kokularıyla hem ben mutlu oldum hem de yoldan geçenler mutlu oldular.”, ikileme “...bu çiçeklerden demet demet toplayıp...”, sıfat “...rengarenk çiçekler... , ...iki kova... , Çatlak kova ise...” konuları ile noktalama işaretlerinin öğretiminde ve pekiştirilmesinde kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; başkalarının eksiklik ve kusurları ile alay etmenin yanlış bir davranış olduğu, sağlam olmayan cisimlerin bile doğru kullanılırsa pek çok işe yarayabileceği, kişilerin eksiklerini görmek yerine onlardan yeni güzellikler meydana getirmeyi düşünmemiz gerektiği v.b. konular öğrencilere kazandırılabilir.

ÇANAKKALE GEÇİLMEZ

Çanakkale Savaşları'nın en çetin çatışmalarının yaşandığı bir gündü. Düşman gemileri, bütün karayı gün boyu topa tutmuştu.

Düşmana karşı kahramanca mücadele veren askerlerimizin başına gökten ateşler yağmaktaydı.

Yüzbaşı Hilmi Bey, durmadan askerlerine moral vermeye çalışıyordu. O, havada çarpışan mermi yağmurunun arasında, bir o yana bir bu yana koşu yordu. Peş peşe patlayan bombaların oluşturduğu yoğun dumanlar arasında, bir İngiliz gemisi yavaş yavaş boğazdan geçmeye başlamıştı. Bir anda gemiden atılan bir bomba, Morto Koyu sırtlarındaki topçu birliğimizin ortasına düşmüştü. Seyit Ali dışındaki bütün askerler orada şehit olmuştu.

Yüzbaşı Hilmi Bey, bir yandan askerlerini kaybetmenin üzüntüsünü ve şaşkınlığını yaşıyordu, bir yandan da boğazdaki kocaman geminin yol almasını seyrediyordu. Gözleri yaşardı ve büyük bir acıyla sarsıldı. Onun acısını, ancak şu koca gövdeli gemiyi durdurmak dindirebilirdi.

Bataryada bir tek top sağlam kalabilmişti. Onu harekete geçirip düşman gemisine top atışı yapabilmek için en az üç askere ihtiyaç vardı. Yüzbaşı Hilmi, Seyit Ali'ye topun başında beklemesini söyleyip iki asker daha bulmak için tepenin gerisine doğru koşmaya başladı. Seyit Ali, birden yerde duran ve ancak üç kişinin taşıyabileceği 257 kiloluk gülleye doğru yürüdü. Gülleyi taşıyan vinç bozulduğu için bu büyüklükteki gülleleri ancak askerler taşıyıp topun ağızına yerleştiriyordu. İngiliz gemisinin neredeyse boğazı geçmeyi başaracağını gören Seyit Ali, yüzbaşının dönüşünü beklemeden bir hamlede koca gülleyi sırtına aldı ve üç basamak yükseğe çıkararak topun namlusuna sürdü. İngiliz gemisi Çanakkale'nin hırçın sularında büyük bir gösterişle ilerlemeye devam ediyordu.

Seyit Ali, topu geminin tam ortasına doğru nişanladı ve ateşledi. İlk gülle geminin hemen yakınına düşmüştü. Bu kez aynı ağırlıktaki ikinci gülleyi de taşıyıp ateşlemişti. Fakat bu gülle de geminin biraz önüne düşmüş ve gemiye bir zarar vermemişti. Seyit Ali, sağa sola savrulmuş şehit arkadaşlarına baktı. Bu güzel vatan uğruna bu kutsal topraklara düşmüş vatan evlatlarının huzurla uyumaları için düşmanı mutlaka durdurmalıyız, diye düşündü.

Seyit Ali, aşağıda kalan son gülleye yönelerek bir hamlede gülleyi sırtladı, bu sefer belinde büyük bir acı duydu. Âdeta kemikleri kırılmış gibi bir ağrı ile sarsıldı. Ama üç basamağı çıkarmayı başarıp son gülleyi de topun ağzına sürdü. Seyit Ali, kalan bu son güllenin düşman gemisine mutlaka isabet etmesi gerektiğini biliyordu. Çünkü başka çareleri kalmamıştı.

Düşman gemisinin tam ortasına nişan alan Seyit Ali, bir anda topu ateşledi. Yorgunluktan, açlıktan ve üzüntüden bitkin düşmüş ve gözleri kararmaya başlamıştı. Bir süre güllenin düştüğü yere bakamadı. Ama geminin bacasından içeri giren güllenin gemiyi ikiye ayırıp boğazın serin sularına gömdüğünü görmesi uzun sürmedi. İngiliz gemisinin yanarak batması, onun bütün acısını unutturmuştu. Seyit Ali, arkasına dönünce Yüzbaşı Hilmi Bey ve birkaç askerin yere kapanarak hıçkıra hıçkıra ağladıklarını gördü.

Bir gün sonra Cephe Komutanı Cevat Paşa, Seyit Ali'ye onbaşı rütbesini taktı. Paşa, Seyit Ali'ye bu kadar ağır bir gülleyi nasıl olup da tek başına kaldırabildiğini sordu. Seyit Ali, "Komutanım aynı ağırlığı şimdi kaldıramam, o zaman bambaşka bir kuvvet ve duygu ile başardım." dedi. Cevat Paşa, düşmanın bu aziz toprakları çiğnemesine izin vermeyen bu kahraman askeri alnından öptü.

Sefer SOYLU

Bu kitap için hazırlanmıştır.

-Harf Yay.-

1) Bu metinde; vatan ve millet sevgisinin imkânsızları bile mümkün kılacak kadar büyük bir sevgi olduğu, şehitlerin huzur içerisinde olabilmeleri için vatanın korunmasının önemi, savaşların kahramanlarla kazanıldığı, kahramanların takdir edildiği ve mükâfatlandırıldığı iletileri veriliyor.

2) Metin; özel isim “Yüzbaşı Hilmi Bey, Seyit Ali, Morto Koyu”, ikileme “bir o yana bir bu yana, peş peşe, yavaş yavaş”, bağlaç “Gözler yaşardı ve büyük bir acıyla sarsıldı.”, sıfat ve sıfat tamlaması “...birkaç askerin, ...koca gövdeli gemiyi.”, zamir “onu harekete geçirip... , onun bütün acısını unuttur. , Onun acısını ancak...” konuları ile noktalama işaretlerinin öğretiminde ve pekiştirilmesinde kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanarak; vatan, millet sevgisi, şehitlik kavramı, zor durumda kendi başımıza hareket etmenin gerekliliği, başarı için yılmadan tekrarlamamanın önemi, kahramanlık, kahramanlığın savaşlardaki yeri ve önemi, yapılan kahramanlıklara karşı duyulan minnettarlık, kahramanlıkların ödüllendirildiği konuları kazandırılabilir.

ATATÜRK'ÜN HAYATI

Kasım ayı geldi. On Kasım günü Ata'yı anacağız. Okulda anma töreni hazırlıkları başladı. Öğretmenimiz yılda bir kez Atatürk'ü anmak yetmez, dedi. Bütün sınıfa, Atatürk'ün yaşamını öğrenirseniz yaptıklarını daha iyi anlarsınız, dedi.

Kardeşim Çan'la birlikte okuldan eve döndük. Önlüğümüzü çıkardık. Okul dönüşü Can, arkadaşlarıyla oynamaya giderdi. Ben de evde kitap okurdum. Sonra derslerimize çalışırdık. Bugün nedense gitmek istemedi. Yanıma geldi.

- Abla, öğretmenimiz ödev verdi, dedi.

- Ne ödevi Can?

- Ata'nın yaşamını öğrenin, dedi. Bana yardımcı olur musun? Kitap okuyamıyorum. Sen çok kitap okuyorsun. Bana bildiklerini söyle. Aklımda tutarım, dedi.

Çan'ın bu davranışına çok sevindim. Ona:

- Ben de öğrenmek istiyorum. En iyisi gel, dedemi bulalım. Ona soralım dedim.

Birlikte bahçeye çıktık. Dedem bahçede dökülen yaprakları topluyordu. Dileğimizi söyledik, O da isini bitirince geleceğini söyledi.

Dedem biraz sonra geldi. Üçümüz yan yana oturduk. Dedem:

- Haydi Yonca, sen anlat. Yanlışların olursa ben düzeltirim, dedi.

Anlatmaya başladım:

- Atatürk bin sekiz yüz seksen bir yılında Selanik şehrinde doğdu.

- Selanik şehri nerede? Ben Atatürk'ün doğduğu evi görmeyi çok istiyorum, dedim.

- Sen henüz çok küçüksün, Selanik de çok uzakta, Yunanistan'da, Büyüyünce görmek için gidebilirsin, dedi.

Konuşmasını sürdürdü:

Atatürk'ün doğduğu evin benzeri Ankara'da Atatürk Orman Çiftliği'nde yapıldı. Onu görebilirsin.

- Abla anlat, dedi, Can.

- Annesinin adı, Zübeyde Hanım, babasının adı Ali Rıza Bey'dir.

- Soyadları yok mu, diye sordu, Can.

- O zaman soyadı yoktu yavrum, dedi dedem.

- Atatürk'ün ilk adı Mustafa'dır. Okul çağına gelince mahallede bulursan okula yazdırdılar. Fakat bu okulu beğenmediler. Şemsi Efendi İlkokuluna gönderdiler.

- Dede, küçük Mustafa bir ara köye gitmiş. Neden?

- Kızım, Mustafa'nın babası ölünce dayısı, kardeşiyle Mustafa'yı köye götürdü. Köyde kargaları kovalayarak dayısının tarlasını beklediği günler uzun sürmedi.

Köyde okul yoktu. Annesi çocukları tekrar Selânik'e çağırdı. Böylece Mustafa ilkokulu bitirdi.

- İlkokuldan sonra hangi okula gitti? Çan'ın bu sorusunu dedem yanıtladı.

- İlkokul bitince askerî okul sınavlarına girdi. Sınavı kazandı.

- Okulda dersleri nasıldı?

- Mustafa derslerine çok çalışıyordu. Bu yüzden öğretmenleri onu çok seviyordu.

- Matematik öğretmenin adı da Mustafa idi.

Matematik öğretmeni bir gün, ikimizin adı aynı olmasın, sana, Kemal adını verelim, dedi. Böylece adı Mustafa Kemal oldu.

- Eskiden herkese böyle yeniden ad mı verirlerdi?

- Hayır, kızım. Öğretmeni çalışkan Mustafa'ya bir armağan vermek istedi. Bu yüzden Kemal adını verdi. Mustafa Kemal, yıllar sonra bile öğretmenlerini unutmadı. Onları hep saygıyla andı.

- Subay okulunu bitirince ne oldu?

- Subay oldu. Orduya katıldı. Çeşitli yerlerde görev aldı. Savaşlara katıldı. Üstün başarılar gösterdi. Genç yaşında Paşa (General) oldu. Yurdumuzu düşmanlardan kurtardı, Cumhuriyeti kurdu, yenilikler yaptı...

Sonrasını biliyorsunuz. On Kasım, bin dokuz yüz otuz sekizde, Dolmabahçe Sarayı'nda hayata gözlerini yumdu.

Abbas GÜZELPINAR

Atatürk'ü Öğreniyorum

-Harf yay.-

1) Bu metinde; Atatürk'ün yaptıklarının ne kadar büyük işler olduğunu anlayabilmek için yaşadığı dönemin şartlarını bildiğimizin gerektiği, Atatürk'ü yılda bir defa anmanın yetersiz olduğu, armağanların yalnızca maddi olmadığı, insanlar kendine armağan verenlere karşı iyi duygular beslediği iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; özel isim “Atatürk, Can, Yonca, Mustafa, Şemsi Efendi İlkokulu, Dolmabahçe Sarayı”, soru cümlesi ve konuşma çizgisi “— Selanik şehri nerede? , — Subay okulunu bitirince ne oldu? , — Okulda dersleri nasıldı?”, zamir “— Haydi Yonca sen anlat., Yanlışlık olursa ben düzeltirim.” konuları ile noktalama işaretlerinin öğretiminde ve pekiştirilmesinde kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; Atatürk hakkında temel bilgiler verilebilir, yaptıklarının önemini anlamak için yaşadığı dönemin bilinmesinin gerekliliği anlatılabilir, Can'ın yaptığı gibi bilmediğimiz konularda başkalarından yardım alınması ve bunu yaparken nezakete dikkat edilmesi belirtilebilir, eskiden eğitim kurumlarının mahalle mektebi ve ilkokul da olduğu gibi birden fazla olduğu, insanların kendilerine özellikle unutamayacakları bir armağan veren kişileri asla unutmadıkları konuları öğrenciye kazandırılabilir.

YIL DEDE'NİN DÖRT KIZI

Zaman adlı ölümsüz bir dev vardı. Bir gün Zaman, Yıl Dede'yi dört kızıyla birlikte yeryüzüne indirdi. Kızlar, yeryüzünü çok sevdiler. Hepsi bir yana dağılıp gittiler. Yıl Dede, bu duruma çok üzülyordu. Çünkü yapayalnız olduğunu düşünüyordu. Zaman, Yıl Dede'ye:

- Sana üç yüz altmış beş boncuk vereceğim. Bunları gökyüzüne doğru atar tutar, eğlenirsin, üzülme, dedi.

Yıl Dede, bir yanı sarı, bir yanı siyah boncuklarla gerçekten eğleniyordu. Bir gün, kızlarının üçer çocuğu olduğunu öğrendi. Demek ki tam on iki torunu vardı. Buna çok sevindi. "Boncukları kızlarıma dağıtayım da torunlarıma birer kolye yapsınlar." diye düşündü. Kızlarına, yanma gelsinler diye haber saldı. Onları beklerken boncukları dört ayrı torbaya bölmeye çalıştı. Ne var ki matematiği pek iyi değildi. İlk iki torbaya doksan ikişer boncuk koydu. Geriye yüz seksen bir boncuk kalmıştı. Bunların doksan birini üçüncü, doksanını da dördüncü torbaya doldurdu.

Yıl Dede çok beklemedi. İlkbahar adlı kızı çıkageldi. Ona aile içinde kısaca "Bahar" da derlerdi. Bahar, cıvıl cıvıl bir kızdı. Uzun, yemyeşil saçları vardı. Saçlarına her zaman rengârenk çiçekler takardı. Saati saatine uymazdı. Bazen yüzünde güller açardı. Bazen hüzünlenir, gözleri yaşlarla dolardı. Yıl Dede, Bahar'a içinde doksan iki boncuk olan ilk torbayı verdi.

- Boncuklardan üç kızına birer kolye yaparsın, dedi.

Bahar, babasının yanından ayrılmadan Yaz geldi. Yaz, Yıl Dede'nin en sıcakkanlı kızıydı. Sapsarı saçları, bulutsuz gökler gibi mavi gözleri vardı. Bahar'a babalarının ona kaç boncuk verdiğini sordu. Öğrenince babasına:

- Ben de o kadar boncuk isterim, dedi. Babası ona da doksan iki boncuk verdi.

Yaz giderken kapıda Sonbahar'a rastladı. Ona "Güz" de derlerdi. Güz; duygulu, olgun, ağırbaşlı bir kızdı. Açık kahverengi saçlarını sarı yapraklarla süslerdi. Babalarının kendilerine kaç boncuk verdiğini Yaz ona hemen söyledi. Güz, "Babam, elbette bana da onlara verdiği kadar boncuk verir." diye düşündü. Babasına hiçbir şey söylemedi. Babası:

- Bu torbalardan birinde doksan bir, ötekinde doksan boncuk var. Hangisini istersin, diye sordu. Güz:

- Siz hangisini verirseniz, onu isterim babacığım, dedi. Yıl Dede, ona içinde doksan bir boncuk olan torbayı verdi.

Kış, en sona kalmıştı. Çok soğuk, az gülen bir kızdı. Kapkara saçlarına bazen bembeyaz karlar döküp dolaşırdı. Babasından, içinde en az boncuk olan torbanın kendisine kaldığını öğrendi. Bu duruma canı çok sıkılmıştı. Hemen suratını astı. Babası:

- Ne yapayım, en sona kalmasaydın, dedi. Kış, babasına soğuk soğuk baktı. Torbayı alıp gitti.

Bahar, Yaz ve Güz evlerine gidince boncuklardan üçer kolye yaptılar. Kızlarının boyunlarına taktılar. Kolyelerin bazısı otuz, bazısı otuz bir boncukluydu.

Kış, eve gelince torbayı bir kenara attı. İkiz olan Aralık ve Ocak koşup geldiler. Torbadan otuz birer boncuk aldılar. Küçük Şubat'a yirmi sekiz boncuk kalmıştı. Şubat, bunun haksızlık olduğunu ablalarına söyleyince:

- Teyzemiz Yaz'ın ikizleri Temmuz ve Ağustos'un otuz birer boncuğu var. Biz de ikiziz. Onlardan aşağı kalamayız. Kusura bakma, deyip oralı bile olmadılar. Şubat, annesine gitti. Ablalarının yaptığını anlattı. Annesi:

- Bunların sebebi dedendir. Bana az boncuk vermeseydi, böyle olmazdı, dedi.

Şubat, ağlaya ağlaya dedesine gitti. Olup biteni anlattı. Dedesi, onun bu kadar üzülmeye dayanamadı. Gidip içerden bir boncuk getirdi.

- Sevgili Şubat, bu sihirli bir boncuk. Bundan hiçbir torunumda yok. İşte bunu sana veriyorum. Bu boncuk, hep kolyende olacak ama üç yıl onu kimse göremeyecek. Dördüncü yılda ise pırıl pırıl belirecek. Haydi al bunu, kolyene tak, dedi. Şubat, bu kez sevinçten ağlamaya başladı.

Derler ki o günden beri Yıl Dede'nin diğer torunları Şubat'ın sihirli boncuğuna bakar, onu hep kıskanırlarmış.

Perihan KARAYEL

Yıl Dede'nin Dört Kızı(Yeniden düzenlenmiştir.)

-Koza yay.-

1) Bu metinde; zamanın büyük ve ölümsüz olduğu, kardeşler bile özellikleri itibari ile çok farklı olabilecekleri, adil davranmamanın başkalarını kırabileceği iletileri verilmektedir.

2) Bu metinde; özel isim “Yıl Dede, Güz, Yaz, Temmuz, Ağustos”, konuşma çizgisi “— Sana üç yüz altmış beş boncuk vereceğim. , — Bende o kadar boncuk isterim. , — Ne yapayım en sona kalmasaydın.”, ikileme “Bahar, cıvıl cıvıl bir kızdı.”, zamir “Onları beklerken... , Ona aile içinde kısaca..., Siz hangisini verirseniz. , Biz de ikiziz.”, sıfat “ ...rengarenk çiçekler... , Açık kahverengi saçlarını... , ...sihirli boncuk...” konuları ile noktalama işaretlerinin öğretiminde ve pekiştirilmesinde kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; tümden gelim yöntemi ile zaman – yıl – mevsim – ay – gün kavramları ve bunların genel özellikleri anlatılabilir, nesnelere bölüştürülmesinde matematik bilgisine ihtiyaç olduğu, tüm paylaşımların eşit olamayacağı, Şubat’ın dedesinin yanına gelmesindeki gibi sorunlarla karşılaşınca çözüm üretmenin gerekliliği, konuları işlenilebilir.

HAPŞUU!...

Sınıfımızda kırk iki arkadaşım var. Ama bugün yalnızca yirmi dört kişiyiz. Her şey bu pazartesi günü matematik dersinde başladı. Sınıfımız, Çiğdem'in hapşırıklarıyla inlediği zaman... Bunda garip olan ne var, herkes hapşırır diyeceksiniz. Doğru, biz de öyle düşünmüştük o gün.

Akşam üzeri Çiğdem'in ateşi çıkınca hepimiz telaşlandık. Onu doğruca okulumuzun hemşiresine götürdük. Ateşi otuz dokuz derecedeydi. Üstelik başı da çok ağrıyordu. Öğretmenimiz, Çiğdem'in annesini aradı. Ateşinin çıktığını söyledi. Onu okuldan almasını istedi. Meğer annesi de ateşliymiş, onun için babası gelip aldı. Ertesi gün Serkan, daha sonra da sınırimızdaki diğer on altı arkadaşım hastalandı.

Şaşırdık. Bu şaşkınlık ve merakla hemşire odasına gittim. Benimle ilgilendi, görüşme isteğimi kabul etti. Konuşmaya başladık:

— Sizce arkadaşlarımızın aynı anda hastalanması garip değil mi?

— Bu garip bir durum değil. Hemen herkes soğuk algınlığına yakalanır veya grip olur. Birçok arkadaşınız birden hastalandı. Çünkü hastalık yapan virüsler havaya yayıldı. Böylece sınıfta soluduğunuz hava kirlendi. Sınıfın havası pek çok mikrop ve virüsle doldu.

— Hıı... Virüslerin yayılma özelliği var demek ki?

— Evet! Onun için hapşırırken ağızımızı bir mendille kapatmalıyız. Grip virüsü üç saat canlı kalabiliyor. Böylelikle kolayca yayılıyor.

— Biz de bunun için hep birlikte hasta oluyoruz değil mi?

— Çok doğru. Kışın hava soğuk diye bulunduğumuz ortamı yeteri kadar havalandırmıyoruz. Böylece hastalığın bulaşmasını kolaylaştırmış oluyoruz.

— Anlıyorum... Virüsler hapşırıkla yayılıyor. Ortamın havalandırılması gerekiyor. Peki, başka neler yapmalıyız?

— Öncelikle grip olmamak için bazı önlemler almalıyız. Hasta kişilerden uzak durmalıyız. Gripten korunma yollarından biri de aşı olmaktır. Ancak buna doktorunuz karar verir. Hastalığa yakalanmışsak iyi dinlenmeliyiz. Bol bol sıvı gıdalar almalıyız. Soğuk ve sıcak içeceklerden kaçınmalı, ılık şeyler içmeliyiz. Tabi doktora gitmeyi de ihmal etmemeliyiz.

— Teşekkürler. Sizden öğrendiklerimi arkadaşlarıma da anlatacağım...

1) Bu metinde; çok basit sandığımız şeylerin bazen çok büyük şeylere sebep olabileceği, virüslerin yayılma özelliği olduğu, hapşururken ağzımızı mendille kapatmak gerektiği, hastalanan kişinin doktora gitmesi gerektiği ve dikkat etmesi gereken hususlar ile ilgili iletiler verilmektedir.

2) Bu metin, zıt anlam “Soğuk ve sıcak içeceklerden ...”soru cümlesi, soru işareti “Virüslerin yayılma özelliği var demek ki?, Peki, başka neler yapmalıyız?” özel isimlerin büyük yazılması ve gelen eklerin virgülle yukarıdan ayrılması “Öğretmenimiz, Çiğdem’in annesini aradı.” Soru cümlesi, soru ekinin ayrı yazımı ve soru işaretinin kullanımının öğretiminde “...garip değil mi?, ...özellikli var demek ki?, ... hasta oluyoruz değil mi?”, üç nokta “Anlıyorum..., Hıı..., Sizden öğrendiklerimi arkadaşlarıma da anlatacağım...” öğretiminde kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; virüslerin bulaşıcı olduğu dikkat edilmezse bir insan yüzünden pek çok kişinin hastalanabileceği, hasta iken yapılması gerekenler, hastalandığı zaman doktora gitmenin önemi, olaylar arasında muhakkak sebep-sonuç ilişkilerinin olduğu, ilk zamanlar da açıklayamadığımız olayların teferruatına indiğimizde muhakkak sebepleri olduğu, edinilen bilgilerin paylaşılmasının önemi ve güzelliği öğrencilere kazandırılabilir.

ÇİFTÇİ İLE OĞULLARI

Çiftçinin biri yaşlanmış. Kendisinden sonra oğullarının toprağını ekip biçmesini istemiş. Onları çağırarak, demiş ki:

"Evlâtlarım, ben artık bu dünyadan gidiyorum. Bağın bir yerine bir şey gömdüm. Arayın bulursunuz."

Adamcağız ölmüş. Oğulları bir küp altın var sanıp bağı baştan başa kazmışlar. Ne altın çıkmış ne başka bir şey... Ama toprak iyi işlendiği için o sene çok ürün vermiş. Önceki yılın tam yüz katı üzüm almışlar.

Onlar hazine bulamamışlar. Ama çalışmanın insanlar için tükenmez bir hazine olduğunu anlamışlar.

Ezop Masalları Kurtla Kuzu

Çeviren: Nurullah ATAÇ (Düzenlenmiştir.)

-Kök Yay.-

1) Bu metinde; tam ve açık olarak söylenmeyen sözler başkaları tarafından farklı anlaşılabilceği, hedefe ulaşmak için farklı yolların izlenebileceği, çalışmanın insan için tükenmez bir hazine olduğu iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; bağlaç "Ne altın çıkmış ne başka bir şey...", kurallı, olumlu, kısa cümle "Arayın bulursunuz., Adamcağız ölmüş.", alıntı yapılan cümlenin tırnak işareti içine alınması "Evlâtlarım, ben artık bu dünyadan gidiyorum. Bağın bir yerine bir şey gömdüm. Arayın bulursunuz.", üç noktanın kullanımı "Ne altın çıkmış ne başka bir şey..." konularının öğretiminde kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; kasıt yok ise söylediğimiz şeyleri başka insanların yanlış anlaşmalarını için tam ve açık konuşmamız gerektiği, yaptırmak istediğimiz şeyleri bazen insanların merakını uyandırarak fark ettirmeden başarabileceğimiz, emeğin ürünün fazlasıyla alınması örneğinde olduğu gibi hiç bir zaman karşılıksız kalmayacağı, çalışmanın bitmek bilmeyen bir hazine oluşu v.b konular kazandırılabilir.

KARANLIKTAKİ RENKLER

Sevgi onu hiç tanımiyordu, ama Gökhan Sevgi'yi her zaman pencerede görüyordu. Onun gözlerinin görmediğini biliyordu.

Gökhan, lunaparkta bir gün Sevgi'yi yalnız başına otururken gördü. Onunla tanışmak için fırsat bulduğuna sevinmişti. Ne zamandır onunla arkadaş olmak istiyordu.

Gökhan onun ne kadar yalnız olduğunu biliyordu. Sevgi'ye sessizce:

— Merhaba, dedi.

Sevgi de bu dostça çağrıya cevap verdi. En içten sesiyle sordu:

— Merhaba. Seni tanıyabilir miyim?

— Adım Gökhan. Sizin evin hemen bitişiğindeki evde oturuyorum. Seni sık sık pencere kenarında otururken görüyorum.

Sevgi çok sevinmişti. Sonunda bir arkadaşı olmuştu. Derken sohbet etmeye başladılar.

Gökhan, Sevgi'ye okulu anlattı. Sevgi, okulu ilk defa okula giden bir çocuğun ağzından dinliyordu. Okulun, sınıfın, kantinin nasıl bir yer olduğunu çok merak ediyordu. Bunun için Gökhan'ı büyük bir dikkatle dinliyordu. Onun anlattığı okul görüntülerini hayal etmeye çalışıyordu.

Gökhan, Sevgi'ye merak ettiği her şeyi anlatıyordu. Sevgi:

— Şimdi de kuşları anlat, dedi. Gökhan ona kuşları anlattı:

— Özgürlüğün tadını en iyi onlar çıkarırlar. Gökyüzünde rahatça uçarlar. Her birinin ayrı bir rengi vardır.

— Şimdi de renkleri anlat, dedi Sevgi.

Gökhan söyleyecek bir şey bulamadı. Renkleri nasıl anlatacağını bilemiyordu. Gökhan bir süre düşündü. Çok akıllı bir çocuktü. Sonra aklına renkleri anlatabilmenin bir yolu geldi. Sevgi'nin tam karşısına oturdu. Onun elini tuttu.

— Sürekli gördüğün karanlık...

— Biliyorum o siyah, dedi Sevgi.

— O zaman o siyahı yok edecek aydınlığı düşün, dedi Gökhan.

— Düşündüm, dedi Sevgi.

— İşte o aydınlık beyaz. Şimdi de seni yakan bir sıcaklık düşün.

— Ateş, dedi Sevgi.

— İşte o kırmızı, dedi Gökhan.

— Şimdi de cıvıl cıvıl bir şey düşün. İnsanları neşelendiren, içini coşturan.

— Kuşlar, büyüyen çiçeğim, dedi Sevgi.

— İşte o da yeşil. En son olarak da:

— Gücüne güç katan, değdiği yere hayat veren, benzeri olmayan bir şey düşün, dedi Gökhan.

— Güneş, dedi Sevgi.

— İşte o da sarı, dedi Gökhan.

Sevgi böylece renkleri öğrenmişti. Bundan böyle iki arkadaşın dostluğu uzun yıllar sürdü.

Özlem AYTEK

Karanlıktaki Renkler (Düzenlenmiştir.)

-Kök Yay.-

1) Bu metinde; özürlü insanlarla da dost olunabileceği ve hatta onların normal kişilerden daha fazla arkadaşlığa ihtiyaç duydukları, insanlara bilmedikleri ve hiç görmedikleri şeyleri bile anlatmanın mümkün olabileceği, dostlukların uzun süre devam eden arkadaşlıklarla oluştuğu iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; özel isim “Gökhan, Sevgi”, devrik cümle “Şimdi de renkleri anlat, dedi Sevgi., İşte o kırmızı, dedi Gökhan., İşte o da yeşil.”, üç nokta “Sürekli gördüğün karanlık...”, soru ekinin ayrı yazımı ve soru işaretinin kullanımı “Seni tanıyabilir miyim?”, iki nokta üst üstenin kullanımı “En içten sevgiyle sordu:”, konuşma çizgisinin kullanımı “— Merhaba, — Adım Gökhan” öğretiminde kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak her insanın dünyada aynı şeylere sahip olmadığı, engelli insanların toplumun bir parçası olduğu, onların sahip olamadığı pek çok şey olduğu ve bu yüzden onlara yardımcı olmanın karşılıksız sevgi gösterilmesinin gerekliliği, akıl sayesinde beklenmedik sorulara bile cevap vermenin mümkün olabileceği, arkadaşlıkların önemi, sahip olduklarımızın hele hele sağlığın öneminin bilinmesi ve sahip çıkılmasının gerekliliği anlatılabilir.

ZAMANI İYİ KULLANMAK

Küçük bir kasabada Emel diye bir kız yaşarmış. Emel, çok iyi bir çocuk olmasına rağmen bir tek hatası varmış. O da "geç kalmak" mış. Bu yüzden arkadaşları ona "Geciken Emel" adını takmışlar.

Emel, geç kalkar, yavaş kahvaltı eder, oyalanarak giyinir, okula da geç kalırmış.

Bir gün aynı okulda okuduğu yeğeni Ali, yatılı misafir gelmiş. Sabah annesi onları kaldırıncı Ali hemen kalkmış, giyinmiş, işlerini bitirip zamanında kahvaltıya gelmiş. Emel de Ali'ye ayıp olmasın diye, o ne yaptıysa aynen yapmış. Bir de ne görsün! Her şey zamanında olup bitmiyor mu? Ali'ye ne söylenirse zamanında yapıyormuş. Böylece Ali ile Emel, o gün okula zamanında gitmişler, eve zamanında dönmüşler.

Akşam Emelin bile ödevleri erkenden bitmiş, hem de eksiksiz. Böylece oynamaya zamanı kalmış.

Emel, gece yatağında düşünmeye başlamış. Bugün ödevlerim nasıl olup da zamanında bitti! Hem de hiç gecikmedim! Sonra da Ali'ye sormaya karar vermiş.

Ertesi gün Ali'ye:

— Ali sen çok çalışkan bir öğrencisin, hem de oynuyorsun. Oynayacak bu kadar zamanı nasıl buluyorsun? Ben gecikiyorum. Üstelik başarısızım ve oyun için de hiç zamanım kalmıyor. Ona bile gecikiyorum. Ama sen bize gelince ayıp olmasın diye senin yaptıklarını aynen yaptım. Bir de baktım ki oyuna zamanım kaldı! Bu yüzden sana hayran oldum. Bana açıklar mısın lütfen! Nasıl başarıyorsun tüm bunları?

— Emelciğim, sen zaten benim yaptığım işleri tekrar ederek bana sorduğun soruyu cevaplamış oldun. Gördüğün gibi her işe zaman ayırırım. Hiçbir işi daha sonra yapmak için bırakmam. Çalışırken yalnızca yaptığım işi düşünürüm. Bunun için de başarılı olurum.

İşte çocuklar, siz de her işinizde zamanınızı iyi kullanırsanız hiçbir zaman zor durumda kalmazsınız.

Seyhun GÜLEÇYÜZ
Sizin için Masallar (Düzenlenmiştir.)

-Kök Yay.-

1) Bu metinde; zamanın düzenli ve planlı kullanılması halinde hem daha fazla iş yapılacağı hem de oyun veya diğer işlerimiz için zaman bulabileceğimiz iletileri veriliyor.

2) Bu metin; “geç kalmak” ta olduğu gibi tırnak işaretinin dikkat çekilmek istenilen kelime gruplarını belirtmek için kullanılacağı, “Emel, geç kalkar, yavaş kahvaltı eder, oyalanarak giyinir, okula geç kalırmış.” cümlesinde olduğu gibi virgölün birden fazla cümlede anlatılacak özelliklerin bir cümlede toplanmasını sağladığı, “Ali ile Emel, o gün okula zamanında gitmişler, eve zamanında dönmüşler.” virgölün ara sözlerin söylendiği yerlerde kullanıldığı konuları kavratılabilir.

3) Bu metinden faydalanarak; sık sık tekrar ettiğimiz davranışlardan dolayı istemediğimiz lakapların takılabileceği, daha sonra yapmak üzere ertelersek biriken işlerin üstesinden gelemeyebileceğimiz sonucunda bizim başarılı veya başarısız olmamızı etkilediği, başkalarının bilgi ve tecrübelerinden faydalanmanın önemi, başarıya duygusu ile güven duygusu arasındaki ilişki v.b konular öğrencilere kazandırılabilir.

APARTMANDA YAŞIYORUZ

Yukarıda tangır tungur bir şeyler yuvarlanıyor. Herhalde kanepelerin üzerinden yere atılıyorlar. Gümp! Gümp! Gürültü dayanılacak gibi değil

— Evi yıkacaklar, yeter artık!

Annemi hiç bu kadar sinirli görmemiştim.

— Sakin ol! Dur, bekle!

Babamı duymuyor bile. Bugünkü gürültüye ben de dayanamıyorum. Annemin sesi apartmanda çınılıyor:

— Canımıza yettiniz artık! Sizde hiç insaf yok mu?

Ben de çıkıyorum. Üst kat komşumuz Münevver Hanım, kapıda annemle konuşuyor. Dört çocuğu var. Oktay, okul arkadaşım, o da kapıda. Ben ona göz kırpyorum, o bana.

— Bunlar çocuk Suna Hanım. Ne yapayım yani? Bağlayayım mı?

— Bağlama, öğret Münevver Hanım. Apartmanda yaşıyoruz. Apartmanda nasıl yaşanır, öğret onlara.

Oktay'la birkaç defa konuştuk. Annesi, hiçbir şey yapmıyormuş, annem aşağı iner inmez, "Amaan! Bu kadın da..." deyip oturuyormuş televizyonun karşısına. Babası geç saatlerde geliyormuş. Bu yüzden o bu olaylardan haberi olmuyormuş.

Bunları anneme şimdiye kadar anlatmadım. Çünkü ben de kardeşlerimle dilediğim gibi oynayabilmek istiyorum. Üç kardeş kurşun asker gibi davranmak zorundayız. Hiç değilse yukarıdakiler rahat, diyorum.

Gürültüler devam ederken Oktay'ın söylediklerini anlatıyorum. Anne kıpkırmızı oluyor. Elleri titriyor. Babam, şimdiye kadar karışmadığı k olayı çözmeye karar veriyor.

Oktayların dairesinin üzerinde Tuna Beyler oturuyor. Babam onların zilini çalıyor.

— Ooo! Hoş geldiniz İlyas Bey! Lütfen içeri buyurun.

Sonra Tuna Beyle gülüşerek bir şeyler konuşuyorlar. Konuştuklarını tam olarak anlayamıyorum ama yapacakları şeyi anlıyorum.

Kapıda iş bölümü yapıyoruz. Apartmandaki bütün çocuklar Tuna Beylerde toplanıyoruz. Ev ağzına kadar çocukla doluyor.

Oyunların en seslisini, en rahat biçimde oynuyoruz. Hayatımın en güzel günlerinden birini yaşıyorum!

Az sonra kapının zili çalıyor. Münevver Hanım, bembeyaz bir yüzle Tuna Beye bağıyor:

— Utanmıyor musunuz?

Ne yaptığınızı sanıyorsunuz siz?

Tuna Bey:

— Bir şey mi oldu Münevver Hanım?

Münevver Hanım:

— Daha ne olacak? Oldu olacak evi yıkın da siz de rahat edin biz de rahat edelim!

— Çocuklar oyun oynuyorlar Münevver Hanım. Ne yapalım ayaklarını mı bağlayalım? Onlar çocuk. Hem alışsanız iyi olur çünkü gün bize gelecekler artık.

Geç saatlere kadar tepiniyoruz. Nihayet kapının zili çalıyor. Kapıyı yine Tuna Bey açıyor. Oktay ve babası birlikte gelmişler.

— İlyas Beyi çağırabilir misiniz? Babam, kapıya çıkıyor.

— İlyas Bey, mesajını aldık. Oktay şimdi anlattı. Bilmiyordum. Çok özür diliyorum. Bundan sonra dikkatli olacaklar. Lütfen bu oyunu sürdürmeyin. Münevver aşağıda ağlıyor. Bu dersi hak etti, daha doğrusu ettik. Tekrar özür diliyorum.

Hızır OVACIK

Yaşayacaksın Ağacım (Düzenlenmiştir.)

-MEB Yay.-

1) Bu metinde; apartmanda yaşamının yani kent kültürünün insanlara bazı sorumluluklar getirdiği ve bize yapılmasını istemediğimiz tutum ve davranışları başkalarına yapmanın yanlışlığı iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; soru cümlesi, soru işareti ve soru eki mi “Sizde hiç insaf yok mu?, Ne yapayım yani?, Bağlayayım mı?, Utanmıyor musunuz?”, özel isim “Münevver Hanım, Oktay, Suna Hanım, Tuna Bey”, devrik cümle “Apartmanda nasıl yaşanır, öğretmenlere.” öğretiminde kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; bizim özgürlüğümüzün bir başkasına rahatsızlık verdiği noktada bittiği, başkalarına karşı gösterdiğimiz duyarsızlığın bir gün bize karşı da gösterilebileceği, insanlara bazı şeyleri anlatmanın fayda vermediği durumlarda pratik çözümler üretmenin faydalı olabileceği, hatalardan pay çıkarılmasının gerekliliği ve yaptığımız hataların sonunda yanlışımızı geçte olsa anladığımızda özür dilemenin gerekliliği konuları öğrencilere kazandırılabilir.

ARICAN

Bir varmış, bir yokmuş. Gökte yıldız, yerde karınca çökmüş. Ali adında bir çocuk varmış. Ali; sevimli, zeki, cin gibi bir çocukmuş. Ama okumayı, kitapları hiç sevmezmiş. Ali'nin bu durumuna annesi, babası, öğretmenleri çok üzülürmüş. Ne yapsalar boşuna. Ne söyleseler Ali'nin bir kulağından girer diğer kulağından çıkarmış.

Bir gün Ali bahçeye çıkmış. Şaşkınlıktan az daha bayılacaktı. Çiçeklerin arasında küçük bir arı çocuk varmış. Yarı insan yarı arı. Bu çocuğun boyu kibrit çöpü kadarmış. Kulaklarının yanında birer arı anteni varmış. Sırtında bir çift arı kanadı. Elleri, ayakları, kaşı gözü insan. Saçları altın gibi sapsarı. Şirin mi şirin bir arı çocuk. Cici mi cici. Elinde bir sopa. Bu sopa sihirliymiş. Ona bindi mi geçmiş yıllara gidebilirmiş.

— Sen de kimsin, demiş arı çocuğa. Arı çocuk da:

— Adım Arıcan. O da:

— Nereden geldin, diye sormuş.

Masal ülkesinden geldim. Masal bu ya, böyle oluyor masallarda.

— Seninle geçmişe bir yolculuk yapacağız. Bu gördüğün sopaya bindin mi yıllar öncesine gidebilirsin. Sonra Arıcan, sihirli sopasını bir sallamış, sopa uzamış, uzamış. Arıcan sopaya at gibi binmiş. Arkasına da Ali'yi bindirmiş.

— Kapat gözlerini.

Ali gözlerini kapatmış. Gözlerini açtığında, çok şaşırılmış. Karşısında yeşil tarlalar, ovanın ortasında akan kocaman bir ırmak, ırmağın kenarında bilge bir adam... Elinde bir çivi, taşa bir şeyler yazıyor. Ali merakla:

— Biz şimdi neredeyiz, diye sormuş. Arıcan da cevap vermiş:

— Sümerlerin ülkesindeyiz. Yazının icat edildiği yerde. Sonra bilge adamla konuşmuşlar.

Ali:

— Burada ne yapıyorsunuz, diye sormuş.

—Yazı; yazıyorum. Yazıyı yeni icat ettik, onu geliştiriyorum. Yazı icat edilmedi mi daha?

—Edildi ama tam gelişmedi. Geliştirmek gerek, demiş bilge adam.

Ali :

— Kim icat etti yazıyı?

Bilge adam:

— Yazı, pek çok insanın ortak emeği ile icat edildi, insanlar, yazıyı icat etmek için çok çalıştılar.

— Çocuklara nasıl öğretiyorsunuz? diye sormuş Ali.

Bilge adam:

— Taşlara yazarak. Çok zor oluyor ama öğrenmek zorundalar. Bilgi ihtiyaçtır, demiş.

Arıcan bilge adama:

— Sizden binlerce yıl sonraki çocukların bir kısmı okumayı sevmiyor, bu da beni çok üzüyor, demiş.

— Gidin, o çocuklara söyleyin. Biz sayfaları taş olan kitaplar okuyoruz. Çok zor oluyor ama öğrenmek için okumak gerek. Bilgi, insana güç verir.

Sonra Arıcan'la Ali bilge adama teşekkür edip oradan ayrılmışlar. Sihirli sopalarına binmişler. Gözlerini kapatmışlar, açmışlar. Bu kez de Keloğlanca ulaşmışlar. Keloğlan, sırtında heybesi, elinde sopası gidiyormuş. Onları görünce şaşırılmış. Gülümseyerek:

— Kardeşler! Siz de kimsiniz? in misiniz, cin misiniz? Nereden gelip nereye gidersiniz, demiş.

Arıcan:

— Ne iniz ne de ciniz. Sana bir soru sormak için uzaklardan geldik. Keloğlan:

— Haydi sorun bakalım, demiş merakla.

Onlar da sormuşlar:

— Kitap sevgisi, okuma sevgisi nedir? Neden çok önemlidir?

— Okumazsanız, benim masallarımın nasıl tadına varacaksınız? Benim masallarımı okuyun. Çok eğlencelidir. Sizi masallarımda güldürürüm, düşündürürüm, eğlendiririm ve eğitirim. Bence kim okumayı sevmiyorsa eline bir Keloğlan masalı verin. Sözün kısası kardeşlerim, "Ne ekersen onu biçersin." okursan bilgi edindir, aydınlıkta yaşarsın. Okumazsan karanlıkta yol arayan biri gibi olursun. Dolanır durursun. Kalın sağlıcakla deyip yeni masallar yaşamaya gitmiş.

Bizimkiler sihirli sopalarıyla Nasrettin Hocanın yanına gitmişler. Hoca, eşeğine ters binmiş gidiyormuş. Arıcan'la Ali'yi görünce gülümsemiş. Bizimkiler Nasrettin Hocaya sormuşlar:

— Kitap sevgisi, okuma sevgisi nedir? Niçin çok önemlidir? Hoca bunlara bakmış bakmış.

Sonra şakacı bir gülümsemeyle:

— Bilenler bilmeyenlere öğretsin. Olsun bitsin. Ama daha bitmedi sözüm. Gidin arkadaşınıza söyleyin. Okumayı sevmeyenler, benim fıkralarımı okusunlar. Benim fıkralarımı okuyan, okumayı da sever, kitabı da. Hoca, daha sonra bunlara birer düdüğü vermiş. Unutmayın okumayı seven, düdüğü çalar.

Daha sonra vedalaşıp oradan ayrılmışlar. Kapatmışlar gözlerini. Gözlerini açtıklarında Ali'nin evine gelmişler.

Ali:

— Biz bu kadar kısa zamanda nasıl bu kadar çok yer gezdik' Arıcan:

— Bu bir masal. Masallarda olur bunlar. Sonra, ayrılık zamanı gelmiş.

Arıcan:

— Artık okumayı seviyor musun? Ali de:

— Çok seviyorum, demiş. Bu kadar kısa bir sürede ne çok yer gezdik pek çok insanla tanışma fırsatı bulduk.

Ali okula gidince, gördüklerini anlatan bir yazı yazmış. Öğretmenine vermiş. Öğretmen, Ali'nin yazısını öğrencilerine okumuş. Çocuklar da Ali'nin anlattıklarını çok beğenmişler. Sonunda Ali ve arkadaşları okumayı çok sevmişler. Birbirlerine kitap hediye etmişler.

Gökten üç elma düşmüş.

Çok okuyan, çok çalışan ve okumayı çok seven çocuklara...

Turan KARAKAŞ

Okuma Sevgisi (Düzenlenmiştir.)

-MEB Yay.-

1) Bu metinde; yazının pek çok kişinin emeği sonucu ortaya çıktığı, gelişiminin uzun zaman aldığı; ilk dönemlerde yazının çok güç olmasına rağmen taşa yazıldığı; bilginin insana güç verdiği ama zahmetli olduğu; masal okumanın pek çok faydasının olduğu; fıkraların okuma sevgisinin oluşumunda faydalı ve eğlenceli bir araç olduğu iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; sıralı cümle ve virgül “Ali; sevimli, zeki, cin gibi bir çocukmuş; Elleri, ayakları, kaşı, gözü insan.”, mi bağlacı “Şirin mi şirin..., Cici mi cici.” Özel isim “Ali, Arıcan, Sümerler, Keloğlan, Nasrettin Hoca”, soru işareti, mi soru eki ve konuşma çizgisi “— Yazı icat edilmedi mi daha?, —Kim icat etti yazıyı?, Sizde kimsiniz?, İn misiniz cin misiniz?”, olumlu, kurallı ve kısa cümle “Onları görünce şaşırmış, Taşlara yazarak, Kapat gözlerini” öğretiminde kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; masalarda her şeyin mümkün olabileceği, okumanın insana güç vereceği, keyif almasını sağlayacağı, insanların okurken hem gülüp hem de düşünmelerinin gereği, okuyarak bilgi sahibi olunabileceği, okuma sevgisi için masalların, fıkra ve hikâyelerin faydalı olacağı, okumayı seven insanların birbirlerine kitap hediye edebilecekleri konuları öğrencilere kazandırılabilir.

GÜNEŞİN GÜCÜ

Bir varmış, bir yokmuş. Uçsuz bucaksız bir evren varmış. Evrenin içinde de pırlıl pırlıl yıldızlar varmış. Bir de sıcak mı sıcak, ıslıl ıslıl bir güneş. Kendine çok güvenirmiş; "Ben çok güçlüyüm." dermiş. Bir gün, rüzgâr güneşe meydan okumuş;

— Ben senden güçlüyüm, bak yaptığım işlere: Dalgaları yapan, yelkenleri şişiren, değirmeni döndüren, bulutları iten hep benim, demiş.

Güneş:

— Pek böbürlenme, demiş. Ben olmasaydım gece gündüz olmazdı. Bulutun önemi kalmazdı. Mevsimler oluşmazdı, insanlara sor. Yaz deyince akla kim gelir? İnsanlar yazın kum üzerinde bana karşı uzanırlar.

Rüzgâr:

— İnsanlar asıl senin sıcaklığından kaçmak için beni arar, demiş. Ya çocuklar? Onların uçurtmalarını uçurtan benim. Balonlarını yükselten, bayraklarını dalgalandıran hep benim.

Güneş kızmış:

— Tüm canlılar beni sever. Çiçekleri açtıran ben, ekinleri büyüten yine ben. Böceklerle, göçmen kuşlara sor; hepsi izimden gelir. Ben çizerim hepsinin yolunu. Herkes sever beni. Ya sen? Seni kim görmüş? Bir söylesene!

— Ben görünmem, doğru. Ama senin kadar beni de tanır canlılar, insanlar beni saçlarında, yüzlerinde hissederler. Tüten dumanda, düşen yağmurda beni görürler. Ağaçların yapraklarında, kışın sokaklarda, dalgalarda beni duyarlar, demiş.

Güneş:

— Yararlı işleri de yaparsın kuşkusuz ama fırtınalara, boralara, kasırgalara, ne demeli? Damı uçan evlere, sökülen ağaçlara, devrilen bacalara, bozulan yuvalara, batırdığın gemilere ne demeli? Sen gücünü böyle mi göstermelisin, diye sormuş.

Rüzgâr:

— Ben güçlüyüm elbette, demiş. Sınır, engel tanımam. Sen o güçlü ışıklarımı istediğin zaman, istediğin yere saçabilir misin? Seni kimse gece vakti göremez. Oysa ben ne zaman dilersem dünyayı dolanırim.

— Gel istersen, seninle bir yarışalım. Kim daha güçlü, görelim, demiş. Bak şu yoldaki yürüyen adama. Şemsiyesi elinde, şapkası, atkısı, paltosu üzerinde. Bakalım bu adamın üzerindeki paltoyu kim çıkarabilecek?

Rüzgâr bu yarışmaya çok gülmüş.

Güneşi küçümseyerek:

— Ondan kolay ne var, demiş.

Üflemeye, esmeye, gürlmeye başlamış. Yoldaki adam şaşırılmış. Şemsiyeyi mi, şapkayı mı, paltoyu mu tutsun! Derken adamın başından şapkası uçmuş. Şapkanın peşine düşse elinden şemsiyesi gidecek. Atkısını çıkarmış, başına sarmış. Şemsiyesinin altına sığınmış. Düşmeden, uçmadan, yürümeye çalışmış. Bu kez de şemsiyesi rüzgârdan tersine dönmüş. Onu düzeltiyim derken atkı çözülmüş. Atkıyı tuttum derken şemsiye elinden kaçmış. Atkı da onun peşinden... Rüzgâr "Şimdi sıra paltoda... diye adamın hâline gülmüş. Paltonun altından dalmış, paltonun eteklerini havaya savurmuş. Kollarına asılmış, yapışmış yakasına. Adam iyice büzülerek paltosuna sıkı sıkı sarılmış. Rüzgâr ne kadar estiyse de paltoyu adamın üzerinden söküp alamamış. Güneş:

— Şimdi sıra bende, demiş.

Bulutlardan dağılmalarını istemiş ve havayı ısıtmaya başlamış. Bu olup bitenlere yoldaki adam şaşırılmış. Güneş, rüzgârsız, yağmursuz, bulutsuz, usul usul, yumuşacık sokulmuş adamın yüzüne. Ilık ılık yanağını ve ensesini okşamış. Önce adamın yüzü gülmüş, yakasını indirmiş. Sonra mendilini çıkartıp terini silmiş. En sonunda paltoyu çıkarıp eline almış.

O zaman güneş, rüzgâra şöyle seslenmiş:

— Rüzgâr kardeş, elbette sen de güçlüsün. Ama bana kalırsa biraz sertsin. Zorbalıkla başarmayı umuyorsun. Bense ılığım, sıcakım, yumuşacığım. Benim bütün gücüm burada.

AİSOPOS (Ezop)

Ezop Masalları (Düzenlenmiştir.)

-MEB Yay.-

1) Bu metinde; sertliğin güç anlamına gelmediği, pek çok şeyi yapmaya gücü yetse de bunun her şeyin başarılacağı anlamına gelmediği, bazı işlerin sertlik ve güç kullanmak yerine yumuşaklıkla halledilebileceği iletileri veriliyor.

2) Bu metin; alıntı yapılan cümlelerin tırnak içinde verilmesi <<Rüzgâr “Şimdi sıra paltoda...” diye adamın haline gülmüş.>> soru ekinin cümle içinde ayrı yazımı ve soru işareti “... istediğin yere saçabilir misin?”, kurallı, olumlu, sıralı cümlelerin kuruluşu “Bense ılığım, sıcağım, yumuşacığım.” öğretiminde kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; bazı işlerin güç kullanmak yerine yumuşaklık, sıcaklıkla başarılacağı, yapılan olumsuz işlerimizin bir gün karşımıza ayıplarımız olarak çıkabileceği, yediğimiz kişilerin bile övülecek pek çok özelliğin olabileceği, böbürlenmenin-kibirlemenin yanlışlığı, kaba kuvvetin her işi başarmaya yetmeyeceği konuları öğrenciye kazandırılabilir.

CENGİZ'İN YENİ ARKADAŞLARI

Cengizler semte yeni taşınmıştı. Cengiz, yaşıtı çocuklarla çabucak kaynaştı. Üstelik kendini öyle sevdirdi ki... Çocuklar onsuz oyuna başlayamaz oldular.

Arkadaşlarının tümü ilköğretim öğrencisiydi. Her biri ders yılı içinde özveriyle çalışmıştı. Tatil olunca özverili çalışmalarına karşılık, kendilerini oyuna vermişlerdi.

Cengiz, böylesine oyun seven, içtenlikli ve neşeli bir arkadaş çevresi bulabildiği için çok mutluydu. Çok sevilen, aranan bir çocuk olduğunu biliyordu.

Annesi ikide bir:

— Aman oğlum, yeni arkadaşlarınla iyi geçin, onların sevgilerine ve ilgilerine lâıyk olmaya özen göster. Sakın şımarma! diye uyarıyordu.

Annesi bu öğütleri boş yere vermiyordu. Cengiz çok akıllı, neşeli ve sevimli bir çocuktı. Ama biraz bencildi. Çoğunlukla önce kendini sonra da başkalarını düşünürdü. Annesi bu huyundan dolayı onu sık sık eleştirirdi. Bu yüzden arkadaşlarıyla bozuşmasından korkup duruyordu. Korktuğu çok geçmeden başına gelmişti. Bir öğleden sonra on çocuk coşku içinde saklambaç oynuyordu. Sayışmada ebelik sırası Cengiz'e gelmişti. Cengiz ebeliği hiç sevmezdi. Çaresiz sesini hiç çıkarmadı. Söğüt ağacına yumuldu. Saymaya başladı. Bir, iki, üç, dört, beş, önüm, arkam, sağım, solum sobe...

Cengiz gözlerini açtı. Çocuklar, çevredeki geniş bahçenin dört bir yanına dağılmışlardı. Onları bulmak ve ebelikten kurtulmak kolay olmayacak diye düşündü.

Çocuklar saklandıkları yerde bekleyiyordu. Ama kendilerini ne arayan vardı, ne de soran! Sıkılmaya başladılar.

— Ebeye guguk, biz buradayız, diye seslendiler.

Bir süre beklediler, cevap veren olmadı. Sonra iyice sıkılıp saklandıkları yerden çıktılar. Hep birlikte Cengiz'in nerede olabileceğini düşündüler. Herkes değişik bir tahminde bulundu.

— Cengiz kaçırıldı.

— Ya da çevredeki bostan kuyularından birinin içine düştü. Belki de bizi ararken yola çıktı. Araba çarptı. Hastaneye götürüldü.

Çocuklar, korku içinde çevreye dağılıp Cengiz'i aramaya başladılar.

Ama bulamadılar. Kan ter içinde yeniden söğüdün çevresinde toplandılar. Durumu büyüklerine haber vermeye karar verdiler.

Sedat:

— Önce annesine bildirelim, dedi.

Hep birlikte Cengizlerin evine gittiler. Kapıyı çalarken tümü çok endişeliydi. O sırada Cengiz kahvaltısını bitirmişti. Ellerini yıkayıp oyuna dönmeye hazırlanıyordu. Kapı çalınca annesinin geldiğini sanarak kapıyı açtı.

Çocuklar, Cengiz'i karşılarında görünce şaşırıp kaldılar. Bazıları ona kızdı. Bazıları da hiçbir söz söylemedi. Cengiz, ne yapacağını, ne diyeceğini şaşırılmıştı. Arkadaşlarının arkalarından bakakaldı. Utancından günlerce arkadaşlarının yanına gidemedi çünkü arkadaşlarına karşı çok bencil davranmıştı. Onların oyunlarını yalnızca pencereden özlemle seyrediyordu. Bir gün koşarak arkadaşlarından özür dilemeye karar verdi! Onlara:

— Arkadaşlar, geçen günkü davranışımın dolayı çok üzgünüm.

Sizlere karşı bencilce davrandım. Ne olur beni bağışlayın. Beni tekrar aranıza alın. Bu semte bugün taşındığımızı düşünerek beni aranıza alın.

Arkadaşları Cengiz'i seviyordu. Bu sevginin etkisiyle onu bağışladılar.

Gülten DAYIOĞLU

Uçurtma (Düzenlenmiştir.)

-MEB Yay.-

1) Bu metinde; bize gösterilen sevgi ve ilgiye layık olmanın gerekliliği, şımarıklığın zararları, bencillik kavramı, ortadan aniden habersizce ayrılmanın yanlışlığı, hatalardan sonra özür dilemenin gerekliliği, affetme erdemi iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; öznel yargı / tahmin “— Cengiz kaçırıldı., — Ya da çevredeki bostan kuyularından birinin içine düştü., — Belki de bizi ararken yola çıktı. Araba çarptı.”, zarf “...özverili çalışmalarına... , ...şaşırıp kaldılar. , ...özlemle seyrediyordu.”, virgül kullanımı “Bir, iki, üç, dört, beş, önüm, arkam, sağım, solum sobe...”, zıt anlam “...önüm, arkam, sağım, solum...” öğretiminde kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; bencilliğin kötülüğü, özür dilemenin bir erdem olduğu gibi özür dileyeni geçmişe sünger çekerek affetmenin de bir erdem olduğu, insanların kendilerine gösterilen sevgiye layık olup şımarımamasının gerekliliği, büyük sözü tutmamanın sonuçları konuları öğrenciye kazandırılabilir.

BİLMECELİ MASAL

Hepten, hüpten, bir baston yaptım çöpten. Ona basa basa düştüm yola. Selâm verdim sağa sola. Bastıkça bastonum çıtır çıtır kırıldı. Anam ardından yetişip gitme diye boynuma sarıldı. Dedim giderim. Anam dedi, oğul ben sensiz niderim? Gidersin gidemezsin derken bir kurtuldum anamın elinden. Hızlı koştum deli poyraz yelinden. Az gittim uz gittim, bir altı ay bir güz gittim. Bir de ardıma dönüp bakacak oldum, ne görsem iyi? Bir arpa boyu yol gitmişim.

Karşıma bir pınar çıktı da eğlendim. Soğuk suyundan içip dinlendim. Öyle bir çeşme ki tası var, kurnası yok, Ağacı var, duldası yok. Duldasız ağacın gölgesinde yatıp dururken çıkıp gelmez-mi bir yaşlı kadın. Dökülmüş dişleri, sarkmış dudakları. Yekindim kaldım. İstedim ki elini öpeyim, hayır duasını alıp kulağıma küpe edeyim. Yaşlı kadındır ne elini verdi ne de baktı yüzüme. Bir ateş düştü özüme. Dedim nine, sana nettim neyledim ki bana elini vermezsin? Dedi, kendi anasının elini öpmeyen başka eli, başka tatlı dili neylesin,, Sen hayır dua alacaksan önce anana var, eline sarılıp yalvar.

Yaşlı kadın bunu dedi, sırroldu gitti, Benim de başımda dumanlar tüttü. Vay anam, garip anam. Ben derdimi kime yanam, diye düştüm dönüş yoluna. Allah yardım etti, bu yoksul kuluna.

Sekmeden, tökezlemeden eriştim köyümüze, Girdim evimize. Bir de baktım ki ne göreyim? Anamın iki gözü iki çeşme. Ah oğul, vah oğul deyip yanar tutuşur. Koştum, sarılıp ellerini öptüm. Eve girip çıktıkça kapısını açtım. Ayakkabılarımı çevirdim. Su istedikçe su verdim. Otururken altına minder serdim. Anam bana bir hayır dua etti. Bir hayır dua etti ki o gün bugün işlerim hep tıkırında gitti.

H. Lâtif SARIYÜCE

Anadolu Masalları (Yeniden düzenlenmiştir.)

-Özgün Yay.-

1) Bu metinde; el öpmenin büyüklere gösterilen bir saygı şekli olduğu, el öpülen büyüklerin hayır dua ettikleri, büyüklere gösterilecek saygıya en yakınımızdan yani annemizden başlanmalıdır, annelerimize karşı yaptığımız ufak şeyler karşılığında aldığımız hayır dualarının işlerimizin yolunda gitmesine neden olabileceği iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; ikileme "...çıtır çıtır kırıldı, Az gittim, uz gittim...", zıt anlam "...verdim sağa, sola, Gidersin gidemezsi...", soru işareti "...oğul ben sensiz niderim?, ...ne görsem iyi?, ...neyledim ki bana elini vermezsin?, ...ne göreyim?", sıfat "Yaşlı kadındır... , ...garip anam., ...iki çeşme.", virgül "Dökülmüş dişler, sarkmış dudakları. , Vay anam, garip anam. , Allah yardım etti, bu yoksul kuluna." öğretiminde yararlanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; anneye saygı, onun hayır duasını almanın önemi, büyüklerin sözlerini tutmadığımızda onları üzdüğümüz, yaptığımız yanlıştan dolayı uyarıldığımızda o yanlış telafi etmenin gerekliliği konuları öğrencilere kazandırılabilir.

KOMŞU KUNDUZLAR

Bir varmış bir yokmuş. Ağaçların arasında şırl şırl akan güzel bir dere varmış. Bu dereye bir de kunduz ailesi yaşarmış. Hani şu marangoz olan kunduzlardan bahsediyorum. Ağaç dallarını ustaca üst üste koyup baraj kurarlar ya, işte onlardan!...

Bir gün anne kunduz, yavrularıyla karşı dereye yaşayan annesini ziyarete gitmiş, Nine kunduz ve torunları bu işe çok sevinmişler. Ee, sevinçli olunca da zaman su gibi akarmış. Bu sefer de öyle olmuş. Saatler kanat açmış, günler de uçup gitmiş bir kuş gibi.

Bir hafta sonra kunduzlar yuvalarına dönünce çok şaşırılmışlar. Yabancı bir kunduz gelip onların iki kavak ötesine yerleşmiş. Anne kunduz bu duruma çok içerlemiş. Gitmiş komşu kunduzun yanına. "Hoş geldin!" bile demeden, verip veriştirmiş.

— Sen ne hakla gelip bizim yakınımıza yuva yapıyorsun, diye çıkışmış.

Komşu kunduz, onun bu sözleri karşısında şaşırıp kalmış;

— Niye kızılıyorsun komşu, demiş, Allanın koca deresi sana da yeter, bana da!

Anne kunduzun kızgınlığı daha da artmış, Açmış ağzını, yummuş gözünü.

— Hayır! Komşu falan dinlemem ben! Su, senin artıklarını alıp benim yuvama getirecek. Onlarla uğraşacak hâlim yok! Ya bugün bozarsın yuvanı ya da ben yapacağımı bilirim!

Akşam olmuş, çekip giden yok! Gece yarısı olmuş, yuvayı bozan yok! Herkes uykuya dalınca anne kunduz, sessizce yeni komşusunun yuvasına gitmiş. Yuvadaki ağaçların bağına çözmüş. Ne olduysa o zaman olmuş. Koca koca odun parçaları yürümüş üzerine. Bir de barajda biriken sular hücum etmesin mi! Anne kunduz, canını zor kurtarmış. Fakat yuvası ve çocukları onun kadar şanslı değilmiş. Yuvası darmadağın olmuş, yavruları da sele kapılıp gitmiş. Yavrular, hem lıkır lıkır su yutuyor hem de bağıyorlarmış.

— Anne, ne olur kurtar bizi!

Anne kunduz bir yandan çocuklarını kurtarmaya çalışıyor, bir yandan da bağıryormuş.

— Lütfen yardım edin! Yavrularımı sel götürüyor!...

Komşu kunduz, kendisini kısa sürede toparlayıp yardıma koşmuş. Anne kunduzla beş yavruyu da kurtarmışlar. Tabi anne kunduz ne diyeceğini bilememiş, Olayı duyan Kral Kuskunduz, bütün kunduzları toplamış ve onlara şöyle demiş:

— Haksızlığa uğradığınız zaman, onu gidermek için haksızlık yapmayın!

O günden sonra kunduzlar, birbirleriyle çok iyi geçinmişler. Aralarındaki sorunları hep iyilikle çözmüşler.

Bestami YAZGAN

Masal Denizi (Yeniden düzenlenmiştir.)

-Özgün Yay.-

1) Bu metinde; insanların keyif aldıkları şeylerle meşgulken zamanın çok çabuk geçtiği, yeni tanıştığımız komşulara “Hoş geldin!” demenin gerektiği, haksızlığı düzeltmek için haksızlık yapmamanın yanlışlığı, başkalarına yaptığımızı zannettiğimiz kötülüğün bize de zarar verebileceği, sorunların çözümünde olaya iyilikle yaklaşmanın gerektiği iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; zıt anlam “Bir varmış, bir yokmuş”, ünlem işareti “...baraj kurarlar ya, işte onlardan! , Hoş geldin! bile demeden... , — Hayır! Komşu falan dinlemem ben!”, isim tamlaması “...ağaçların bağı... , ...komşusunun yuvasına... , Ağaç dallarını...”, konuşma çizgisi “— Niye kızılıyorsun komşu, demiş. , — Hayır! , — Sen ne hakla... , — Anne, ne olur...” öğretiminde kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; haksızlığa bile uğrasak karşımızdaki kişiye öfke dolu sözler yerine iyi sözler söyleyerek olayı çözmeye çalışmamız gerektiği, yaptığımız olaylar düşündüğümüzden fazla şeye sebep olabileceği bazen kötülük yaptığımız insanların bile iyiliğine ihtiyaç duyabileceğimiz, haksızlığa hiçbir zaman haksızlıkla karşılık vermememiz gerektiği aksi halde o kişilerden farkımız kalmayacağı v.b konular öğrenciye kazandırılabilir.

4. SINIF
DERS KİTAPLARINDA YER ALAN
HİKAYE VE MASALLAR

BOĞAÇ HAN

Hanlar hanı Bayındır, yılda bir kere düzenlediği şölende Oğuz beyleriyle birlikte eğleniyordu. Şölen meydanında etler, pilâvlar, çeşitli meyveler yığın yığın hazırlanmış, misafirleri bekliyordu. Bu şölende bir kenara çekilmiş, kederli bir hâlde duran Dirse Hanın bir tek istediği vardı: Bir erkek çocuk sahibi olmak...

Şölen sonunda Dirse Han, dileğinin gerçekleşmesi için iyilik yapmaya karar verdi. Dirse Han, nice yoksulu doyurdu ve giydirdi. Kimsesizlere, yardıma muhtaçlara yardım etti. Nihayet kendisine dua edenlerin duası kabul oldu ve Allah'ın takdiriyle, Dirse Hanın hanımı bir erkek çocuk doğurdu. Dirse Hanın sevincine diyecek yoktu artık. Çocuk büyüdü ve günden güne gelişti. On beş yaşına gelince fark edilebilecek kadar yaşlılarından daha iri yapılı ve kuvvetli bir hâle gelmişti. Dirse Han, Bayındır Hanın ordusuna katılmış ve nice kahramanlıklar göstermiş, gözü pek biriydi.

Bayındır Hanın iri yarı bir boğası vardı. Boğa sert taşa boynuz vursa, onu un gibi öğütür, paramparça ederdi. Bir yaz günüydü, Bayındır Hanın adamları boğayı meydana doğru getirmeye çalışıyordu. Üçü sağda, üçü de solda olmak üzere tam altı kişi, boğanın boynundaki demir zinciri sıkıca tutarak onu sürükleye sürükleye meydana doğru ilerlediler. Meydanın başında boğayı salıverdiler. Meydanın tam ortasında Dirse Han'ın oğlu ve üç arkadaşı oyun oynuyorlardı. Birden, herkes bir ağızdan; "Kaçın çocuklar!" diye bağırmaya başladı. Boğa çocuklara doğru yönelmişti. Üç çocuk hızlıca kaçıp kurtulmayı başarmıştı. Ancak Dirse Hanın oğlu ne yapacağını şaşırıp meydanın ortasında kalakaldı.

Boğa öyle bir hızla çocuğa doğru yönelmişti ki herkes çocuğun boğa tarafından parçalanacağını zannetti. Çocuk kendinden emin bir şekilde yumruğunu boğanın alnına öyle bir vurdu ki, boğa neye uğradığını anlayamadan gerisin geriye gitti, ikinci hamleye hazırlanan boğa, alnının tam ortasına ikinci yumruğu da yedi. Boğanın alnına yumruğunu dayayan Dirse Han'ın oğlu, boğayı iterek meydandan çıkardı. Boğanın alnına dayadığı yumruğunu bir anda çeken çocuk, boğayı tepesi üzerine düşürerek bu mücadeleyi kazandı.

Oğuz Beyleri çocuğun başına toplanıp onu tebrik ettiler. Dirse Han'ın oğlu, o güne kadar bir yiğitlik yapmadığı için henüz bir isim almamıştı. Herkes onu Dirse Han'ın oğlu olarak çağırıyordu. Beyler; "Dedem Korkut gelsin, bu oğlana ad koysun,

babasına götürüp çocuğa beylik istesin." dediler. Dede Korkut geldi ve çocuğu babasına götürerek şunları söyledi:

"Hey Dirse Han, bu oğlana beylik ver,
Taht ver, bu erdemli çocuğa...
Boynu uzun bir çöl atı ver
Biniti olsun, hünerlidir.
Ağıllarından bir sürü koyun ver bu oğlana
Armağan olsun, erdemlidir.
Tabanı nasırlı kızıl bir deve ver bu oğlana,
Yük hayvanı olsun, hünerlidir.
Altın tuğlu büyük ev ver bu oğlana,
Gölge olsun, erdemlidir.
Sırmalı cübbe ve elbise ver bu oğlana
Kaftan olsun, hünerlidir."

Dede Korkut, bu şiiri söyledikten sonra çocuğa dönerek; "Bayındır Han'ın ak meydanında bir boğa ile mücadele ederek onu yendin. Bunun için, senin adın Boğaç olsun. Adını ben verdim, yaşını Allah versin." dedi. O günden sonra Boğaç Han'a beylik verildi.

Dede Korkut Kitabı'ndan

Günümüz Türkçesine Aktaran: Selim HANCIOĞLU

-Harf Yay.-

1- Bu metinde; şölen kavramı, dileklerin kabulü için yapılan iyilikler, başkaları tarafından yapılan duaların daha makbul olduğu, eski zamanlarda Türk geleneğinde kişilerin isimlerini yaptıkları işlerden dolayı hak ederek aldıkları, cesaret kavramı ve cesaret sergileyen kişilerin mükâfatlandırıldığı iletileri verilmektedir.

2- Bu metin; alıntı sözlerin tırnak içinde verilmesi “Birden, herkes bir ağızdan; “kaçın çocuklar” diye bağırmaya başladı.”, özel isimlerin büyük yazılması, “Bir yaz günüydü, Bayındır Hanın adamları ..., Dedem korkut gelsin...” virgülün gerekçe bildiriminde kullanımı “Gölge olsun, erdemlidir.; Kaftan olsun, hünerlidir.” konularının öğretiminde kullanılabilir.

3- Bu metinden faydalanılarak; Türklerin eski töre ve törenlerini, kahramanlık kavramını, cesaret sergilemenin takdir göre bir davranış olduğu, cehalet ve cesaret kavramları arasındaki incelik, gösterilen üstün nitelikli davranışların takdir gördüğü ve ödüllendirildiği konuları öğrenciye kazandırılabilir.

İŞÇİ

Aslında, insanlar konuşurken kulak kabartanlardan değilim. Ama bir gece tam eve girecekken bunu yaptığımı fark ettim. Eşim, mutfakta, yerde oturan oğlumla konuşuyordu. Ben de kapının arkasından sessizce onları dinledim.

Galiba çocukların, babalarının işleriyle övündüklerini işitmiş. Hepsi yönetici filanmış, sonra sıra Bob'a gelmiş; "Senin baban hangi güzel işte çalışıyor?" diye sormuşlar. Bob, biraz durakladıktan sonra; "O yalnızca bir işçi." demiş.

İyi yürekli karım, çocuklar gidene kadar beklemiş, sonra Bob'u yanına çağırılmış. Gamzeli yanağına bir öpücük kondurup; "Beni dinle, oğlum." diye söze başlamış. "Babam yalnızca bir işçi, dedin ve söylediğin doğruydu. Ama bunun gerçek anlamını bilmiyorsun galiba, ben sana anlatayım." deyip anlatmış.

"Ülkemizi zenginleştiren bütün o büyük fabrikalarda, bütün mağazalarda, yükümüzü taşıyan koca kamyonlarda ve yeni yapılmış bir ev gördüğünde, o büyük işleri yapanların işçiler olduğunu sakın aklından çıkarma!"

"Evet, yöneticiler temiz giysiler giyer ve güzel masalarında otururlar. Onlar eve temiz gelirler ve anlaşmalara imza atarlar. Ama onların büyük hayallerinin gerçekleşmesi için gereken işleri yapanların işçiler olduğunu unutma!"

Tüm patronlar işlerini bırakıp bir yıllığına tatile çıksalar baban gibi adamlar işlerinin başındaysa, endüstriye bir şey olmaz, işler yolunda gider. O büyük işleri yapanların, işçiler olduğunu sakın aklından çıkarma!"

Gözlerimi silip boğazımı temizledim ve içeriye girdim, küçük oğlum yerden kalkıp üzerime atladı neşeyle, boynuma sarılıp; "Baba", dedi. "Bilsen ne kadar gurur duyuyorum seninle." "Çünkü sen o büyük işleri yapan o özel insanlardan birisin."

Ed PETERMAN

-Harf Yay.-

1- Bu metinde; toplumda herkesin görevleri olduğu, farklı görev ve statülerde bulunmanın insanları birbirine üstün kılmayacağı, işçilerin medeniyetlerin yaratılmasında temel taşlarından biri olduğu iletileri verilmektedir.

2- Bu metin; sıralı cümle “... o büyük fabrikalarda, bütün mağazalarda yükümüzü taşıyan koca kamyonlarda ...”, sıfat “... temiz giysiler ve güzel masalarda ...”, alıntı cümlelerin kullanılması “... durakladıktan sonra; “O yalnızca bir işçi.” demiş.”, “... öpüçük kondurup; “Beni dinle, oğlum.” diye söze başlamış.” konularının öğretimi veya pekiştirilmesinde kullanılabilir.

3- Bu metinden faydalanılarak; insanların toplumsal varlıklar olduğu, insanlar arasında iş paylaşımı olduğu, toplumun bir zincirin halkaları gibi olan bütün mesleklere ihtiyacı olduğu ve birinin bile olmayışının tüm dengeleri bozacağı, güzel yerlerde güzel kıyafetlerle çalışan insanların bunu alın terleriyle çalışan işçilere borçlu oldukları v.b konular öğrencilere kazandırılabilir.

KUŞ CIVILTISINI VE FIRIN KOKUSUNU "GÖREBİLMEK"

Bir adam, ilk kez gittiği küçük bir kasabada tam bir yabancı olarak geziniyordu. Yol kenarında duran bir arabanın yanına gitti ve arka koltukta tek başına oturan çocuğa sordu:

- Parkın hemen yanı başında bir fırın varmış, onu arıyorum. Buraya çok yakın bir yerde olduğunu söylediler.

Çocuk, arabanın penceresini iyice açtı ve bir süre sonra cevap verdi:

- Ben de yabancısıyım buraların; ama galiba sağ tarafa doğru gitmeniz gerekiyor. Adam bu kez başka bir soru sordu çocuğa:

- Madem sen de yabancısın, söyler misin, böylesi bir tahminde nasıl bulunabildin? Bu soruyu çocuk, gülümseyerek cevapladı:

- İhlamur çiçeklerinin kokusunu duymuyor musunuz? Bakın, kuş civıltıları da o yönden geliyor zaten.

Çocuğun bu cevabını adam yeterli bulmadı:

- İyi ama, dedi, bu ihlamur kokusu ve bu kuş civıltıları, yalnızca bir ya da iki ağaçtan da gelebilir. Onların geldiği yönde ille de bir park bulunması gerekmez ki...

Çocuk, bir kez daha gülümseyerek karşılık verdi:

- Bir ya da iki ağaçtan bu kadar yoğun bir koku gelmez. Üstelik, manolyalar da katılıyor onlara. Hem biraz derin soluk alırsanız, fırından yeni çıkmış ekmeklerin kokusunu da duyabilirsiniz.

Adam, gözlerini hafifçe kısıp derin bir soluk alarak çocuğun dediklerini yaptı. Manolya çiçeklerinin kokusuna karışmış, daha yoğun bir ihlamur kokusu duydu... Hatta onların aralarından, taze ekmek kokuları da geldi burnuna.

Söylediklerini kendisinin de duyduğunu bildirmek için eğildi. Çocuğa biraz daha yaklaşıncı, onun gözlerinin görmediğinin farkına vardı.

Çocuk, adamın coşkuyla konuşurken bir anda sözlerini yarıda kesmesinden, gözlerinin görmediğinin farkına vardığını anladı.

Başını öte yana çevirdi. Işık özlemi içindeki gözlerini ondan uzaklaştırmaya çalışarak konuştu:

- Üç yıl önce bir kaza geçirdim. Görmeyi o kadar çok özledim ki. Umarım sizinkiler sağlamdır, öyle değil mi?

Adam, gözleri görmeyen çocuğun tarif ettiği yerde bulunan fırına doğru yönelirken durdu. Onu güçlkle cevapladı:

-Artık emin değilim. Emin olduğum tek şey, senin benden daha iyi gördüğündür.

Cüneyd SUAVİ

Bütün Dünya Dergisi, Şubat 2001 (Yeniden düzenlenmiştir.)

-Koza Yay.-

1) Bu metinde; engelli insanların diğer duyuları ile algılamalarında normal insanlardan daha üstün olabildiği, aranan şeylerin yalnız bir duyu organımızla değil de diğer duyularımızdan da yararlanarak bulabileceğimizi, insanların dikkat ettiklerinde ilk seferinde farkına varmadıkları şeyleri fark edebilecekleri iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; anlam karışıklığını önlemek için öznenen sonra virgülün kullanılması “ Bir adam, ilk kez gittiği...” konuşma cümlelerinden önce iki nokta üst üstenin konulması, paragraf başı yapılarak konuşma çizgisinin çekilmesi “...bir süre sonra cevap verdi: - Ben de yabancıyım...” tamamlanmamış cümlelerin sonuna üç noktanın konulması “Onların geldiği yönde ille de bir park bulunması gerekmez ki...” öğretiminde veya pekiştirilmesinde kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; insanların sonradan da engelli hale gelebilecekleri, engellilere toplumda değer vermenin önemi, onlarında üstün yönlerinin olabileceği, hiçbir şeyimiz olmasa da sağlıklı bir vücuda sahip isek bunun ne büyük bir nimet olduğunun farkına vararak şükür ve kanaat erdemlerinin oluşumu, bir şeyi başarmak için yalnızca onu bulacak araca değil o aracı doğru kullanabilecek akıl ve zekaya da sahip olmanın gerekliliği, küçüklerin de büyüklere bir şeyler öğretebileceği konuları öğrenciye kazandırılabilir.

SESİM ÇOK MU ÇİRKİN?

- Şarkı söylemeyi çok seviyorum, hem de çok! Ayrıca konuşmayı da seviyorum. Hiç durmadan, hiç susmadan konuşmayı... Bana kalsa hiç susmam. Ya hep konuşur ya da hep şarkı söylerim, dedi çok güzel olduğuna inandığı bir sesle. Daha başka şeyler de söyleyecekti ki:

- Yeter, yeter artık, sus, diye konuşmasını kesti bir başka ses. Bu konuşan, sesinin güzelliği konusunda çok iddialı değildi. Nasıl söylemeli, hatta biraz çirkin bile buluyordu sesini.

- Tabi, beni fena hâlde kıskanıyorsun. Kıskanıyorsun değil mi? Söylesene. Çünkü benim sesim güzel. Seninki ise çirkin, hem de çok çirkin, diye üsteledi ilk konuşan.

- Şey, ne yalan söylemeli, evet kıskanıyorum biraz.

- Sadece benimkini mi? Bütün diğer arkadaşlarımlıkini de kıskanıyorsun işte...

- Neden arkadaşlarım diyorsun? Biliyorsun, onlar benim de arkadaşım.

- Arkadaşların mı? Hıh, onlar senin için böyle düşünmüyorlar ama... Ayrıca çirkin olan sadece sesin mi? Şu tüyelerinin rengine baksana. Onlar da çirkin. Çirkin ve sarı.

Sürekli çirkinlikle suçlanan şöyle bir eğilip tüyelerine baktı. Evet sarıydılar ama o kadar da çirkin durmuyorlardı. Sonra karşısındakine baktı. Onunkiler simsiyahtılar, siyah ve güzel.

- İyi ama tüyelerimin sarı olması ya da sesimin çirkin olması benim suçum değil ki, dedi yutkunarak.

Karşısındakinden hiç ses gelmediğini görünce küçük bir umut kırıntısıyla devam etti:

- Bunlar, sizlerle arkadaş olmamı ya da sizlerin arkadaşı olmamı engeller mi?

- Evet, tabi ki engellerler. Çünkü biz senin çirkin sesini duymak, çirkin sarı tüyelerini görmek istemiyoruz, dedi acımasız.

- Bunu, bunu bana yapamazsınız. Biliyorsunuz, bugüne kadar hiç başka bir kanaryaya rastlamadığım için sizlerle, siz kargalarla yaşıyorum. Çünkü yalnızlıktan çok korkuyorum. Çok çirkin olsam bile benim bu çirkinliklerime katlansanız ne olur? Söz veriyorum, bundan sonra hiç ağzımı açmam. Hatta gözünüze gözükmemek için bir köşeye gizlenirim bile. Böylece çirkinliklerimi görmez ya da duymazsınız siz de.

Tam sözlerini bitirmişti ki ağacın altına iki çocuk geldi. Başlarını kaldırıp baktıklarında, çirkinlikle suçlanan kanaryayı ve güzel olduğunu iddia eden kargayı gördüler.

Çocuklardan biri diğerine,

- Hey şuna bak! Şunun tüylerinin renginin güzelliğine bak, dedi. Karga, bu sözler üzerine göğsünü kabarttı. Yan gözle kanaryaya bakıp:

- Duydun mu, dedi.

Kanarya başı önünde ve üzüntüyle, duyulur duyulmaz bir sesle karşılık verdi:

- Evet, duydum.

- Ötse de sesini duysak.

Bu sözlerin de kendisi için söylendiğine inanan karga, harika bir fırsat çıktığını düşünerek başladı, şarkı söylemeye. Çocuklar, bu hiç beklemedikleri ses karşısında önce şaşırdılar, sonra da yüzlerini buruşturdular.

- Of, bir de şunun sesine bak! Adı üstünde, karga.

Bu sözleri duyan karga, önce kulaklarına inanamadı; sonra şaşkınlıkla kanaryaya baktı. Kanarya da aynı şaşkınlıkla ona bakıyordu.

- Bir yanlışlık var bu işte galiba, dedi kargaya. Karganın da düşündüğü buydu:

Bence de. Bir öt de, çirkin ses nasıl oluyormuş görsünler, dedi öfkeyle. Kanarya çaresiz bir şekilde, üzüntüyle ve sesinin çirkinliğinden utanarak ötmeye başladı. Çocuklarsa, nefeslerini tutmuş dinliyorlardı kanaryayı.

- Olamaz! Benim kanaryamınkinden bile güzel sesi.

- Bir kafes içine koysan bununki de ancak o kadar çıkar. Bence bu ormanın güzelliği tamamlıyor sesini.

- Haklı olabilirsiniz.

Kanarya, hâlâ duyduklarına inanamıyordu. Bir yanlışlık olup olmadığını anlamak için dönüp kargaya baktı tekrar; ama o, öfke ve kıskançlıkla oradan uzaklaşıyordu.

-Dur gitme, beni yalnız bırakma. Onlar yanılıyorlar. Asıl güzel olan senin sesin, diye ardından seslendi kanarya. Ama karga onu dinlemedi bile.

Karganın kendisini terk etmesinin üzüntüsü, sesinin çocuklar tarafından güzel bulunmasının sevincini çoktan bastırmıştı. Bu arada çocuklar da oradan uzaklaşmışlardı. "Yalnız kaldım işte, hem de yapayalnız. Yalnız olduktan, konuşacak kimsem olmadıktan sonra sesim güzel olmuş ya da çirkin, ne fark eder?" diye mırıldandı kendi kendine. Gözlerini kapayıp önünde uzanan kopkoyu yalnızlığını düşündü bir an. Tüyleri ürpermişti; ama yapacak hiçbir şeyi yoktu. Böyle kara kara düşüncelerle mutsuz mutsuz otururken, o iki çocuğun tekrar gelmekte okluğunu gördü. Hem de ellerinde bir kafesle. Kafesin içinde, kendisi gibi sarı tüylü bir kanarya vardı.

"Olamaz, bu gördüğüm olsa olsa bir rüya." diye fısıldadı gözlerini kafesteki kanaryadan ayırmadan. Elinde kafesi tutan çocuk ağacın altına geldiğinde kafesin kapağını açtı.

- Hadi bakalım güzel kanaryam. Ne zamandır seni serbest bırakmayı düşünüyordum; ama yalnızlık çekeceğinden korktuğum için yapamıyordum bunu. Şimdi sana bir arkadaş buldum işte. Birbirinize güzel güzel şarkılar söyleyerek mutlu mutlu yaşarsınız birlikte. Hoşça kal!

Serbest kalan kanarya, çocuğa sessiz bir sağ ol dedikten sonra doğruca uçup diğer kanaryanın yanına kondu ve;

- Merhaba, diyerek onu selâmladı. O da,

- Merhaba, diye karşılık verdi içten gelen bir mutlulukla. Bunu der demez kendi sesini sevdiğini fark etti. Tabi onunkini de.

Elvan PEKTAŞ

1) Bu metinde; güzelliğin göreceli oluşu, çoğunluk içinde teklik veya azınlık durumunda bulunmanın illa ki az sayıda olanların hatalı, kusurlu, eksik, farklı gibi değerlendirilmesine neden olsa bile gerçekte bunun farklı olabileceği, her Şeyin çoklukta yani toplumla birlikte iken bir anlamı olduğu iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; virgln kullanıldığı yerleri göstermede “ Yeteer, yeter artık, sus, diye konuşmasını kesti bir başka ses.” Soru cümlesi, soru eki ve soru işaretinin ğretiminde “Sadece benimkini mi?Arkadaşların mı?” nlem işaretinin kullanılmasının ğretimi, “şarkı söylemeyi çok seviyorum, hem de çok!, Hey şuna bak! Hoşça kal!”  noktanın kullanımı “Bütün diğer arkadaşlarımınkini de kıskanıyorum işte... Hıh, onlar senin için böyle düşünmüyorlar ama...” devrik cümlenin ğretiminde “ Olamaz! Benim kanaryamınkinden bile güzel sesi.” konularının kazandırılmasında kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; azınlık psikolojisi, çoğunluk konumundakilerin her söylediğinin doğru olduğu anlamına gelmediği, güzellik kavramının değişkenliği, yalnızlığın psikolojik eziklik olduğu ve dostluk ve arkadaşlığın bir toplum içinde yaşamanın önemi, kafese sokulan kanaryanın sesinin değişmesinin nedeninin esaretten kaynaklandığı, özgürlük ve ait olduğun yerde yaşamanın önemi vb. konulan öğrencilere kazandırılabilir.

BİR HASTALIĞIN YENİLİŞİ

Jozef adlı bir çocuğu, bir köpek ısırması. Bir duvar ustası, onu hemen Doktor Veber'e götürdü. Doktor, çocuğun annesine ve babasına haber verdi. Onlar da geldiler.

Kısa bir araştırmadan sonra, çocuğu ısırın köpeğin kuduz olduğu anlaşıldı. Çocuğun anne ve babası gibi doktor da bu duruma çok üzüldü. Çünkü kuduzdan kurtulmak mümkün değildi. Ama doktor, okumayı ve araştırmayı seven bir insandı. Pastör adında bir bilim insanının, kuduz hastalığı ile ilgili çalışmalar yaptığını okumuştur. Ancak Pastör'ün bu çalışmalarının hangi aşamada olduğunu bilmiyordu. Yapılabilecek başka bir şey olmadığını düşündüğünden, hemen küçük Jozef'i Paris'te oturan Pastör'e gönderdi.

Pastör; tavuk kolerası, koyunları yok eden şarbon gibi hastalıkların mikroplarını bulmuş, onları yenmişti. Daha sonra kuduz hastalığını incelemiş, bu hastalığın aşısını da bulmuştu. Ama bulduğu aşı, yalnızca hayvanlara uygulanabiliyordu. Acaba bu aşı insanlara da uygulanabilir miydi? Bu aşığı buluncaya kadar birçok hayvan feda etmişti. Böyle bir deney, insana yapılabilir miydi? Elbette hayır...

Pastör bu düşünceler içindeyken, kuduz bir köpeğin on dört yerinden ısırıldığı küçük Jozef çıkageldi. Pastör, bu küçük yavrunun yaralarını görünce çok üzüldü.

Pastör, arkadaşlarına danıştı. Köpeklere yapılan ve iyi sonuçlar veren bu aşı, küçük Jozef'e de yapılabilir miydi? Onlar da başka çare olmadığını söylediler. Yapılacak başka bir şey yoktu ki...

Pastör, aynı günün akşamı içi içini yiyerek küçük Jozef'e ilk aşığı yaptı. Fakat Pastör için de uykusuz geceler başladı. Ya küçük Jozef ölürse? Bu, Pastör için dayanılmaz bir acı olacaktı. Günler birbirini kovalıyor, aşılar her gün biraz daha çoğaltılarak yapılıyordu. Ama bu aşılardan sonucu ne olacaktı? Bunu kestirememek onu çok üzüyordu.

Son gün gelip çattı. O gün, küçük Jozef'e son aşı yapılacaktı. Pastör, elleri titreyerek son aşığı da yaptı. Çocuk, uyumaya gitti. Pastör, bütün gece uyumadı. Ya çocuk ölürse! Ona öldürücü bir hastalığın mikroplarını aşılamıştı. Bunu, onu kurtarmak için yapmıştı. Ama ya hesabında yanlışlık varsa?

Pastör, sabaha doğru pencerenin önünde yorgun ve bitkin, uyuyakalmıştı. Gözlerini açtı. Sabah olmuştu. Hemen çocuğu sordu. Çocuk sapasağlamdı, canlıydı, sevinçliydi.

Aradan bir ay daha geçti. Küçük Jozef'e hiçbir şey olmadı. Demek, Pastör'ün bulduğu aşı, insanlar için de iyi bir sonuç vermişti. Kuduz hastalığının aşısı bulunmuş, hastalık yenilmişti.

Pastör'ün buluşu, dünyanın dört bir yanında büyük yankılar uyandırdı. Her ülkeden kuduz hastalığına yakalananlar akın akın Paris'e geliyordu. Bütün dünya, Pastör'ü ve onun başarısını selâmlıyordu.

Orhan ASENA

Türkçemi İlerletiyorum 2

Hızl.: Enin ÖZDEMİR (Yeniden düzenlenmiştir)

-Koza Yay.-

1) Bu metinde; tıbbın zamanla ilerlediği, buluşların yapılmasında yaşanan sıkıntılar, buluşlara karşı insanların gösterdikleri olumlu tepkiler ileti olarak verilmektedir.

2) Bu metin; özel isimlerin büyük yazımı ve özel isimlere gelen eklerin ayrı yazımı “...hemen küçük Jozef'i Paris'te oturan Pastör'e gönderdi.” Soru ekinin ayrı yazımı, soru işaretinin kullanımı “Acaba bu aşı insanlara da uygulanabilir miydi? Böyle bir deney, insana yapılabilir miydi?” anlam karışıklığını önlemek için öznenin sonra virgülün kullanımı “Pastör, sabaha doğru pencerenin önünde...” üç noktanın kullanımı “Yapılacak başka bir şey yoktu ki...” konularının kazandırılmasında kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; bilimin ilerleyişinde deneyin önemi, tıp alanında yapılan deneylerde insana uygulaması esnasında insanların yaşadıkları, bilimin ilerleyişi ile geçmişte çok güç ve imkansız görülen hastalıkların bugün çok basit olması gibi gelecekte de bu günün önemli hastalıklarının küçümseneceği, hayvanlarla temasta dikkat edilmesi gereken hususlar (kuduz, kuş gribi benzetmesi) gibi konular öğrenciye kazandırılabilir.

DÜŞMANDAN KAÇILMAZ

1915 yılının Nisan ayının on ikinci günü... Sabaha karşı, Arıburnu'nda düşman zırhlılarının topları gürlüyor; hafif dumanlı yamaçlara yıldırımlar yağıyordu.

Mustafa Kemal, emrindeki kuvvetleri bütün gece yürütmüştü, Conkbayırı'nın güneyindeki bir tepeden askerlerin kaçmakta olduğunu gördü. Mustafa Kemal, onların önünü kesti ve sert bir sesle sordu:

- Niçin kaçıyorsunuz?
- Efendim, düşman!...
- Nerede? Askerlerden birkaçı:
- İşte, diyerek tepeyi gösterdiler.

Doğru söylüyorlardı. Düşman tepeye yaklaşmış, hiçbir engele rastlamadan serbestçe ilerliyordu. Düşman, Mustafa Kemal'e çok yakındı. Eğer oraya kadar gelirlerse Türk kuvvetlerinin durumu çok fena olacaktı. O zaman henüz otuz dört yaşında olan Mustafa Kemal, askerlere bağırdı:

- Düşmandan kaçılmaz!... Askerler:
- Cephanemiz kalmadı, dediler.
- Cephaneniz yoksa süngünüz var! Ve hemen emir verdi:
- Süngü taak! İleri!...

Mehmetçikler, başlarında tam bir kumandan görünce aslan kesildiler. Verilen emri hemen yerine getirdiler. Süngüler, güneşin ilk ışıklarında Çanakkale Zaferi'nin ilk kıvılcımlarını saçtı. Mustafa Kemal, en uygun noktaya ulaştıklarında onlara: "Yere yat!" emrini verdi; yattılar. Düşmana ateş etmeye başladılar. Düşman askerleri de bu beklenmeyen olay karşısında yere yattılar, ateşe başladılar. Mustafa Kemal, yanındaki subaylardan birini yardım almaya gönderdi. Kısa bir süre sonra yardım gelmişti.

Eğer Mustafa Kemal, orada tereddüt ederek ordumuza on dakikalık bir zaman kazandırmıyorsa, düşmana belki de İstanbul yolu açılacak; Türk milleti pek büyük bir tehlikeye düşecekti.

Niyazi Ahmet BANOĞLU

Atatürk

- Koza Yay.-

1) Bu metinde; askeri disiplinin önemi, kişilerin karakter sahibi kişilerin emirlerini yerine getirmede tereddüt etmedikleri, vatan savunmasının gerekirse canını feda ederek yapılması gerektiği, zor durumlarda gösterilen cesaret ve kararlılığın büyük zararların oluşmasını engelleyebileceği, Atatürk'ün üstün vasıflı bir komutan olduğu iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; soru cümlesi, soru işareti, ünlem işareti ve konuşma çizgisi “-Niçin kaçıyorsunuz?,-Efendim düşman!..., -Nerede? –Süngüyü tak! İleri!...”, özel isim “Arıburnu, Conkbayırı, Mustafa Kemal, Türk, Çanakkale Zaferi” konularının kazandırılmasında kullanılabilir.

3)Bu metinden faydalanılarak; vatan millet sevgisinin canımızdan bile üstün tutmanın önemi, olaylar sırasında sadece o anı değil sonrasını da düşünerek hareket etmenin önemini, Atatürk'ün cesur ve kararlı bir asker olduğunu ve bu prensiplerini daha sonra sivil yaşamında da sürdürdüğü, savaşta cesaretin önemi, askeri disiplin niçin gerektiği konuları öğrencilere kazandırılabilir.

ÜLKEMİZDE MADEN KÖMÜRÜNÜN BULUNUŞU

"Maden kömürü, maden kömürü" derler. Nedir bu maden kömürü? Kara bir taş elbette. Fakat bu kara taş, bir memlekete yiyecek kadar gerekli; buğday kadar, et kadar gerekli. Bir zamanlar trenler, vapurlar, fabrikalar hep maden kömürü ile işlerdi.

Bundan uzun yıllar önce Türkiye'de maden kömürü var mı, yok mu bunu bilen yoktu. Yabancı ülkelere para ödeyerek maden kömürü alıyorduk. Bizde maden kömürünü ilk defa Uzun Mehmet adında bir genç buldu. Böylece o zor yıllarda ülkemize büyük bir hizmet yapmış oldu.

Uzun Mehmet, Zonguldaklı bir köylü çocuğu idi. Asker olunca İstanbul'a gitti. Orada deniz eri olarak askerlik yaptı. Maden kömürünü de ilk defa asker ocağında gördü. Maden kömürünün memlekete ne kadar gerekli olduğunu da burada öğrendi.

Günler gelip geçti. Uzun Mehmet askerliğinin sonuna geldi. Son gün erler toplandılar. Bölük komutanı, elinde bir parça maden kömürü ile geldi:

- Arkadaşlar, bunun maden kömürü olduğunu asker ocağında öğrendiniz. Maden kömürünün ülkemiz için ne kadar önemli olduğunu da biliyorsunuz. Biz bunu yabancı ülkelere para ile alıyoruz. Türkiye'de maden kömürü var mı, yok mu bilmiyoruz. Belki var, belki de yok. Varsa bulmak lâzım. Onu bulmak, memlekete çok büyük hizmet olacak. Gittiğiniz köyde, dağda, dereye, her yerde maden kömürü arayın arkadaşlar, dedi. Her ere bir parça maden kömürü verdi. Mehmet de bir parça kömür aldı.

Uzun Mehmet, aldığı maden kömürü parçasını torbaya koydu, yola çıktı. Birkaç gün sonra köyüne vardı. Anası onu görünce çok sevindi. Ana, oğul uzun uzun konuştular. Hasret giderdiler. Birlikte yemek yediler. Yemekten sonra anası, torbadan çıkan maden kömürünü görünce hayretle sordu:

- Bu ne oğlum, bu kara taş nedir? Mehmet güldü:

- Ona maden kömürü diyorlar, onu iyi bir yere koy ana. Dağda, dereye, her yerde bu taştan arayın diye bölük komutanımız verdi.

Uzun Mehmet, birkaç gün sonra köy işlerine başladı. Her gün tarlaya gidip çalışıyor, arada bir pazara gidip geliyordu. Tarlaya gittiğinde yanına maden kömürü parçasını da alıyor, oralarda maden kömürü aramaya çalışıyordu.

Bir akşam, Uzun Mehmet eve beş on parça kara taşla geldi. Elinde ne kadar taş varsa onları bir bir ocağa attı. Baktı, bekledi; fakat hiçbiri yanmadı, bu taşlar maden

kömürü değildi. Artık Uzun Mehmet, iki üç günde bir eve birçok kara taşla geliyordu. Hemen ocağın başına geçiyor, taşlar yanacak mı diye ateşe atıyordu.

Aradan zaman geçti. Kasım ayı gelmişti. Uzun Mehmet, un öğütmek için değirmene gitti. Değirmende birçok kişi sıra bekliyordu. Kendisine sıranın geç geleceğini gören Mehmet, orada da maden kömürü aramak için dışarı çıktı. Bir dere yatağında, taşların arasında birkaç kara taş da vardı. Bunları eline aldı. Maden kömürüne çok benziyordu. Yanına birkaç tane alıp eve götürdü. Ocak yanıyordu. Mehmet taşları heyecanla ocağa attı.

Annesi:

- Yine mi taş getirdin oğlum? Değirmene bunun için mi gittin? Ne oldu buğday? diye söylendi.

Uzun Mehmet, annesine ocağı gösterdi. Kara taşlar yanıyordu.

- İşte ana, bunlar maden kömürü. Maden kömürünü sonunda buldum!

Uzun Mehmet, şimdi bu kömür parçalarının nereden çıkıp sürüklenerek buralara geldiğini bulmak istiyordu. Bir sabah erkenden evden çıktı, bütün gün dolaştı. Akşam üzeri bir yarın önüne geldi. Her taraf kapkaraydı. Burası tam bir maden kömürü yatağıydı.

- Buldum, işte şimdi buldum. Burası maden kömürü yatağı, diye sevindi.

Hemen işe başladı. Kömür yatağını kazdı. Topladığı kömürleri bir çuvala doldurup eve döndü.

Uzun Mehmet, topladığı bu kömürleri İstanbul'a götürdü. Komutanına teslim etti. Komutan, hükümete Uzun Mehmet'in maden kömürü bulduğunu haber verdi. Hükümet, Uzun Mehmet'e 50 altın ödül verdi. Ayda altı altın da maaş bağladı. Uzun Mehmet'in çabası ile ülkemiz yabancı ülkelerden kömür satın almaktan kurtuldu. Zonguldak halkı da kömür ocaklarında çalışarak geçimini sağlamaya başladı.

Turhan OĞUZKAN-Emin ÇAKIROĞLU

Uzun Mehmet (Yeniden düzenlenmiştir.)

-Koza Yay.-

1) Bu metinde; var olanları bulmak için araştırma yapmak gerektiği, araştırmalarda deney yoluna başvurulabileceği, çevremizde farkında olmadığımız pek çok değerin var olabileceği, buluş yapan kişilerin mükafatlandırıldığı, verilen görevi başarmak için yılmadan azimle mücadele etmenin önemi, buluşlardan buluşa yapan kişinin yanı sıra onunla ilgili çalışanların ve ülke ekonomisinin olumlu etkilendiği iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; soru cümlesi, soru ekinin ayrı yazımı ve soru işaretinin öğretilimi “ Nedir bu maden kömürü?, Yine mi taş getirdin oğlum?” cümlede anlam karışıklığını önlemek için öznedenden sonra virgölün kullanılması “Uzun Mehmet, birkaç gün sonra köy işlerine başladı”, özel isimlerin büyük yazılması, gelen eklerin ayrılması ve özel isimlerin aldıkları ünvanların büyük yazılması “Hükümet, Uzun Mehmet’e 50 altın ödöl verdi.” zıt anlamlı kelimeler “Belki var, belki yok” virgölün sıralı kelimeler arasında kullanımını “Gittiğiniz köyde, dağda, derede her yerde...” konularının kazandırılmasında kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; araştırmacılığın önemi, yılmadan mücadele ve deney yolunun kullanımını, kişiye verilen görevlerin bir vatan borcu olarak algılanışı, başarı gösterenlerin mükâfatlandırıldığı, zaman içinde nesnelere değerinin değişebileceği, bir olayın sonucundan pek çok kişinin etkilenebileceği konuları kazandırılabilir.

KENDİNE İNANDIĞIN KADARSIN

Sol elinden kalemi hiç düşürmezdi. Derslerle ilgilenmezdi. Anlatılanlar bir kulağından girer, diğerinden çıkardı. Kendi âleminde kalemle bir şeyler karalar, bazen insan portresi çizer, bazen de süslü yazılar yazardı.

Okul gömleğini yazılarla doldurması da cabasıydı. Gömleğine yazdığı yazıları müdür yardımcısının fark etmemesi için teneffüslerde dikkatli davranırdı. Müdür yardımcısıyla çoğu kez köşe kapmaca oynamak zorunda kalırdı. Gömleğinin kollarını sıvayıp pekâlâ işin içinden çıkabilirdi. Fakat bu kez de bileğinden dirseğine kadar iri puntolarla kollarına çizdiği şekiller belli olacaktı.

Arkadaşları arasında adından sıkça söz ettirirdi.

- Bizimle hiç konuşmuyor!
- Bir sorunu mu var acaba!
- Varlığıyla yokluğu belli değil.
- Yazılı kâğıtlarına hep resim çiziyor, böyle giderse hep zayıf not alacak.
- Arkadaşımız için ne yapabiliriz?

Münevver Öğretmen, öğrencisinin bu durumuna üzüyor ve durumun düzelmesi için çareler arıyordu. Derslerine ilgisiz olan Nuray'ın yanına kadar geldi. Gözleriyle onun gözlerini buluşturmaya çabalıyordu, ama boşunaydı. Sorununu öğrenmek için ailesiyle görüşmeye gitti. Annesinden, çocuğun küçükken kekeme olduğunu, solak olmasının ailesi tarafından hoş karşılanmadığını, sürekli resimler çizdiğini öğrendi.

Ama annesine, öğretmenlerin yorumlarından, derslerdeki başarısızlığından hiç söz etmedi.

Ertesi hafta Münevver Öğretmen, kompozisyon dersinde "başarı" konusundan bahsediyordu.

Her zamankinden daha gür sesle ama her zamanki güleç bir yüzle:

- Etrafımızdaki insanların ölçütleri bizim başarılı veya başarısız olduğumuzu belirleyemez. Başarı neye göredir? Başarı, kişinin yeteneklerinin en üst seviyeye çıkmasına göredir. Doğuştan müziğe yetenekli olabilirsiniz. Ancak bu yeteneğinizi ne kadar geliştirirseniz, o kadar başarılı olursunuz. Her insan, her şeyi başaracak diye bir şey de yoktur. Bir alanda başarılı olamayan, mutlaka başka bir alanda başarılı olur.

Sevdiğiniz derslere karşı ilginizi başkaları keşfedemiyorsa, siz kararlılığınızdan vazgeçmeyin ve kendinize inanın. Varsın kimse inanmasın, insan ancak kendine inandığı kadardır.

Elindeki kalemle defterine şekiller karalayan Nuray, öğretmenin söylediği bu sözleri sınıfta can kulağıyla dinleyen tek kişiydi. Öğretmenin söylediklerini içinden onaylıyordu.

Yine bir hafta bitmiş, cuma günü gelmişti. Cuma günleri okul bitiminde bayrak töreni yapılırdı. Törenden önce, haftanın "en iyileri" açıklanır; en temiz sınıf, en temiz kişi, en güzel sosyal çalışmayı yapan sınıf ve kişi anons edilirdi.

Okul müdürü, eline mikrofonu almıştı. Elindeki listeyi okumaya başladı. Bir müddet durakladıktan sonra:

-En güzel sosyal çalışmayı yapanı açıklıyorum: Nuray Yavuz.

Bütün okul sessizliğe büründü. Münevver Öğretmen, Nuray'ın yağlı boya tablosunu bütün okula gösteriyordu. Küçük Nuray, şaşkınlıktan dilini yutmuştu:

-Bu... Bu... Bu... Ben... Benim... Tab... Tablom... diye kekeledi.

Bütün gözler, takdir gören Nuray'a çevrildi. Ödülünü alması için Müdür Bey Nuray'ı tekrar anons etti.

Titreyen ayaklarla ödülünü almaya giden Nuray'a, bir de başarı belgesi verilmişti. Başarı belgesindeki sözleri bir yerlerden hatırlıyordu:

"Başkaları yeteneklerini keşfedemiyorsa, sen yeteneklerinden vazgeçme ve kendine inan. Varsın sana kimse inanmasın. Sen ancak kendine inandığın kadarsın."

Melek ALTUN

Yağmurun Ellerinden Tutmak

(Düzenlenmiştir.)

-MEB Yay.-

1) Bu metinde; başarının başkaları nezdinde değil kendi kendimize ölçülmesinin gerekliliği, her insanın başarılı olduğu bir uğraşının olacağı, başarmanın ilk şartının kendine güven olduğu iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; konuşma çizgisi ve ünlem işareti “-Bizimle hiç konuşmuyor!, - Bir sorunu mu var acaba?,- Varlığıyla yokluluğu belli değil.” Devrik cümle “- Bir sorunu mu var acaba!, özel isim “Münevver öğretmen, Nuray, Müdür Bey” sıfat: “...en temiz sınıf, en temiz kişi, en güzel sosyal çalışma ve kişi...” edat ve bağlaç :“...gür sesle ama her zamanki, ...başarılı veya...” zıt anlam “...başarılı veya başarısız...,-Varlığıyla yokluğu...” konularının kazandırılmasında kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; başarı konusu, başarının tanımı, her insanın bir alanda başarılı olabileceği, kişiler arasında yetenek farklılığının olmasının doğal olduğu, kişilerin içindekileri farklı yollarla yansıtabileceği, hayatta başarılı olmanın ölçütünün başkaları nezdinde değil kendimiz tarafından belirlenmesinin gerekliliği, başarılı insanların saygı gördüğü ve ödüllendirildiği konuları kazandırılabilir.

KOKU

Arkadaşım Aysu'ya gidebilmek için annemden çok zor izin almıştım. Annem, ailesini tanımadığım, yaşantılarını bilmediğim insanların evine göndermem, diye tutturmuştu. Ne yapıp edip sonunda annemi ikna etmeyi başardım. Cumartesiye ipe çektim.

Aysu sınıfımıza geleli bir ay oldu. Henüz samimi bir arkadaşlığımız yoktu. Ama telefon açıp "Yarın size geliyorum," dediğimde çok sevindi.

Evlerinin zilini çalmamla, kapının açılıp Aysu'nun boynuma sarılması bir oldu.

- Belgin hoş geldin, beni çok sevindirdin, dedi. Ben de sevinmişim ama burnum pek sevinmemişti. Çünkü Aysu'dan keskin bir ter kokusu geliyordu. Onun kollarından kurtulup uzaklaşarak içeriye girdim.

Aysu:

- Benim odama geçelim, dedi.

Burası küçük bir odaydı. Duvarlarda Aysu'nun sevdiği sarkıcıların fotoğrafları asılıydı. Sandalyeye oturdum, konuşmaya başladık. Oda küçük olduğu için ağır ter kokusu burnumun direğini kırıyordu. Bir şeyler yapıp geniş bir odaya geçmeliydim. Esneyerek:

- Aysu müsaitse salonunuzda oturabilir miyiz? Benim küçük odalarda hemen uykum gelir, dedim.

- Tabi! Hadi gel. Misafir odalarına geçtik. Duvarda çok güzel tablolar asılıydı. Büyük koltuğa oturdum. Aysu da gelip yanıma oturdu. Oturmasıyla ter kokusu daha da kuvvetli gelmeye başladı. Sanki burnum yanıyordu. Ayağa kalktım.

- Tablolarınıza yakından bakabilir miyim? diyerek odada dolaşmaya başladım. Tabloları tek tek inceledim. Sonra Aysu'ya en uzak koltuğa oturdum.

Az sonra Aysu limonata getirdi ve yanıma oturdu. Limonatayı çabucak içtim ve ayağa kalktım.

-Tuvalete gidebilir miyim?

Aysu, beni içinde mavi küveti olan kocaman bir banyoya götürdü.

-Ne kadar güzel bir banyonuz var. Ben olsam bu banyoda her gün yıkanırım.

-Saçlarım uzun olduğu için sık yıkanmıyorum, zor oluyor, dedi. Belli oluyor diyecektim ki dilimi tuttum. Arkadaşımın kalbini kırmamalıydım.

Banyonun kapısını kilitleyip elimi yüzümü yıkadım. Biraz oyalanıp döndüm. Aysu'nun annesi pasta ve meyve sularını masaya koyarken: "Hoş geldin." dedi.

Aysu:

- Gel, pastalarımızı yiyelim, sonra ders çalışırız, dedi. Masaya oturdum. Tabakta poğaç, kurabiye ve kocaman bir dilim çikolatalı yaş pasta vardı. Yaş pastaya hiç dayanamazdım. Çatalımı pastaya batırmıştım ki Aysu'nun rahatsız edici kokusu yine burnuma geldi. Yaş pastayı yemek için içim gidiyor, ağzım sulanıyor ama burnum isyan ediyordu.

- Şimdi canım istemiyor. Yemek yemiş çıkmıştım, daha acıkmamışım diyerek masadan kalktım.

Birden aklıma parlak bir fikir geldi. "Niye daha önce düşünemedim?" diye, kendi kendime kızdım.

- Aysu, parfüm veya kolonya var mı? Sıcakta biraz terledim. Ter kokusuna hiç dayanamam, dedim.

Aysu gidip bir şişe parfüm getirdi. "Kendime az parfüm sıktım, az da sana sıkalım." deyip Aysu'nun da üzerine bolca püskürttü. Artık kötü koku gitmişti.

- Aslında pastalarımızı hemen yiyebiliriz, dedim.

Kreması erimesin deyip pastamı yedim. Sonra ders çalışmak için masayı sildik, kitaplarımızı açıp çalışmaya başladık. Biraz sonra o malûm koku kılık değiştirip daha kötü bir şekilde burnuma gelmeye başlamıştı. Parfümün ilk sıkıldığı andaki kuvvetli kokusu gitmişti. Geride kalan koku da ter kokusuyla karışınca çok berbat oluyordu. Demek ki parfüm de ancak temiz vücutta güzel kokuyordu. Zaten matematikle aram iyi değildi. Bu şartlarda iki kere ikinin kaç ettiğini bile unutmuştum.

-Ders çalışmayı canım istemiyor, deyip kitapları kapattım. Masadan kalktık. Tekrar tabloları inceliyormuş gibi yapıp Aysu'nun oturmasını bekledim. Sonra da ona en uzak koltuğa oturdum.

Biraz rahatlamıştım. Okuldan, arkadaşlardan konuştuk, iyi bir arkadaş olarak Aysu'nun kalbini kırmadan ter kokusu hakkında uyardım gerektiğini düşünüyordum. Teyzem, beni kokular konusunda uyarılmıştı. Ben de onun öğütlerinden çok faydalanıyordum. Sözü dönüp dolaştırıp teyzeme getirdim:

- Aysu... Benim bir teyzem var. Tam bir koku uzmanı. Kötü kokulara asla dayanamaz.

- Kötü kokuya kim dayanabilir ki? dedi.

Bunu fırsat bilip sözüme devam ettim:

- Teyzem her zaman "Üçlere dikkat ediyormusun?" diye sorar. Teyzemin üçler dediği; ağız, kol altı ve ayak temizliğidir.

Aysu güldü.

- Çok esprili bir teyzen varmış. Soğan, sarımsak yersen, ağzın kokar.

- Onları anladım da kol altı kokusunu anlamadım.

Her şey yolundaydı, işte Aysu söylemek istediğim konuya kendisi soru sorarak kapı açmıştı.

-Kol altı temizliğine dikkat edilmezse, insan çok kötü ter kokuyor, dedim. Teyzem "Sık sık yıkanmalı, yıkanma imkânın olmazsa boynunu, kol altlarını kolonyalı mendille veya sabunlu bezle iyice silmelisin" der.

-Sabunlu bez nasıl oluyor, dedi gülerek.

-İki parça bez veya pamuk alırsın. Birini sabunlayıp silersin, diğeriyle de sade su ile üstünden sabununu alırsın. Aysu:

-Ne gerek var canım buna... Ter koktuğunu fark edince gidipbanyoda yıkanırısın, dedi.

- İşte sorun orada, dedim, insanlar kokularını duymuyorlar. Başkaları da ayıp olur diye söyleyemiyor. Teyzem: "Hava soğuk olduğunda yıkanamadığın zamanlar olur. Kalabalık sınıflarda okuyan öğrencilerin, çok koşturan hareketli insanların temizliğe çok dikkat etmeleri gerekir. Yıkanmak en güzeli. Ama yıkanamadığın zaman sık sık silinmeli, bunu alışkanlık hâline getirmelisin!" der.

Kalbini kırmadan anlatmıştım. Artık gönül rahatlığıyla eve dönebilirdim. Vedalaştık. Kapıdan çıktım, beş on adım gitmişim ki Aysu:

- Belgin, sana bir şey söyleyeceğim, canın sıkılır diye korkuyorum.

- Söyle, canım sıkılmaz.

- Aslında söyleyecektim ama koku konusunu sen açtığın için söylüyorum. O üçlerden birine dikkat etmiyorsun, biliyor musun? dedi. Hayretle dinliyordum.

- Ağız kokusu. Bütün gün ağzın sarımsak koktu. Çok rahatsız oldum ama seni utandırmamak için hissettirmemeye çalıştım. Lütfen, bir daha sarımsak yedikten sonra evden çıkma! demesin mi?

Sarımsak mı? Doğru ya! Öğlen buraya gelmeden önce pilâvla cacık yemiştim. Annem cacığı her zaman bol sarımsaklı yapar. Nasıl da düşünememiştim. Utandım.

-Özür dilerim, bir daha dikkat ederim, deyip evin yolunu tuttum.

Sema MARAŞLI
En Güzel Hediye
(Düzenlenmiştir.)

-MEB Yay.-

1) Bu metinde; büyüklerimizin kararlarında çekinceleri kararlarını etkileyebilir, insanlar karşılarındakini kırmadan sonuca ulaşmak için farklı şeyleri sebep gösterirler, insanlar her aklına geleni söylerse karşısındaki insanın kalbini kırabilir, söylenmek istenen sözlerin doğrudan söylenmesi yerine dolaylı yollardan söylenmesi daha faydalı olabilir, sorunları geçici olarak çözmek bazen yetersiz kalabilir, ağız – kol ve dış temizliğine dikkat etmezsek başka insanları rahatsız edebiliriz, yapılan yanlışlardan dolayı özür dilenmelidir iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; türemiş sözcük “...insanların temizliğe çok dikkat..., Yıkanmak en güzeli., ...sevdiği şarkıcıların fotoğrafları...”, yumuşama “Büyük koltuğa oturdum., Ayağa kalktım.”, kaynaştırma “...annemi ikna etmeyi başardım.” konularının kazandırılmasında kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; temizliğin önemi, diğer insanları kokumuzla rahatsız etmenin büyük bir saygısızlık olduğu, insanları kırmadan dolaylı yollardan rahatsızlıklarımızı söylemenin gerekliliği, zorda kaldığımızda yapmak istediğimiz şeyi yapmak için farklı sebepler öne sürerek o durumdan kurtulmanın gerekliliği, parfüm sürmeyi düşündüğü gibi olaylara pratik çözümler üretebilmenin önemi davranışları kazandırılabilir.

TÜKETİCİ AİLESİ

O yıl Elif ilköğretim yedinci sınıfa, Ahmet dördüncü sınıfa geçmişti. Babaları, onlara birer hediye almaya karar vermişti. Elif'e bilgisayar, Ahmet'e de bisiklet alacaktı. Elif ve Ahmet, bilgisayarı da bisikleti de birlikte kullanacaklardı. Her ikisi de alışverişe çıkılacak günü sabırsızlıkla bekliyordu.

Akşam babaları eve geldiğinde akıllarında bu konu vardı. Anneleri:

-Çocuklar yarın alışverişe gidiyoruz, diye müjdeyi verdi. Sonra babaları:

-Ben birkaç gündür alacağımız ürünlerle ilgili araştırma yapıyordum. Çok sayıda seçeneğimizin olduğunu gördüm. Fiyatlar arasında da epey fark var. Simdi bana tam olarak neler istediğinizi anlatın.

Ama reklamları ve markaları değil, ihtiyaçlarınızı göz önünde bulundurun, dedi. Alışveriş yapacağımız yerleri buna göre seçelim.

Elif ve Ahmet, isteklerini peş peşe sıralamaya başladılar. Birinin sözü bitmeden diğeri anlatmaya başlıyordu. Akıllarına gelen her şeyi babalarına söylemek için âdeta yarış ediyorlardı. Babalar; sabırla onları dinliyor, anneleri ise bulunduğu yerden gülümseyerek onları izliyordu. Sonunda ikisinin de alacakları bilgisayar ve bisikletle ilgili anlatacakları bitmişti.

Babaları:

-Biraz önce söylediklerimi dinlemediniz galiba, dedi. Kısa bir sessizlikten sonra sözlerine devam etti:

-Bana, aklınıza gelen her şeyi değil, ihtiyacınız olan şeyleri söyleyin. Bilgisayar da bisiklet de uzun süre kullanılacak ürünler. Seçiminizi, sadece bugünü değil, geleceği de düşünerek yapın, dedi. Elif ile Ahmet, annelerinin de yardımıyla alacakları ürünlerin özelliklerini belirlemeye başladılar. Anneleri, babalarının yaptığı araştırma doğrultusunda onlara çeşitli seçenekler sundu. Bir süre bunları nereden alabileceklerini tartıştılar. Sonuçta, alışveriş planlarını tamamlamışlardı.

Ertesi gün kahvaltudan sonra yola çıktılar. Akşam planladıkları gibi mağazaları gezmeye başladılar. Rasgele dolaşmıyorlardı. Önceden belirledikleri mağazalara gidiyorlardı. Elif ve Ahmet, bilgisayar ve bisikletin en iyisini almak için tüm ayrıntılara dikkat ediyorlardı. Bilmedikleri şeyleri de soruyorlardı. Alışverişe çıkmak için, haftanın

kalabalık olmayan günlerinden birini seçmişlerdi. Alışveriş sırasında böyle davranmakla çok iyi yaptıklarını anlamışlardı.

Vitrin ve reyonlardaki ürünlerin üzerinde fiyat etiketi olmayan mağazalara girmemişlerdi. Çünkü fiyat ve kalite karşılaştırması yapmak istiyorlardı.

Daha önceki araştırmaları onları bu ürünler hakkında fikir sahibi yapmıştı. Bunun için ürünlerin tanıtımı sırasında kendilerine doğru bilgi vermeyen satıcılara konmamışlardı.

Bilgisayarı alacakları mağazaya girdiklerinde ikisi de heyecanlıydı. Satıcıya. İşletim sisteminin Türkçe olup olmadığından garanti süresine kadar bir çok soru sordular. Aldıkları cevaplardan memnun kalmışlardı. Ayrıca, birçok program, bilgisayarla birlikte kendilerine hediye edilecekti. Babaları gerekli işlemleri yaptıktan sonra mağazadan çıktılar.

Bilgisayar, ertesi gün firma tarafından evlerine getirilecek ve yetkili teknisyenlerce kurulacaktı.

Oradan ayrılıp bisikleti alacakları mağazaya gittiler. Burada çeşitli özelliklerde, renklerde ve markalarda bisikletler vardı. Önceden düşündükleri bisikletleri incelemeye başladılar, ithal bisikletler de vardı. Onlar kaliteli yerli malı bir bisiklet almaya karar verdiler.

Bu bisikletlerin fiyatı uygun, garanti süresi uzun ve servisi yaygındı. Ödemeyi yapıp bisikleti alarak mağazadan çıktılar.

Ertesi gün bilgisayar getirilerek odalarına kurulmuştu. Aldıkları ürünlerdeki uyarı notlarını, kullanma kılavuzlarını dikkatle okudular. Herhangi bir eksik, hata, çalışmayan bir yerinin olup olmadığını kontrol ettiler. Her şey tamamdı.

Aksam gelmeğinden sonra bir araya gelmişlerdi. Anneleri:

- Evet çocuklar, söyleyin bakalım, her şey istediğiniz gibi mi? Herhangi bir sorun var mı? diye sordu. Elif ve Ahmet aynı anda:

- Hayır anneciğim, hiçbir sorun yok. Her şey için teşekkür ediyoruz, dediler. Sonra da hem bilgisayarla hem de bisikletle ilgili ilk tecrübelerini anlatmaya başladılar.

Önceden ihtiyaçlarına göre araştırma yaptıkları için hiçbir olumsuzlukla karşılaşmamışlardı. . Ürünleri, markasına ve reklamlarına göre değil, ihtiyaçlarına göre seçmişlerdi. Tercihlerini Türk malı damgasını taşıyanlardan yana kullanmışlardı.

Kullanma kılavuzlarının Türkçe olmasına, garanti belgelerinin mutlaka bulunmasına dikkat etmişlerdi.

Elif ve Ahmet'in istekleri yerine gelmişti. Kaliteli ürünleri, en uygun fiyata almışlardı. Anneleri:

- Çocuklar, gerçekten iyi bir alışveriş yaptık. Beni üzmeden, daha önce aldığımız kararlara göre hareket ettiğiniz için teşekkür ediyorum. Bilgisayarı da bisikleti de güle güle kullanın, dedi.

Elif ve Ahmet, babalarına ve annelerine teşekkür ettiler. Her ikisini de öptüler. Babaları:

- Çocuklar, eğer aldığımız ürünlerde, üreticiden ve satıcıdan, kaynaklanan bir sorun çıkarsa 175 Alo Tüketici Hattını arayın. Size yardımcı olacaklardır. Unutmayın! Sorumlu tüketici, hakkını arayan tüketicidir. Hakkınızı aramaktan hiçbir zaman çekinmeyin, dedi. Elif ve Ahmet:

- Tamam babacığım, herhangi bir sorunla karşılaşırsak, tüketici olarak hakkımızı sonuna kadar arayacağız, dediler.

Aldıkları ürünlerin garanti belgelerini ve kullanma kılavuzlarını çalışma masalarının çekmecelerinden birine özenle yerleştirdiler.

T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
Tüketici Ailesi (Düzenlenmiştir.)

-MEB Yay-

1) Bu metinde; bir ürün satın almadan önce ön araştırma yapmak gerektiği, alınacak ürünlerde reklam ve marka yerine ihtiyaçların göz önünde bulundurulması gerektiği, bir alışveriş planı hazırlamanın faydaları alışverişin mümkünse haftanın kalabalık olmayan günlerinde yapılması gerektiği, vitrinlerinde ve reyonlarında etiket olan mağazaların tercih edilmesi gerektiği, alınan ürünlerin kullanma kılavuzunun Türkçe olmasına, garanti belgesinin mutlaka bulunması dikkat edilmesi gerektiği, ürünlerle ilgili üretici veya satıcı kaynaklı sıkıntıların 175 Alo Tüketici Hattı'ndan yararlanılarak çözülebileceği iletileri verilmektedir.

2) Bu metinden faydalanılarak; özel isimlerin cümle içinde büyük harfle başlayarak yazıldığı, özel isimlerin sonuna gelen ekin (') işareti ile isimden ayrıldığı, (:) işaretinin nakil yaparken kullanımı, (—) işaretinin konuşmanın başladığı anlamına geldiği, (,) işaretinin farklı işlevlerle kullanıldığını, (!) işaretinin dikkat çekmede kullanıldığı, (.) işaretinin biten cümlenin sonuna geldiği ve kendinden sonraki kelimenin büyük harfle başladığı, paragrafların oluşumu, “çünkü” kelimesinin kendinden önceki cümleyi açıklamada kullanıldığı, özetleme ifadesi olarak “sonuçta” kelimesinin kullanımı konuları öğrenciye kavratılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; bilinçli tüketici olmanın gerekleri, olaylar arasında sebep – sonuç ilişkileri bulunduğu, planlı bir yaşamın kolaylıkları, beklenmeyen sorunların aşılmasında bize hizmet verecek kurumların var olduğu fikirleri öğrenciye kazandırılabilir.

BAYRAM HEYECANI

Nihayet günlerdir beklediğim bayram yaklaştı. Evde herkesi olduğu gibi, beni de bir heyecan sardı. Galiba ben herkesten daha heyecanlıyım.

Arkadaşım Doğuştta bayramda neler yapacağımızı konuşmaya başlamıştık bile. Büyüklerimizin ellerini öperek harçlıklarımızı alacak ve hiç gitmediğimiz lunaparka gidecektik. Doğuş:

- Yağmur, istersen harçlıklarımızı birleştirebiliriz. Böylece istediğimiz kitapları ve CD'leri alırız. Kim bilir sinemaya gidecek kadar paramız da kalabilir, dedi.

Doğuş'un bu düşüncesini çok beğendim ama dereyi görmeden paçayı sıvamak da istemiyordum.

Bayrama bir gün kaldı. Yani arife günündeyiz. Evde herkes koşuşturuyor. Annem tepsi tepsi tatlıları, börekler yapıp pişirmek için mutfak tezgâhına diziyor. Babam, eksik kalan bayram ihtiyaçlarını almak için markete gitti. Ablam ev temizliği yapıyor. Bense bana alınan bayramlık giysilerimi, ayakkabılarımı giyip aynanın karşısında âdeta mankenlik yapıyorum. O kadar dalmışım ki odama ablamın girdiğini bile fark edemedim. Ablam: "Elbiselerini o kadar çok giyip çıkardın ki korkarım yarma kadar eskiyecekler." diyerek benimle dalga geçti. "Söz yarına kadar elbiseme dokunmayacağım." dedim. Beraber şarkı mırıldana mırıldana anneme yardıma gittik.

Beklediğim bayram sabahı olmuştu artık. Annem diğer günlerden farklı güzel bir kahvaltı masası hazırlamıştı. Belli ki çok özenmişti. Hepimiz bayramlık giysilerimizi giyinerek neşeyle kahvaltıya oturduk. Kahvaltıdan sonra ablam ve ben önce babamın, daha sonra annemin ellerini öperek ilk harçlıklarımızı aldık.

Babam ailenin büyüğü olduğu için öğlene doğru amcalar, halamlar bize geldi. Daha sonra dayımlar ve teyzemler geldi. Evin en küçüğü ben olduğum için ilgi benim üzerimdeydi. Tabi en çok harçlığı da bana verdiler. Uzak akrabalar, komşular derken evimiz dolup dolup boşalıyordu. Ben misafirlere terlik verdikten sonra, dışarıdaki ayakkabılarını düzeltiyordum. Ablam ise ikramda bulunuyordu. Annem ve babam çok sıcak sohbetler ediyordu. Her şey çok güzeldi.

Düşündüğümden çok param oldu. Paramın miktarını Doğuş'a söyleme düşünmemle bu düşüncemden vazgeçmem bir oldu. Çünkü bizim de ziyaretlerine gitmemiz gereken büyüklerimiz vardı. Harçlığım artabilirdi. Ailece büyüklerimizin

bayramını kutlamaya gittik. Ne kadar mutlu oldular, ikram edilen çikolataları almamazlık etmedim. Ancak evde de çok tatlı yediğim için ikram edilen tatlıları teşekkür ederek çevirdim.

Eve döndüğümüzde harlıklarımı topladım. Annemden izin alarak soluğu yakın komşumuz olan DođuŐların evinde aldım. Kapıyı Doğuş açtı. Onu benden daha heyecanlı ve neşeli gördüm. Bir Şeyler söylemek üzere tam ağzımı açıyordum ki Doğuş benden önce davranarak:

- Bak Yağmur! Ne çok param oldu, dedi.

Ben de sevinçle kendi paramı çıkardım, ikimiz paralarımızı birleştirerek yapmayı planladığımız her Şeyi yapmak için program hazırlamaya koyulduk. Kırtasiyeye, lunaparka, sinemaya gitmek için yanımızda bir büyüğümüzün olması gerekecekti. En uygun kişi ablamdı. Ondan rica edersek bayramda bizi kırmayacağından emindik.

Ne kadar güzel bir gündü. Keşke her gün bayram olsa demekten kendimi alamıyorum.

Komisyon

(Bu kitap için hazırlanmıŐtır.)

-MEB Yay.-

1) Bu metinde; bayram öncesi yapılan hazırlıklar, bayramla ilgili beklentiler, bayram sevinci, bayramda aile içinde görev paylaşımı, bayramda yapılan ve yaşananlar, paylaşmanın güzelliği, planlı bir yaşamın kolaylıkları, harcamalarda nelere özen gösterilmesinin gerekliliği konularında iletiler verilmektedir.

2) Bu metin; başkasından aktarılan sözlerde iki nokta üst üste ve konuşma çizgisinin kullanımı “Doğuş: — Yağmur istersen harçlıklarımızı birleştirebiliriz.” alıntı yapılan cümlelerin tırnak işareti içerisinde verilmesi; <<Ablam: “Elbiselerini o kadar çok giyip çıkardın ki korkarım yarına kadar eskiyecekler.”>> özel isimlerin büyük yazılması ve özel isimlere gelen eklerin ayrılması “Arkadaşım Doğuş’ la birlikte bayramda neler yapacağımızı konuşmaya başladık bile.” virgülün eş görevli kelimeler arasında kullanılması “Daha sonra dayımlar, teyzemler geldi.” konularının kazandırılmasında kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; bayram kavramı, bayramlarımız, bayramın toplumsal dayanışma ve kaynaşmadaki yeri ve önemi, aile içi iş bölümü sevinçlerin paylaşımı maddi harcamalarda planlığın ve işlevselliğin göz önünde bulundurulması gerektiği, bayram hazırlıkları ve bayramlaşma konuları öğrencilere kazandırılabilir.

İÇ ÜZÜNTÜSÜ

Hafta sonuydu."Vur, vur, sıkı vur. Haydi görelim seni! Kazanmamız sana bağlı." sözleriyle takım arkadaşları Erol'u durmadan destekliyorlardı. Erol gerildi, gerildi, bütün gücünü toplayarak öyle bir vurdu ki top havaya fırladı. Ömer amcanın evinin etrafını saran leylâkların arasında gözden kayboldu. Ardından bir şangırtı koptu. Sonra da ortalığı derin bir sessizlik kapladı.

Ali:

"Çabuk, çabuk! Bir yere saklanalım." diyerek ileri atıldı.

Top sahasında bir kaynaşma oldu. Çocuklar itişerek civardaki samanlıklardan birine doğru koşmaya başladılar. Bu kargaşalıkta Erol da kendini onların arasında buldu. Biraz koştuktan sonra Alilerin odunluğuna gizlendiler.

Çocuklardan biri Erol'a:

"Çok güzel bir vuruş yaptın ama..." diyerek söze başladı. Bir başkası: "İyi ki Ömer amcam görmedi. Öyle aksi bir ihtiyardır ki sana etmediğini bırakmazdı." dedi. Daha sonra içlerinden biri usulca gidip topu getirdi.

Takımdaki çocukların yaşça en büyükleri olan Ali, onlara akıl vermeye başladı: "Görmedik diyeceğiz, anladınız mı? Birbirimizi ele vermek yok! Sonra karışmam! Topu şuraya saklayalım da kimse bizden şüphelenmesin."

Çocuklar Ali'nin her dediğini yapar, bir dediğini iki etmezlerdi. Erol aralarından ayrılıp eve doğru yürümeye başladı. Başı önde, düşünceli düşünceli yürüyordu. İçini sanki bir kurt kemiriyordu. İçi hiç rahat değildi. Olaylar kafasının içinden bir film şeridi gibi geçiyordu.

Ömer amca varlıklı bir adamdı. Kırılan bir camın yerine yenisini taktırmak ona hiç dokunmazdı, ama çocukların yaptığı doğru değildi. Erol da yanlış hareket etmişti. Daha doğrusu saklanmakla çok kötü bir iş yapmıştı. En iyisi her şeyi açıklamaktı ama artık onu da yapamazdı.

Erol, bunları düşünürken bir ara başını kaldırıncaya karşıdan ağır ağır gelen Ömer amcayla göz göze geldi. Utancından yerin dibine geçti. İçinden alabildiğine koşarak oradan uzaklaşmak geldi. Ama Ali'nin sözlerini hatırlayınca bu kararından vazgeçti.

Yaşlı adam iyice yaklaşınca: "Nasılısınız Ömer amca?" diye hâl hatır sordu.

Çocuğun bu davranışı Ömer amcanın çok hoşuna gitmişti. Başını kaldırıp: "Teşekkür ederim yavrum." diyerek gülümsedi. "Sen Ahmet Beyin oğlu değil misin? Bir iki adım attıktan sonra durup Erol'a seslendi:

Pul toplamaya meraklı mısınız? Benim, çok zengin bir pul koleksiyonum var. Yolun düşünce bir gün bize gel de gör. Benimkilerle değiştirecek pulun da vardır belki, diyerek onu evine davet etti. Erol kekeleyerek de olsa: "Teşekkür ederim." dedi. Eve epeyce yaklaşmıştı ama üzüntüsü de kat kat artmıştı. İhtiyarın bu candan hareketi onu çok etkilemişti. Kendisini öyle suçlu hissediyordu ki kimsenin yüzüne bakmaya cesaret edemiyordu. Camı bilerek kırmamıştı. Bu bir kaza idi. Ona pek yanmıyordu. Asıl üzüldüğü şey yaptığını örtbas etmeye çalışmış olmasıydı.

Babası o akşam evde yemekte, kırılan camdan söz etmeye başladı: "Şu bizim komşuların çocukları canavar gibi oldular. Baksana bu defa da Ömer Bey çarşıdayken camını kırıp kaçmışlar. Ömer Bey yapanı bulamamış. Daha geçen gün bahçesine girip armutlarını çalmışlardı."

Sonra oğluna dönerek: "Anlaşılan seni çok seviyor. Bana: Maşallah, sizin delikanlı hiç öbürlerine benzemiyor. Pek uslu ve terbiyeli bir çocuk." diyerek seni övdü.

Erol içinden: "Bir kaza oldu, bir kaza oldu." diye geçiriyordu. Yapanı görmediğini söylemenin büyük bir korkaklık olduğunu bildiğinden, durmadan önüne bakıyordu.

Annesi oğlunun bu garip hâlini görünce yumuşak bir sesle:

— Neyin var yavrum, yoksa hasta mısınız? diye sordu. Daha yemeğine elini bile sürmemişsin.

Erol kendine gelip: " Hayır, hayır. Bir şeyim yok. İyice acıkmamışım da canım yemek istemiyor." deyip sofradan kalkmak için izin istedi. Sonra da doğruca odasına koşup kendisini yatağının üstüne attı. Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Yaptığını sakladığından dolayı içi bir türlü rahat etmiyordu.

Koşarak merdivenleri indi. Az sonra Ömer amcanın zilini çaldı. Ömer amca kapıyı açınca çok sevindi.

— Ooo, hoş geldin küçük dostum, ne iyi ettin de geldin. Benim de yalnızlıktan canım sıkılıyordu, deyince Erol, yerinden kıpırdayamadan suçlu suçlu önüne baktı. Birkaç kere yutkunduktan sonra güçlkle: "Camınızı kıran benim." diyebildi.

Derin bir nefes aldıktan sonra olan biteni anlattı ve ardından da: "Ne olur beni affedin!" dedi. Erol'un eli ayağı titriyordu. Heyecandan dudakları bembeyaz olmuştu.

Ömer amca büyük bir hoşgörü ile: "Üzülme yavrum. Bunlar olağan işlerdir. Kaza bu. Bu davranışın çok hoşuma gitti. İnsanın, hatalı davranışını dürüstçe söylemesi çok önemli. Hele verdiği zararı karşılamaya çalışması karakterinin üstünlüğünü gösterir." dedi.

Erol, üstündeki büyük bir yükten kurtulmuştu. Sevinçle ihtiyara sarıldı ve "Teşekkür ederim amcacığım." dedi.

Ömer amca: "Biliyor musun küçük dostum, bu kazaları önlemek için bütün komşular birleşip sizin top sahasının etrafına tel çeksek iyi olacak." dedi. Sonra da Erol'un sırtını okşayarak "Buraya kadar gelmişken bir de benim pul koleksiyonumu gör bari." diyerek sanki hiçbir şey olmamış gibi onunla tatlı tatlı konuşmaya başladı.

Doğan Kardeş'ten

-Zambak Yay.-

1) Bu metinde; kaza sonucu olsa bile yaptığımız şeyi saklamayarak dürüstçe durumu ifade etmeliyiz, başkalarının bize yaptığı yanlış telkinlerin etkisinde kalmayıp doğru davranışları sergilemeliyiz, dürüstlük her zaman mükâfatlandırılır iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; alıntı yapılan cümlelerin tırnak içinde kullanımı, soru ekinin ayrı yazımı ve soru işaretinin kullanımı " Neyin var yavrum, yoksa hasta mısın?" özel isimlere gelen eklerin ayrılması " Erol'un eli ayağı titriyordu." Sıralı kelimelerin ve bağlacı ile bağlanması " Pek uslu ve terbiyeli bir çocuk.", anlam karışıklığını önlemek için öznedenden sonra virgölün kullanılması, " Benim, çok zengin bir pul koleksiyonum var." konularının kazandırılmasında kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; her ne sebeple ve şekilde olursa olsun yaptıklarımızdan sorumluyuz ve bizim yaptıklarımızdan zarar gören kişilere bunun anlatmamız gerekir, dürüstlük her zaman mükâfatlandırılır fakat en büyük mükâfat vicdan azabı duymadan yaşamımıza devam edebilmektir, yaptığımız işlerde art niyet yoksa büyükler küçükleri affederler, devamlılık arz eden kazaların oluşunu engellemek için tedbirler alınmalıdır, tel ile sahayı çevirmek gibi, vb. konular kazandırılabilir.

AĞAÇLARIN ARDINDAN

Bizim köyümüz kasabaya arabayla bir saat sürüyordu. En sevdiğim şeylerden biri de traktörle kasabaya inmekti. Kasabaya götürülecek eşyalar traktöre yüklendikten sonra babam: "Haydi Mustafa sen de gel!" dedi mi en mutlu günlerimden biri başlardı. Annem her seferinde: "Bir sürü işin var, sana ayak bağı olur. Burada kalsın." dese de babam beni geride bırakmazdı.

Çok şirin bir kasabamız vardı. Bir yaz günü yine beni yanına almıştı. Birlikte kasabaya iniyorduk. Kasabanın yolu, köyün içindeki yollardan daha düzgün olduğu için biraz daha süratli gidebiliyorduk. Yol boyunca bir yıldır köyümüze gelip giden kamyonlarla karşılaşarak kasabaya doğru ilerliyorduk.

Bir saatlik yolculuktan sonra peynir, süt ve yoğurtlarımızı sattığımız tüccarların olduğu bir sokağa girmiştik. Girdiğimiz dükkânın sahibi, yaşlı tüccar Hasan dayı, babama, peş peşe geçen kamyonları göstererek:

Sizin oradan geliyorlar değil mi Yaşar? Böyle giderse buraların hâli ne olacak bakalım, dedi. Babam da arka arkaya giden kamyonların peşinden sadece:

Çok yazık ediyorlar Hasan dayı çok, dedi.

Ben hemen dükkândan çıkarak kamyonların peşinden baktım. Bu konuşmanın sebebi köyümüzden başlayarak gözün görebildiği mesafelere kadar uzanan çam ormanlarıydı. Peki Hasan dayı ve babam onlarla ilgili ne demek istemişti? Hele kafam babamın: "Çok yazık ediyorlar!" sözüne iyice takılmıştı. Beni bir düşünce aldı gitti. Oysa kasabaya gelirken çok mutlu ve heyecanlıydım. Yeni bir oyuncak taksi de merakımı giderememişti. Bendeki bu hâli babam fark etmiş olacak ki köye geri dönerken:

Ne o Mustafa, taksi seni mutlu etmedi galiba. Yoksa daha büyüğünü almadığımız için mi üzülüyorsun, diye sordu. Ben sadece:

Hiç, dedim. Çünkü aklım sık sık yanımızdan geçen tomruk kamyonlarına takılmıştı.

Köyümüze komşu bu çam ormanlarını son bir yıldır kesmeye başlamışlardı. Saçımız uzadığında dedemin beni ve köyün diğer çocuklarını tıraş ettiği bir makinesi vardı. İşte bu makineyle saçımız kesildiğinde kafalarımız ayna gibi parlardı. Zaten dedem köyün ilk ve tek berberiydi. Büyüklerin saçlarını makasla, kesiyordu; ama

bizimkini bu makineyle. Şimdi köyümüzün karşısındaki tepeler de ağaçsız kaldığı için ayna gibi parlıyordu. İlçemize de bu ağaçları işleyen fabrikalar kurulmuştu.

Sabahın erken, saatlerinde çalışmaya başlayan motor ve kamyonların sesleri, gece yarısına kadar devam ediyordu. Etrafımızda her geçen gün kamyonların sayısı artıyordu. Kamyonlar çoğaldıkça da kel kafalı tepeler artıyordu. Kesim başlayalı daha iki yıl olmuştu ama köyümüzün rüzgârının kokusu bile değişmişti.

Artık havada çam kokusu yerine, kamyonların mazot kokusu ile ağaçları kesen motorların benzin kokusu vardı.

İçerisinde gezdiğimiz, ciğerlerimize doyasıya çam kokusu çektiğimiz, ara sıra dağ keçileriyle karşılaştığımız ormanımız artık yoktu. Bazı geceler ormanımızdan kurt ulumaları ve ayı sesleri de gelir, içimiz ürperirdi. Ama biz ormanımızı gene de çok severdik. İşin en kötü tarafı da kesilen ağaçların yerine yeni fidan dikilmemesiydi.

Bu sebeple deremizden de yağmur yağdığı zamanlar çamur akmaya başlamıştı. Köyün büyükleri, dereden çamur aktığını gördükçe "Dereler bile kan ağlıyor. Yazık ediyorlar, yazık! Bu kadar ağaca kıyılır mı? Ağaçlar vatan evlâdı gibidir. Bu kadar vatan evlâdına kıyılır mı?" diyorlardı. Gerçekten yağmurların iyice arttığı bahar mevsimlerinde deremiz âdeta kan ağlıyordu. Başta muhtarımız ve diğer köylerin muhtarları fidan dikim çalışması yapılması için gece gündüz çalışıyorlardı. Fakat kesim tamamlanmadan fidan dikilemeyeceği söyleniyordu.

Köyümüz iki dik tepenin yamacında kurulu olduğu için büyükler başka bir tehlikeden daha bahsediyorlardı. Bir gün ben de kahvenin önünden geçerken bunun ne olduğunu kendi kulaklarımla duymuştum. Okulumuzun beşinci sınıf öğretmeni Reşit Öğretmen:

Bakın, kafanız: kaldırıp köyün iki yanına iyice bakın. Her iki tarafta dik tepeler var. Bu tepelerin toprağını ağaçlar tutuyordu. Az bir yağmur yağdığında görüyorsunuz dereden çamur akıyor. Yani artık topraklar akıp gidiyor. Allah korusun bir heyelan olursa hepimiz toprak altında kalırız. Ya bir an evvel o tepeleri ağaçlandırmalı ya da bu köyden kaçmalı, dedi.

Reşit Öğretmeni dinlediğim günün üzerinden on belki de on iki gün geçmişti. Yağmurun bardaktan boşanırcasına yağdığı, deremizin kan ağladığı bir geceydi. O kadar çok yağmur yağıyordu ki dışarıdan odun alıp gelen babamın paçasından sular

akıyordu. Arada bir çakan şimşek parıltısının ardından gelen gök gürültüsü bizim evden uykuyu alıp götürmüştü.

Ben ve kardeşim Elif zaten sürekli korktuğumuzu söylüyorduk ama bu durumdan annemle babam da korkmuştu galiba. Annem Elifi kucağına almış onu teselli ederken ileri geri sallanıyordu. Babamın alın çizgilerini hiç bu kadar belirgin görmemiştim. Belki o da korkuyordu ama belli etmiyordu.

Ailecek sobanın etrafında biraz dalmışız. Gece yarısı büyük bir gürültüyle uyandık. Gürültünün sebebini bir türlü anlamıyorduk. Karanlıkta sadece büyüklerin bağrıışmaları duyuluyordu. "Belki yine gök gürlemiştir." diye düşündüm ama farklı bir şeyler olduğu anlaşılıyordu.

Sabaha karşı yağmur hızını biraz artırmıştı. Köydeki çığlıklar, bağrıışmalar hâlâ sürüyordu. Ama elif ve ben neler olduğunu bir türlü anlayamamıştık. Vakit öğlene yaklaşmış mıydı, biliyorum, babam geldi. Reşit öğretmenin dedikleri çıkmıştı.

Köyümüzün ilerisinde heyelan olmuştu. Köyün girişindeki tepe olduğu gibi kayarak derenin önüne oturmuştu. Derenin karşı tarafında oturan Ali dayıların evi toprak altında kalmıştı. Ölen insan yoktu ama hayvanların tamamı toprak altında kalarak ölmüştü. Asıl tehlike ise bundan sonraydı. Çünkü tepenin kapatan tepe, arkada bir göl oluşturmaya başlamıştı. Eğer yağmur böyle devam ederse iki gün içinde bütün köy sular altında kalacaktı. O iki günü hiç unutmuyorum. Yağmur akşama doğru tekrar hızlanmış ve bir hafta kadar daha devam etmişti.

Evlerimizi su basmadan, hayvanlarımızın ve eşyalarımızın bir kısmını kurtarmıştık ama köyümüz artık sular altındaydı. Ne oyun oynadığımız o bahçeler ne de okumayı öğrendiğimizin okulumuz gözüküyordu. Bundan sonra neler olacağını biliyordum. İnsanların bir anda zengin olma hırsı bizim ormanımızı yok etmişti. Ormansızlık da bizim köyümüzü...

Osman KAPLAN

-Zambak Yay.-

1) Bu metinde; ağaçların tabii denge için önemi, oluşabilecek tabii afetler önceden fark edildiği halde önlem alınmaması veya geç kalınmasının doğurduğu sonuçlar, insanların zengin olabilmek için doğal dengeyi bozdukları iletileri veriliyor.

2) Bu metin; soru ekinin ayrı yazımı ve soru işaretinin kullanımı “ Sizin oradan geliyorlar değil mi Yaşar?”, ikilemelerin kullanımı “Çünkü aklım sık sık yanımızdan geçen tomruk kamyonlarına takılmıştı”, özel isimlerin büyük harfle başlaması “ Reşit Öğretmeni dinlediğim günün üzerinden...” konularının kazandırılmasında kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; doğal dengeyi korumanın önemi, ağaç kesilirken yerine mutlaka yenilerinin dikilmesinin gerekliliği, bencilliğin başkalarına nasıl zarar verebileceği, doğal afetlerden heyelan konuları öğrenciye kazandırılabilir.

TASA KUŞU

Ülkenin birinde Sülün Kız adlı bir kız varmış. Sülün Kız, kimseyi rahatsız etmez, kimseyi, incitmezmiş. Günün birinde, babasını kaybedince Sülün Kız'ı bir korku almış:

— Ne bir dağda yağmurumuz ne de bir bağda yaprağımız var, diye günlerce düşünmüş.

Anası, Sülün Kız'ın bu durumunu görünce:

— A kızım, demiş. Niye kara kara düşünüyorsun? Ben çuval dokurum, sen de gergef işlersin, gül gibi geçinip gideriz.

Bu söz üstüne Sülün Kız'ın korkusu gitmiş. Ana kız çalışmaya başlamışlar. Biriktirdikleriyle dağın üstünde bir bağ almışlar. Ama yine Sülün Kız'ın yüreğine korku düşmüş:

— Ya bağımızı sel alırsa, yel alırsa: Bütün emeğimiz suya gider. Yorulduğumuz yanımıza kâr kalır, diye düşünmüş.

Anası, Sülün Kız'ın korkusunu yüzünden anlamış:

— Yapma Kızım, etme kızım! Yağmur yağmadan sele gitme. Ağzını hayra aç ki hayır gelsin. Yoksa başını dertten kurtaramazsın, demiş.

Sülün Kız, bu korkuyu da yüreğinden atmış. Tekrar çalışmaya başlamışlar. Anası kızına öğütlerde bulunmuş. Çok diller dökmüş. Fakat Sülün Kız; korkusunu, tasasını bir türlü yenememiş.

Tasa Kuşu da Sülün Kız'ı gözlüyormuş. Kaşla göz arasında onu kanatları arasına alıvermiş.

Sülün Kız, gözünü açıp bakmış ki eşi benzeri olmayan bir bahçe!... Bir yanda kuşlar cıvıldıyor, bir yanda oluk oluk sular akıyormuş.

Sülün Kız:

— Ah, bin gözüm, bin kulağım olsa da bin bir kuş sesini birden dinlesem! demiş. Tasa çekmeye başlamış.

Sen misin yok yere tasaya düşen!...

O anda bütün kuşlar susmuş. O zaman Tasa Kuşu, yaprakların arasından seslenmiş ona:

— Avare kız! Tasa dediğin şey öyle olmaz, demiş.

Sülün Kız, bu duruma çok üzölmüş. Kimin yanına gittiyse kimse onunla konuşmamış. Sülün Kız'ın yüreğine öyle bir ateş düşmüş ki yanıp kül olmaya başlamış. Aman yaman derken kendine gelmiş:

— Ah, anamın aşını tuzlu tuzlu yeseydim! Ya evde otursaydım ya da bağda çalışsaydım. Fazlasını niçin istiyorsun? diye kendi kendine soruyormuş.

Derken bir de dönüp bakmış Tasa Kuşu, ağaçların arasından kanat vura vura geçip gidiyor.

O zaman, Sülün Kız'ın yüreğine su serpilmiş, rahat bir nefes almış. Ooh! demiş. Oh deyince ak saçlı bir dede ortaya çıkmış:

— Dile benden ne dilerseñ!... Güler yüz mü istersin, yoksa tatlı dil mi?... diye sormuş.

Sülün Kız:

— Güler yüz de isterim tatlı dil de... Hepsinden önce anamı isterim, demiş.

Ak saçlı dede:

— Yum gözünü, demiş Sülün Kız'a. Sonra:

— Aç gözünü, demiş.

Sülün Kız gözünü açmış. Bir de ne görsün?... Anası, yanında belirivermiş. Sülün Kız'ın, güldükçe yanaklarında güller açıyormuş. Yanağında bülbüller şakıyormuş. Bundan sonra Tasa Kuşu gelip de Sülün Kız'ın dalına konabilir mi?

O günden sonra ana kız, güler yüz ve tatlı dil ile günlerini gün etmişler.

Eflâtun Cem GÜNEY (Masallar)

-Zambak Yay.-

1) Bu metinde; kişinin her şeyi tasa ederek kendini zor durumda bıraktığı, hayata daima olumlu yönleri ile bakılmalıdır iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; tamamlanmamış sözlerden sonra 3 noktanın konulması, önlem, soru işareti, soru ekinin ayrı yazılmasının kullanımı “ Dile benden ne dilerse!...Güler yüz mü istersin yoksa tatlı dil mi?...”,özel isimlerin büyük yazılması “Tasa Kuşu da Sülün Kızı gözlüyormuş.”, noktalı virgülün kullanımı “Fakat Sülün Kız; korkusunu, tasasını bir türlü yenememiş.” konularının kazandırılmasında kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; olumlu düşünme, annenin yaptığı gibi zor durumdakilere yapıcı yaklaşmanın ikna gücünü ön plana çıkaracak örneklemelerden faydalanmanın yararları, insanın bazen elindeki kiyemetini kaybettiği zaman anladığı, var olanlarla yetinmenin güzelliği konuları kazandırılabilir.

BAYRAĞIMIZ ALTINDA

Zafer yolunda unutamayacağım yüzlerden biri Hatice ninenin yüzüdür. Düşman, Salihli'yi yakıp yıkmıştı. Ben, yangından kurtulan beş on evden birinde idim. Halk, korkunç rüyanın geçtiğine bir türlü inanmıyor, bir türlü uyuyamıyordu.

Ortalık sakinleşmeye başlamıştı. İnsanlar birbirinin boynuna sarılıyor, sıkıntılı günlerin geçtiğini söylüyorlardı. Hatice nine, en son gelenlerdendi. Ben, artık yatağa uzanmıştım. Ev sahibi ile çıktı geldi. Boynuma sarıldı. Bana öyle geldi ki bu zafer sırasında Salihli'deki bütün kadınlarda olan korku Hatice ninede yoktu.

Oysa gelenlerin en fakiri, en ihtiyarı ve en halsizi idi. Yanıma gelmek için duvara dayanmıştı. Ama Hatice ninenin esmer ve kırışık yüzünde isteğine ulaşmış bir insanın rahatlığı, olgunluğu vardı.

— Nine, senin evin yandı mı?

— Hey oğul, ben beş kere göçmen oldum; beş kere evim yandı. Ben Üsküp'ten beri beş defa düşman bandırasından bizim bayrağa kaçtım. Bunlardan, önceki gün ümidi kesince bir tek oğlumu aldım; size, bizim bayrağa kaçtım.

— Bayrağımızı çok mu seversin, nine?

Birdenbire buruşuk yüzü üzerinde bir gözyaşı seli aktı. Kurumuş ellerini kaldırdı; avuçlarında hayalinde canlandığı kutsal bir şeyi öptü.

— Sevmek ne demek, oğul? Ben elli yıldır onu kovalıyorum. Dünyada oğlumdan başka dikili ağacım kalmadı. Bayrağımız nereden ayrıldı ise ben de oradan ayrıldım. Bir gün buradan kaçıp size gelmek istiyordum. Her gün, burada ölüverirsem mezarım yabancı bandıra altında kalırsa diye çıldırıyordum. Ama düşmanlar bırakmıyorlardı. Öteye kaçmak için bizim ne atımız ne arabamız vardı. Sonunda, baktım ben ihtiyarlıyorum, siz gecikiyorsunuz. Sürüne sürüne size kaçmaya karar verdim. Hep birlikte askerleri karşıladık. Ben de askerlerin yanına gittim. Ayaklarım şişti, dilim dışarı çıktı ama onları buldum. "Bayrağımız Salihli'ye büyük ordu ile girdi; artık çıkmaz." dediler. Oğlum beni, askerlerden aldığı bir eşekle buraya getirdi.

Döndü, sıkı sıkı bir daha boynuma sarıldı. Ne yangın ne facia ne zarar ne de işkencenin anlamı vardı. Sadece öldüğü zaman cesedinin düşman bandırası altında kalmamasını istiyordu. Basit ve sade:

— Ah yavrum, dedi. Artık Allah, emanetini istediği dakika alsın; toprağım bizim bayrağımız altında olacak!

Halide Edip ADİVAR
Açıklamalı Hikâye Antolojisi
-Zambak Yay.-

1) Bu metinde; vatan sevgisi, bayrak sevgisi, vatan sevgisi olan bir insan için düşman topraklarında ölmenin verdiği korku, özlem, sıla iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; noktalı virgülün kullanımı “ Kurumuş ellerini kaldırdı; avuçlarında hayalinde canlandığı kutsal bir şeyi öptü.” Konuşma çizgisi ve soru işaretinin kullanımı “-Sevmek ne demek, oğul?” iki nokta üst üste kullanımı “Basit ve sade: -Ah yavrum, dedi” anlam karışıklığını önlemek için öznenen sonra virgülün kullanımı “Oğlum beni, askerlerden aldığı bir eşekte buraya getirdi.” konularının kazandırılmasında kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak Kurtuluş Savaşı ve öncesinde çekilen sıkıntıları, özlemleri, korkuları, vatan sevgisinin bayrakla özdeşleşmesi, vatana kavuşmanın sevinci ay yıldızlı bayrak altında ölmeye bile razı oluşları, vatan-millet ve bayrak sevgisi konuları kazandırılabilir.

5. SINIF
DERS KİTAPLARINDA YER ALAN
HİKAYE VE MASALLAR

FATİHTEN HİKÂYELER

Fatih Sultan Mehmet'in hayatı birçok yararlılıklar ve iyi örneklerle doludur. Fakat halk da bunlara bazı yarı hayal, yarı gerçek olaylar eklemiştir. Bunların gerçeklikleri kesin olarak bilinmemektedir.

Ona Gidiniz

Fatih, İstanbul'u ele geçirdiği zaman yirmi iki yaşında bir delikanlıydı. At üstünde İstanbul'a girdiği ve caddelerden geçtiği sırada yanında hocası Akşemsettin de vardı. İstanbul'da kalan Bizanslı kızlar yol boyunca dizilmiş, Fatih'e çiçekler sunmak istiyorlardı. Fakat ihtiyar, beyaz sakallı Akşemsettin'i padişah sanarak ikramları hep ona yapıyorlardı. İhtiyar öğretmen de onlara Fatih'i işaret ediyordu.

- Hayır, ben padişah değilim. Sultan Mehmet odur. Ona gidiniz, ona veriniz! diyordu. Genç padişah ise hocasının bu davranışına, büyük bir değerbilirlikle cevap veriyordu.

- Siz yine ona gidiniz. Sultan Mehmet benim ama o da benim hocamdır, diyor ve ağırbaşlılıkla gülümsüyordu.

Balıkesir Yolculuğu

Fatih, bir gün, kılık değiştirerek bir seyahate çıkar. Basit bir köylü kıyafeti giyer. Köy köy, kasaba kasaba yürür. Bir ara çok yorulur ve dinlenmek ister. Gözüne bir kulübe ilişir, oraya varır. Bu kulübede yalnız yaşayan kadıncağızdan, içecek soğuk bir şey ister. Kadın ter içindeki yolcuya ayran ikram eder.

Köylü kıyafetindeki Fatih, ihtiyar kadının sunduğu ayranı doğru dürüst içemez. Çünkü her yudumda ağzına birkaç tane saman çöpü gelir. Fatih, ayranı yudumlaya yudumlaya içtikten sonra kadına sorar.

- Nine, ayranın çok lezzetli ama içindeki şu saman çöpleri niye? Kadıncağız tatlı tatlı gülümser.

- A evlâdım! Ter içindesin. Eğer bu soğuk ayranı saman katmadan verseydim bir yudumda içecek, belki de hasta olacaktın. Kıyamadım sana!

Bu söz, Fatih'in çok hoşuna gider ve fakir kadına kulübesinin civarındaki araziyi bağışlar.

İmtihan

Fatih, İstanbul'u aldıktan on üç yıl sonra, Fatih Camiinin yanına büyük medreseyi yaptırdı. Bu ilk üniversitemizdi. Burada kendisine de bir oda ayrılmasını istedi. Hocalar düşündüler. Padişahın bu isteğini yerine getiremeyeceklerini bildirdiler. Çünkü kendisi ne öğrenciydi ne de öğretmen. Bunun üzerine Fatih;

- Peki ben burada nasıl bir oda sahibi olabilirim? diye sordu. Hocalar kendisine şu cevabı verdiler:

- Bu büyük okulu siz yaptırdınız ve bize verdiniz. Teşekkür ederiz. Fakat burada bulunabilmeniz için ya öğretmen ya da öğrenci olmanız gerekmektedir.

- Bir çare bulunamaz mı?

- Sizi imtihan etmemiz gerekir.

- Peki, o zaman imtihan ediniz.

Fatih, yapılan imtihanda başarılı olduğu için kendisine bir oda verildi.

Enver Naci Gökşen

(Düzenlenmiştir.)

-Erdem Yay.-

Ona Gidiniz

1) Bu metinde; başarının yaşı olmadığı, alçak gönüllüğün ve hocaya saygı göstermenin ehemmiyeti iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; özel isimlerin büyük harfle yazılacağı, eklenen eklerin kesme işaretiyle ayrıldığı, konuşma çizgisinin kullanımı, birleşik zamanlı fiiller, çokluk eki ler, ların kullanımı konularının kazandırılmasında kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanarak; çocukların yetişmelerinde emekleri geçen hocalarının fedakârlıklarını, çabalarını unutmamaları, hocalarına minnet duygularını ifade etmeleri davranışları kazandırılabilir.

Balıkesir Yolculuğu

1) Bu metinde; olumsuz gördüğümüz durumlarda bizim için hayırlı neticeler olabileceği, karşımızdaki insanlara zararlı olabilecek durumları engellemeye çalışmanın ehemmiyeti iletileri verilmektedir.

2) Bu metin ikilemelerin kavratılması, konuşma çizgisi, virgül, nlem kullanımı konularının kazandırılmasında kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; öğrencilere terli iken soğuk içecekleri içmemeleri yönünde davranış kazandırılabilir.

İmtihan

Bu metinde; bilgi öğrenmenin, ilim sahibi olmak için çalışmanın önemi, eğitim kurumları amanın, eğitime destek olmanın ehemmiyeti, makam ve mevkinin eğitimde ayrıcalık veya üstünlük olmadığı vurgulanıyor.

Bu metinden faydalanılarak; kurallı cümlenin yapısı, konuşma çizgisinin kullanımı konularının kazandırılmasında kullanılabilir.

Bu metinden faydalanılarak; bilimin bağımsızlığı, devlet adamlarının bilime karşı duruşları konuları kazandırılabilir.

ÜÇ SORU

Bir zamanlar bir kral vardı. Bu kral, işini en iyi şekilde yapmak isterdi. Sık sık şöyle düşünürdü: "Bir iş için **en uygun zaman** hangisidir acaba? **En gerekli kişi** kimdir ve yapmam gereken **en önemli şey** nedir? Bu üç şeyi bilseydim, çok başarılı olurum."

Bir gün kral her tarafa haber saldı. Soruların cevabını bilene büyük ödüller vereceğini duyurdu.

Bilgili kişiler toplandı.

İlk soru görüşüldü. Kimileri takvim hazırlamaktan, kimileri bir bilge kişiler meclisi kurmaktan bahsetti. Böylece **en uygun zamanın** hangisi olduğunu bulacaklardı.

En önemli kişiye bazılarına göre din adamları, bazılarına göre savaşçılar, bazılarına göre hekimlerdi.

En önemli şeye gelince, bazıları "bilim", bazıları "savaşta ustalaşmak" dediler.

Kral bu cevapları kabul etmedi.

Bir ağaç kovuğunda tek başına yaşayan, bilgeliğiyle ünlü, yaşlı bir adam vardı. Kral, ona danışmaya karar verdi. Yaşlı adam, yaşadığı kovuğa halktan başkasını kabul etmezdi. Bu yüzden kral, halktan biri gibi giyinerek yola düştü. Kovuğa yaklaştıklarında muhafızlarını orada bırakıp yola devam etti.

Yaşlı adam, çiçek tarhları kazıyordu. Geleni gördü, selâmladı. Zayıftı, işini yaparken zorlanıyordu. Kral,

- Ey bilge, üç sorum var! diyerek sorularını sordu. Yaşlı adam dinledi ama cevap vermedi.

Kral;

- Siz biraz dinlenin, diyerek küreği aldı. Yaşlı bilge;

- Sağ olun, deyip oturdu.

Kral sorularını tekrarladı. Bilge yine susuyordu. Kral kazmaya devam etti.

Ufukta güneş batmaya başladı. Kral sıkılmıştı.

- Ey bilge, cevap vermeyeceksen gideyim, dedi. Bilge;

- Birisi geliyor, dedi. Kim acaba?

Kendilerine doğru birisi koşuyordu. Adam yaralıydı. Yanlarına ulaşınca bayıldı. Adamın elbiselerini çıkardılar. Kral yarayı havluyla bastırdı. Fakat kanama devam ediyordu. Kral havluyu defalarca yaraya bastırıp yıkadı. Sonunda kanama durdu.

Bu arada akşam olmuştu. Yaralıyı kovuğa taşıdılar. Kral da yorgunluktan, eşikte uyuyakaldı. Deliksiz bir uyku çaktı. Uyandığında kendisine bakan yabancıyı bir süre hatırlayamadı. Adam;

- Beni affedin! dedi. Kral;

- Sizi tanımiyorum, affedilecek ne yaptınız ki? dedi.

- Ben sizin düşmanınızım. Kardeşimi astırdığınız için sizden oç almaya yemin etmiştim. Buraya geldiğinizi öğrenince size pusu kurdum. Fakat akşam olduğu hâlde dönmediniz. Ben de beklediğim yerden çıktım. Ama muhafızlarınız beni tanıyıp yaraladılar. Kaçtım. Siz yardım etmeseydiniz, ölürdüm. Ben sizi öldürmek istedim, siz ise benim hayatımı kurtardınız. Affedin beni!

Kral, düşmanıyla bu denli kolay barıştığı için çok mutlu oldu. Doktorunu göndereceğini söyleyip onunla vedalaştı. Dışarı çıktı.

Yaşlı bilge, tarhlara tohum ekiyordu. Kral yaklaştı. Yalvarırcasına sordu.

- Cevap verecek misiniz? Adam gözlerini kaldırdı.

- Cevabınızı aldınız ya, dedi.

-Aldım mı? Nasıl?

- Anlamadınız mı? Dün bana acımayıp tarhları kazmasaydınız, gidecek, su adamın saldırısına uğrayacaktınız. Yani en önemli vakit, tarhları kazdığınız vakitti. En önemli kişi bendim ve en önemli işiniz bana iyilik etmektir.

Bu adam geldiğindeyse en önemli vakit onunla ilgilendiğiniz vakitti. Çünkü yaralarını sarmasaydınız, sizinle barışmadan ölecekti. Dolayısıyla en önemli kişi oydu, en önemli iş de onun için yaptıklarınızdı.

Şu gerçeği unutmayın: En önemli vakit, içinde bulunduğumuz andır. Çünkü sadece o an bir şey yapabiliriz. En önemli kişi, o anda kiminle berabersek odur. Zira onunla bir daha görüşüp görüşmeyeceğimizi bilemeyiz. En önemli iş ise iyilik yapmaktır. Çünkü insan dünyaya bunun için gönderilmiştir.

Lev Nikolayeviç Tolstoy

Türkçesi: Murat Çiftkaya

(Düzenlenmiştir.)

-Erdem Yay.-

Bu metinde; bilge ve tecrübeli kişilerden istifade etmenin gerekliliği, sabırlı olmanın yararları, herkese iyilik ile yaklaşmanın önemi, affetmenin önemi, yaşadığımız anın kıymetini bilme, zamanı en güzel şekilde değerlendirme, beraber olduğumuz her insandan istifade etme ve her işimizde iyilik düşüncesi taşımanın önemi iletileri verilmektedir.

Bu metin; başkalarından alınan sözlerin tırnak içinde verilmesinin, virgülün eş görevli kelime ile kelime grupları arasında kullanımı ve cümlede anlam karışıklığını önlemek amacıyla öznenen sonra kullanımı, soru işaretinin, ünlem işaretinin, konuşma çizgisinin, iki noktanın, noktalı virgülün kullanıldığı yerlerin kavratılması, konularının kazandırılmasında kullanılabilir.

Bu metinden faydalanarak; yapılan iyiliğın karşılıksız kalmayacağı, içinde bulunduğumuz vakti tekrar yaşayamayacağımız için çok kıymetli oluşu, vaktimizi faydalı işlerle geçirmenin önemi, beraber olduğumuz her insana iyilik düşüncesi ile yaklaşmanın bizi yücelteceği, iyilik yapmayı hayatımızın düsturu haline getirmenin önemi konuları öğrencilere kazandırılabilir.

İMECE

İmece günü, genç kızlar, delikanlılar en güzel giysilerini kuşanmışlardı. Köyün içinde birisi dolaşıyor;

- İmeceye! diye herkesi çağırıyordu.

Çoluk çocuk, kadın erkek, genç yaşlı, herkes imeceye hazırlanıyordu. Tan yeri ışıırken biz, bütün köy, Kısıkgedik'i aşmış, tarlaların yoluna düşmüştük. Öndeki topluluktan bir türkü geliyordu. Şimdiye kadar bu türküyü hiç duymamıştım.

Derken tarlaya geldik. Büyük bir tarlanın ekini biçilecekti. Şimdi aklımda kaldığına göre tarlanın sahibi altı aydır hastaydı. Bu imece, bir yardım imecesiydi. Tarlanın ekini biçilecek, sonra harman edilecekti.

Orakları çeken delikanlılar, orta yaşlılar ekine hemen giriştiler. Kızlar, kadınlar destelen harmana hemencecik taşımaya başladılar. Yaşlılar harman yerinde kalmışlar, bir yandan konuşuyorlar, bir yandan da harman yapıyorlardı.

Bir türkü, bir kıyamettir gidiyordu, öğleye kalmadan, sıcak çökmeden kocaman tarlanın ekini biçildi; harman edildi.

Sonra belki on beş hayma yaptı delikanlılar. Büyük, üstü çiçekli otlarla kaplı alanda kocaman bir kazanla düğün yemeği gibi patatesli et pişiyordu. Bir kocaman kazanda da bulgur aşı... Yemek kondu, yendi, içildi. Ama hemen köye dönülmedi.

Oyunlar başladı. Delikanlılar halay çektiler. Musa davul, Hüseyin de zurna çalıyordu. Hüseyin, daha sonra türlü kılıklara girip ustaca bir oyun oynadı.

Önce kirpi, sonra ayı, sonra sansar, tilki, çakal oldu. Her girdiği kılıkta o hayvanın huyunu suyunu alıyordu. Öylesine gerçek taklit yapıyordu ki, bu hayvanlara, millet gülmekten kırılıyordu.

İmece cümbüşü o gün, gün batıncaya kadar sürdü. Herkes çalışmayı, yorgunluğu unutmuştu. Eğlencenin tadı herkesin damağında kalmıştı.

Yaşar KEMAL

-Harf Yay.-

1) Bu metinde; insanlar arasındaki yardımlaşma ve dayanışmanın önemi iletisi verilmektedir.

2) Bu metinden faydalanılarak; ünlem, konuşma çizgisi ve virgölün kullanımı, kurallı cümle, özel isimlerin yazılışı, bileşik cümle ve bağlı cümlenin kullanılışı konuları kazandırılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; insanlar arasındaki yardımlaşma ve dayanışmanın toplumsal sonuçları çocuklara kavratılabilir.

GÜÇSÜZLER EVİ

Hemşire okulundan mezun olduktan sonra atandığım ilk görev yeri, "Darülaceze Müessesesi" idi. Bu kurumun adını daha önce duymuştum ama ne olduğunu, nerede olduğunu bilmiyordum. Hatta "Darülaceze" kelimesinin ne anlama geldiğini bile bilmiyordum

.Elimdeki sarı zarftan çıkan atama emrinde "İstanbul Belediyesi, Okmeydanı Darülaceze Müessesesi" yazıyordu. Bu sözcükleri "devlet memurluğu" görevinin oluşturduğu büyümüşlük duygusuyla ve on sekiz yaşımın kıpır kıpır ürpertileriyle birkaç kez okudum.

Önce sordum, soruşturdum, sonra aradım, araştırdım ve "Darülaceze Müessesesinin, "yaşlılar için kurulmuş bir çeşit bakım evi" olduğunu öğrenebildim.

Sözcük anlamının ise "Güçsüzler Evi" olduğunu öğrendiğim bu kurumda, on bir ay çalıştım. Bu on bir aylık sürede, insan denen olguyu, en az on bir yılda tanıyabileceğim denli yakından ve derinlemesine tanıdım.

Oldukça geniş bir alanda kuruluydu Darülaceze. Birbirlerinden belirli uzaklıklarda, iki katlı bloklar vardı ve çevreleri, dışarıdan görünmelerini önleyecek yüksek duvarlarla çevriliydi.

Bana söylenildiği gibi yalnızca yaşlılar kalmıyordu Darülaceze'de.

Yaşlıların yanı sıra bedensel ve zihinsel engelliler, okul çağına gelmemiş kimsesiz çocuklar da yaşıyordu burada.

Her birinin yaşamı bir değil, birkaç romandı.

Yıllardır yatağından kalkamamış yatalak hastama, bahçeden topladığım çiçekleri verdiğimde, gözyaşlarıyla bana sarılışı, bugün gibi gözlerimin önünde.

Onun o an söylediği; "Ben yıllardır sonbaharı yaşıyordum, sen bana ilkbaharı getirdin kızım." sözleri hâlâ kulaklarımdadır.

Perihan vardı. Güzeller güzeli Perihan. Yaşıtm olmasına karşın beni gördüğünde "Anneee, anneciğim." diyerek koşardı peşimden. Ben Darülaceze'den dışarı çıkarken arkamdan küçücük bir çocuk gibi ağlardı. Zekâsı, üç yaşındaki bir çocuğun

zekâ düzeyindeydi. Yaşamı boyunca tanıyamadığı anne sevgisini bende görmüştü ve o nedenle beni annesi gibi görüyordu, hatta annesi olarak biliyordu.

Bir de yuva bölümündeki çocuklar vardı Darülâceze'de. Genellikle kundak içinde ve bir polisin kucağında getirilmişlerdi oraya. Kimi bir cami avlusunda bulunmuştu, kimi bir apartmanın giriş bölümünde, kimi ise bir çöplükten kurtarılıp getirilmişti. Öylesine gereksinim içindeydiler ki anne sevgisine... Onları birkaç kez ziyaret etmeniz, avucunuzu kafacıklarında şöyle bir dolaştırmanız, sevgiyle sarılmanız yeterliydi, onların gözünde "anne" olmanız için.

Eski bir tiyatro oyuncusu Sadi Bey vardı. Sahne aldığı oyunları anlatırken, Darülâceze'nin o aşılması olanaksız görünen yüksek duvarlarını aşıp gençliğine ulaştığını gördüm gözlerinde.

Mermin Hanım, kırk yedi yaşındaydı ben çalışmaya başladığımda. Henüz lise öğrencisi iken merdivenlerden düşmüş ve bir daha da ayağa kalkamamış. Maddî durumu iyi olan ailesi ona tekerlekli sandalye almış, bir süre evde bakıcılarla durumu idare etmeye çalışmış ama... Onun "Darülâceze'de daha iyi bakılacağı" görüşüne, sonunda, en azından kendilerini inandırmışlar. Bu inançla bir televizyon bağışı ile Nermin'i de bağışlamışlar Darülâceze'ye. İlk zamanlar haftada bir yapılan ziyaretler giderek azalmış, sonunda hiç uğramaz olmuşlar.

Deniz vardı. Saçları bir oğlan gibi kısacık kesilmiş, görme engelli Deniz. Özel günlerde herkes onun çevresinde toplanırdı.

"Beni düşünceye salan geceleeeer!" diye yükselen yanık sesini dinlerler, sonra da onun görmeyen gözlerinden akan gözyaşlarını, kendileri de gözyaşı dökerek izlerlerdi.

Hafta sonları Darülâceze'nin dışına çıktığımda, bir başka dünyaya ayak basmış olurum. Yanıbaşımın neşeyle, gülerken geçen kişileri kollarından tutup durdurmak isterdim. Onlara, tüm zamanını kapalı duvarların ardında geçirmek zorunda kalan bu kişilerin yaşamını anlatmayı düşünürdüm. Aradan bunca yıl geçti. Mermin Hanım, Sadi Bey, Deniz belki yaşamıyorlar şimdi. Ama Darülâceze'de, bir çok bakım evinde, huzur

evinde binlerce çocuk, genç, yaşlı, güçsüz kişi saçlarını okşayacak sımsıcak bir avuca, tatlı bir dile, bir güleryüze özlem duyarlar.

Kapının dışından duyulan her sese, aynı çeviklikte kulak kabartıyorlar; "Ziyaretçin var!" diye kendilerine seslenileceği umuduyla...

Nuray BARTOSCHEK

-Harf yay.-

1) Bu metinde; empati, yardımseverlik, fedakârlık, sosyal kurumların önemi iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; tırnak işaretinin nerelerde kullanılacağı, ünlem cümleleri ve ünlem işaretinin kullanımı, tamamlanmayan cümlelerin sonunda üç noktanın kullanılması konularının kazandırılmasında kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; Darülaceze Kurumu tanıtılarak zor durumda olan insanları unutmak gerektiği, zor durumdaki insanlara elinden geldiğince yardım etme ve onları ziyaret etme alışkanlığı, çeşitli nedenlerle zor durumda kalmış insanların yerine kendimizi koyarak onları daha iyi anlamalı onlara yardımcı olmalı ve onları unutmamanın gerektiği konuları öğrencilere kazandırılabilir.

KARAGÖZ İLE HACİVAT

Orhan Bey, Bursa'yı aldığıında kırk beş yaşındaydı. Güçlü bir kumandandı. O sırada babası, Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Gazi öldü. Osman Gazi'nin yerine Orhan Bey padişah oldu.

Orhan Bey, Bursa'nın güzel ve bayındır bir kent olmasına çok önem veriyordu. Bir gün kentin yöneticisi olan kumandanı çağırdı:

"Adıma bir cami yapılmasını istiyorum." diye buyurdu. "Aş evi, konuk evi, hanı, hamamı ve küçük tekkesiyle bir bütün olsun. Yapımı tez bitirilsin. Kentteki ustalar yetmezse çevreden sağlansın. Her yere haber salınsın. Cami, bir yıl sonraki gelişimde tamam olsun."

Padişahın buyruğu üstüne caminin yapımı için, Anadolu'nun türlü şehirlerinden, köylerinden, pek çok yapı ustası, taşçılar, demirciler, duvarcılar, sıvacılar, çiniciler, işçiler, ırgatlar getirildi. Hemen yapıma başlandı.

Bu kalabalık işçi topluluğu arasında iki kişi, daha ilk günden herkesin sevgilisi olup çıktı. Bunlar, birbirinden çok farklı yapıda iki kişiydi.

Baba, diye çağırıldardı aralarında. Çok seviliyordu. Usta bir demirciydi. Asıl adının Kara Oğuz olduğu söylenirdi. Karagöz'e dönüşmesinin nedenini, Kara Oğuz adının çabuk çabuk söylenmesine bağlayanlar vardır. Köylüdü Karagöz. Toprağa bağımlı bütün adamlar ve demirciler gibi güçlüydü. Özü sözü birdi. Tok sözlüydü. Dürüst mü dürüsttü.

Kincisinin adı ise Hacivat'tı. Hacivat duvarcıydı. İşçilerin, Hacivat Usta, demeleri bundandı. Asıl adının, Hacı Ahvad olduğunu söyleyenler vardır. Hacılığı birkaç kere Mekke'ye gitmiş olmasından gelirmiş. Bursalılar, Hacı Ahvad demek güç geldiğinden ortadaki "ah" hecesini atarak "Hacivat" deyip çıkmışlar. İnce yapılı, zayıftı. Sivri, kara sakalı, incecik bir yüzü vardı. Yumuşak bir adamdı. Herkesin suyuna giderdi. Güleçti. Bilgiç görünmek istediğinden herkese öğüt verir, yol gösterirdi.

Karagöz söze başladığında, bütün işçiler kulak kesilirdi. Caminin kubbesinde çalışan işçi keserini, minarenin taşlarını yerleştiren usta malasını bir an için bırakıp beklerdi. Çünkü, az sonra, Karagöz'ün kaba saba sözlerine, Hacivat, incecik sesiyle karşılık verir, ondan sonra da, bu karşılıklı atışmalar uzayıp giderdi.

Günler haftaları, haftalar aylar kovaladı. Yıl dolmak üzereydi. Caminin bitirilmesi gerekiyordu. Ama yapım bitecek gibi görünmüyordu. Padişah haber salıp kumandanı sıkıştırıyordu. Kumandan, mimara durumu bildirdi. Sonunda yapım denetçileri işe el koydu. İş yavaş yürüyordu. Neden?

Herkesi bir telâş aldı. Bütün yöneticiler suçu kendi üstlerinden atıyordu. Kabak işçilerin başında patladı. Onlar yavaş çalışıyor, dalga geçiyorlardı. Denetçiler, bunun bir nedeni olmalı, dediler. İşçilerin hepsini de cezalandıramazlardı ya. Suç, yıkıla yıkıla Karagöz'le Hacivat'ın üstüne yıkıldı. Denetçilere:

"Efendim bu ikisi" dediler; "Birbirlerine türlü söz atıp, sözde şaka ederler. Bunlar hoş sözlerle işçileri oyarlar. Onlar da kahkahalarla gülüp dururlar. Bu yüzden de işler aksar, yürümez."

Bunun üzerine padişahın emriyle, Karagöz'le Hacivat, evlerinden alınıp götürüldükleri gecenin sabahında öldürüldüler.

Ertesi gün, işçiler işi bıraktılar.

"Karagöz Baba ile Hacivat Usta olmadan çalışmayız," diye direttiler,

Yöneticiler, yalvardılar para etmedi. Zor kullandılar, olmadı. Durumu, padişaha iletiler. Padişah, çok kızdı.

"Kim olurmuş bu Karagöz Baba ile Hacivat Usta?" diye bağırdı. "İşçilerim, işi nasıl bırakmış onlar için? Tez düzeltilsin bu iş! Yoksa büyüklerin kelleleri bir bir gider!..."

O zamanlar, Bursa'da Şeyh Küşterî adlı bir bilge yaşıyordu.

Şeyh Küşterî, olanları dinledi. Padişahın kumandanı, Şeyh'e:

"Ne olursa, sizden olur." diye yalvarıyordu. "Bizden yardımınızı esirgemeyin."

Şeyh gülümseyerek dinliyordu söylenenleri. Ama, ağzım açıp bir şey söylemiyordu. O zaman denetçilerden biri:

"Anlayıp dinlemeden yaptık biz bu işi." dedi.

Öteki: "O iki zavallının suçu olmadığını şimdi biz de biliyoruz."

Kumandan, ezilip büzülerek: "Kış çok şiddetli geçtiğinden, gerekli taşı vaktinde çektiremedik ocaklardan." dedi. "Yapımın gecikmesi bundandır."

"Merak etmeyin... İşçiler, yarın sabah işlerinin başında olacak. Yalnız bu gece hepsini tekkeye getireceksiniz. Sizler de geleceksiniz."

Geceleyin, tekkeye gelen işçiler, ak bir perdeyle karşılaştılar. Perde, apaydınlıktı. Başka her yer karanlık. O anda arkasından aydınlatılmış bu ışıklı perdenin ortasında, önce Karagöz Baba, tombalak haliyle yuvarlana yuvarlana, ardından Hacivat Usta ince gövdesi, çitkırıldım tavrıyla, oldukları gibi belirmesinler mi? Hele Karagöz Baba'nın konuşarak arkadaşlarını selamlaması, işçileri şaşkına çevirdi. Arkadaşlarına yeniden kavuştukları için sevinçten ağladılar.

Bütün işçiler, ertesi gün, cami yapımına büyük bir hızla giriştiler. Bunu duyan padişah, şeyhi saraya çağırıp Karagöz ile Hacivat'ı görmek istedi. Perdede onları seyrederken, yalan sözlere inanmakla yaptığı haksızlığı anladı. Haksız yere öldürülen bu iki işçiyi ölümsüzlüğe kavuşturan Küşterî'ye armağanlar verdi. Karagöz'e, Bursa'da bir mezar yaptırılmasını istedi.

Emin ÖZDEMİR

-Harf Yay.-

1) Bu metinde; bir olayın iç yüzünü iyice öğrenmeden, başkalarının sözleriyle karar veren insanların yanlış kararlar verebileceği, karar verme esnasında başkaları tesiri altında kalmanın yanlışlığı, erdemli kişilerden bilgi almanın doğru bir davranış olduğu, zor durumların üstesinden akıl sayesinde gelinebileceği iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; başkalarının sözlerinden alıntı yapılırken bu sözlerin tırnak içinde verilmesi, virgülün aynı türdeki kelime ve kelime gruplarının ayrılmasında kullanılması, özel isimlerin yazılışı ve özel isimlerin sonuna gelen eklerin kesme işareti ile ayrılması, sıfat ve sıfat tamlamaları konularının kazandırılmasında kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; Karagöz ve Hacivat oyununun tanıtılması, karar vermede dikkat edilmesi gerekenler, görünürdeki sebeple gerçek sebebin ayrı olabileceği konuları öğrencilere kazandırılabilir.

ASIL TEHLİKE

(Ayfer güzel bir hikâye okuyordu: "Toprak Ana". Bir ara gözlerini kitaptan ayırıp şöyle bir düşündü. Annesi, onun gözlerini bir noktaya dikip düşündüğünü görünce sordu:

- Ne oldu Ayfer, başım mı ağrıyor?

Ayfer:

-Hayır, anneciğim, dedi. Okuduğum hikâyede topraktan hep Toprak Ana diye söz ediliyor. Toprağa neden ana denildiğini düşünüyordum... Annesi gülümsedi:

- Toprak da ana gibi verimlidir, kutsaldır da ondan, kızım. Düşün bir kere. Bütün bitkiler nerede gelişip büyüyorlar? Yediğimiz ekmeğin buğdayı nerede yetişiyor? Toprakta, değil mi? Demek ki toprak olmasa, bitki de olmaz. Bitki olmazsa yalnız sebze, tahıl değil, et de bulamayız, çünkü hayvanlar da toprakta yetişen otlarla, yemlerle besleniyorlar.

- Anlıyorum, anne.

- İşte böyle yavrum. Görüyorsun ki toprak bitkileri besliyor, büyütüyor, yetiştiriyor... Tıpkı bir ana gibi.

Ayfer şimdi başka bir şeyi merak etmişti:

- Peki, toprağın bitkiye verdiği besinler nelerdir?

- Azot, potasyum, kireç, fosfor, magnezyum, kükürt! Bunlar bitkinin büyüüp olgunlaşmasını sağlar. Bu maddeler toprakta bol bol bulunur. Ancak, her yıl ekilen topraklarda zamanla bu besinler azalır. Toprak artık bitkileri beslemez olur. Ekilen tohumlar geç gelişir, cılız kalır, gereken ürün elde edilemez. Kısacası, besini azalan toprak, hasta bir insan gibi, güçsüz, verimsiz olur.

- Peki, toprağı yeniden güçlendirmek için bir şey yapamaz mı?

-Yapılmaz olur mu! Hayvan dışkıları, toprağı güçlendirmek için iyi maddedir. Yalnız, her zaman gerektiği kadar hayvan dışkısı bulunmaz. Bunun için, yapay (sun'î) gübreler de kullanılır. Ayrıca değişik bitkiler ekilerek toprağı güçlendirme yoluna da

gidilir. Örneğin; baklagiller toprağı besleyen bitkilerdendir. Bakla, fasulye, nohut ve bezelye ekilen topraklar azotça zenginleşir.

Ayfer:

- Anladım, anneciğim, dedi. Demek oluyor ki toprak bitkileri besleyemezse, türlü türlü, lezzetli yemişleri değil, günlük ekmeğimizi bile bulamayız.

- Evet kızım. Yalnız, bir şey var. Toprağı güçsüzlükten, verimsizlikten, gübre vererek kurtarabiliriz ama, asıl tehlike toprak kaybıdır. Verimli toprak, yer kabuğı üzerinde, oldukça ince bir tabaka halindedir. Bu tabaka, kimi yerde gevşek yapıdadır. Yağmurda, selde, rüzgârlı havalarda kayar gider. Geride hiç işe yaramayan, besin maddelerinden yoksun verimsiz topraklar, kayalar kalır. İşte bu olaya toprak aşınması (erozyon) denir.

- Anneciğim, öyleyse toprak aşınması; sel, heyelan, deprem gibi doğal bir afettir. Peki toprağın aşınmasına engel olunamaz mı?

- Elbette engel olunabilir. Aşınma tehlikesi olan yerler ağaçlandırılır. Eğimli topraklar üzerine enine arklar kazılarak, setler yapılarak, suyun hızı kesilir, aşınma önlenir. Ayrıca, sel tehlikesi olan yerlere ağaç dikilmelidir. Ağaçların kökleri toprağı tutar, gövdeleri de selin hızını keser.

Ayfer:

- Teşekkür ederim, anneciğim, dedi. Toprağı niçin Toprak Ana denildiğini anladım, toprakla ilgili pek çok bilgi edindim. Şimdi biliyorum ki başta ekme olmak üzere, yiyeceklerimizin hepsini topraktan elde ediyoruz. Peki, su? İçtiğimiz, yemek pişirmede, çamaşır yıkamada kullandığımız suyu da bize topraktan sağlıyoruz, öyle değil mi?

- Elbette kızım. Yer üstünde akan dereler, ırmaklar, çaylar gibi yer altında da akarsular vardı. Bunlar, killi bir toprak tabakasına rastlayınca oldukları yerde birikip kalır. Zamanla orası, göl gibi olur. Biriken su, yeryüzüne doğru yükselir. Toprağın zayıf bir yerinden, dışarıya fişkirir. İşte bu suya "kaynak suyu" denir. Yer altında, toprak tabakalarından geçip süzöldüğü için en iyi içme suyu budur. Bu sular geçtikleri yerlerde bulunan madensel tuzları eriterek onların tadını alır. Bu tür sulara da maden suyu denir. Kaplıca suları, yer altı sularının bir başka çeşididir.

- Öyleyse Toprak Ana'yı korumak çok önemli. Erozyonun topraklarımızı alıp gitmesini önlemek için hepimiz daha çok çaba göstermeliyiz. Yurdumuzu ağaçlandırmalıyız, değil mi?

Doğan Kardeş Ansiklopedisi

Yeniden Düzenlenmiştir

-Koza Yay.-

1) Bu metinle, öğrencilere toprağın önemi, işlevleri, toprak için yararlı ve zararlı olan davranışlar, erozyon kavramı, doğal dengede ağaçların önemi iletileri verilmektedir.

2) Bu; konuşma çizgisi, iki nokta ve soru işareti, parantezin kelimelerin anlamını açıklamak amacı ile kullanımını, “de” bağlacının kullanımını konularının kazandırılmasında kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; toprağın daha iyi tanıtılması, erozyon, doğal dengenin önemi ve bu dengede ağaçların faydaları konuları öğrencilere kazandırılabilir.

ODUNCU DEDE İLE AYI

Bir varmış, bir yokmuş; sonra iki varmış, üç varmış, dört varmış, beş varmış; sonra on bin milyon yüz bin beş varmış.

Dedim kuyumcubaşıya; "Bana bir bilezik yapar mısın?"

Dedi; "Hay hay, emrin başım üstüne, gözüm üstüne. Bilezik yaparım, paramı kaparım."

Baktım, bir cingöz, sözünde durmaz. Bindim atıma, sürdüm yoluma, menzili-me ulaştım, masalıma başladım:

Memleketin birinde, bir ormanda yaşayan bir dedecik varmış. Ak saçlı, ak sakallı, nur yüzlü, sevimli bir dedecikmiş.

Güz gelip de yağmurlar sıklaşınca dedecik almış baltasını omzuna, sarmış uzun ipini beline.

"Hele gideyim bir ormana kadar da, biraz kuru odun keseyim, kışın şuna buna muhtaç olmadan rahat edeyim. Başım göl, ayağım pınar olsun!" demiş, ormana gitmiş. Başlamış tak tuk odun kesmeye. Koca orman balta sesleriyle yankılanır durur, yeri göğü tutarmış.

Kış uykusuna biraz erken yatan boz ayı balta seslerine uyanmış.

"E, aşk olsun yani, ne oluyor, neler oluyor mevsimin bu vaktinde, kimdir beni kış uykumdan uyandıran?" deyip ininden çıkmış.

Sinirli sinirli balta seslerinin geldiği yere gitmiş. Durmuş.

"Sen miydin o?" diye kükreymiş oduncu dedeciğe. "Nedir senin zorun be dede, bütün ormanı gürültüye boğarsın, herkesi tedirgin edersin? Ben şimdi seni şuracıkta yesem haksız mıyım, de bakalım bana?"

Dedecik ne desin?

"Haklısın be ayı." demiş... "Hayır, haksızsın desem de beni yiyeceksin ya, o ayı. Ye peki, ye, ama neremden başlayacaksın yemeye?"

"Sen söyle onu." demiş ayı.

"Ben senin yerinde olsam, ellerden başlardım." demiş dedecik. "Sen de benim gibi yap istersen..."

"Madem öyle, ver bakalım şu ellerini de senin dediğin olsun." demiş ayı.

Bunun üzerine oduncu dedecik yün eldivenlerini ellerinden çıkarmış, ayıya vermiş. Ayı almış eldivenleri, bir çiğnemiş, iki çiğnemiş.

"Bu nasıl şey böyle?" demiş yüzünü buruşturarak, ağzındakileri tükürmüş.
"Tüh, ne tadı var, ne tuzu."

Oduncu dedecik hiç bozmadan:

"Bir de ayaklarımın tadına bak istersen." demiş.

Böyle deyip ayağındaki çarıkları çıkarmış, ayıya uzatmış. Ayı büyük bir umutla çarıkları dişlemiş, dişlemiş; bir türlü dişi kesmemiş.

"Bu nasıl ayaklarmış böyle?" demiş. "Tüh, ne tadı var, ne tuzu. Anlaşılan bu insanoğlu tatsız tuzsuz bir yaratılmış. Seni yemekten vazgeçtim dedecik. Al baltanı, ipini de sar beline, çek git ormanımızdan, bizi rahat bırak."

Boz ayı gidince oduncu dedecik de kurtulmuş olmanın verdiği sevinçle yüreği pır pır, soluğu evinde almış.

Tarık DURSUN K.
Güzel Uykular Alara

-Kök Yay.-

1) Bu metinde; aklını kullanmanın insanı zor durumlardan kurtarabileceği, insanın kendi ihtiyaçlarını kendinin karşılayarak kimseye muhtaç olmadan yaşamasının önemi, insan yapabileceği işleri her yaşta yapmalı tembellikten kaçınmalıdır iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; noktalı virgül, soru işareti, virgül, üç nokta, sözlerin aktarılmasında tırnak işaretinin kullanımı, devrik cümle yapısı konularının kazandırılmasında kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; aklın üstünlüğü, başkalarına muhtaç olmadan yaşamanın gereği konuları öğrencilere kazandırılabilir.

ASKERE YÜN ÇORAP

Kurtuluş Savaşı devam etmektedir. Askerin cephane, giyecek, yiyecek ihtiyacı yerel imkânlarla karşılanmaya çalışılmakta, herkes gücünün yettiği oranda orduya destek olmaktadır. Yine böyle bir zamanda Sinop İli Durağan İlçesi Çerçiler Nahiyesi Kirencik Mahallesinden Cennet ASLAN isimli kadın, bir çift yün çorap örmeye karar verir.

Çorabın tekini örer. İkincinin tabanını örerken yünü biter. Bunun üzerine uzun, örgülü saçlarını keserek çorabın geriye kalan bölümünü bununla tamamlar ve ilgililere teslim eder.

Murat TUFAN

-Kök yay.-

1) Bu metinde; vatan sevgisi ve bağımsızlık tutkusu için fedakârlık gerektiği iletisi verilmektedir.

2) Bu metinde; özel isimlerin yazılışı, nokta ve virgül kullanımı konusunda örneklemeler bulunabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; vatan sevgisinin insana neler yaptırabileceği, Kurtuluş Savaşının yapıldığı ortam, karşılaşılan sorunlara mutlaka bir çözüm yolu bulunabileceği konuları öğrencilere kazandırılabilir..

KADRIYE TEYZENİN DİLEĞİ

Geçen gün okul dönüşünde Kadriye teyzeye rastladım. Yorgundu. Hatırını sordum. "Sağ ol öğretmen kızım." dedi. "Nasıl olayım, bildiğin gibi işte." Akşam saatlerinde nereden geliyordu? Ben sormadan o söyledi: "Kızıma gitmişim. Erken de ayrıldım, ama yine ortalık kararmadan eve dönemedim. Bir de şu parkın karanlığı! Neyse ki sağ salim caddeye ulaştım. Artık bundan sonrası kolay!" Koluna girdim, birlikte yürürken birden durdu: "Sana rastladığım iyi oldu." dedi. "Şu belediyeye bir dilekçe yazıver de parkın lambalarını taksınlar. Altına da ben imza atayım."

Gerçekten de sık sık sönüyordu bu parkın lambaları. Kadriye teyzenin düşündüğünü ben de yapmak istiyordum. Ama dilekçeyi onun ağzından yazmak daha uygundu. Bu, onu mutlu edecekti. Dilekçeyi belediyeye birlikte götürme isteğimi olumlu buldu. Şu dilekçeyi yazdım:

<i>Belediye Başkanlığına</i>		
<i>ÇANKAYA</i>		
<i>Ben 32. sokakta oturuyorum. Kızıma giderken içinden geçtiğim 75. Yıl Parkı'nın lambaları yanmıyor. Geçeleri buradan geçmek güç oluyor.</i>		
<i>Parkın bir an önce aydınlatılmasını diliyorum. Saygılarımla.</i>		
<i>03/01/2005</i>		
<i>32.</i>	<i>Sokak</i>	<i>56/2</i>
.....		
<i>YILMAZ</i>		<i>Kadriye</i>

Kadriye teyze dilekçeyi imzaladı. Birlikte belediyeye götürdük. Birkaç gün sonra caddeden geçerken parkın pırıl pırıl olduğunu gördüm. Kadriye teyzenin dilekçesi işe yaramıştı.

Ayşe BAŞ

- Kök Yay.-

1) Bu metinde; yaşlılara hürmet ve yardım etme, sorumluluk duygusu ve hakkını aramanın önemi iletileri verilmektedir.

2) Bu metinden faydalanılarak; başkasına ait sözlerin aktarılırken tırnak işareti içerisinde kullanılmasını, soru işareti, ünlem işareti, iki nokta, nokta konuları örneklenebilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; toplumsal hayattaki sorumluluklarımızı ve haklarımız bilmenin gerektiği, girişimde bulunmak sorunlarımızı çözmenin mümkün olduğu, dilekçenin ne işe yaradığı ve nasıl yazılması gerektiği konuları öğrencilere kazandırılabilir.

BİR İNSAN KAZANMAK

Alper, sınıfımıza yeni geldi. Babasının memuriyeti dolayısıyla şimdiye kadar dört ayrı yerde okula gitmek zorunda kalmış.

Bir keresinde, üzülerək:

"Bu okuldan mezun olurum artık!" dedi.

Onun durumunu düşündüm: Hemen hemen her yıl farklı bir okul, yani farklı sınıflar, farklı öğretmenler, farklı arkadaşlar... İnsan, tam bir öğretmene alışacakken hadi bakalım başka bir yer! İnsan, kendi başına gelmeyince bilemez.

Doğruya doğru! Derslerde de pek başarılı sayılmazdı. Sanırım öğretmenimiz, onun bu başarısızlığını sık sık okul değiştirmek zorunda kalmış olmasına bağlıyordu. Alper'in aramızda olmadığı bir günde:

"Çocuklar, sizden bir isteğim var." dedi. 'Alper'in durumunu hepimiz görüyoruz. Bu yüzden ona yardımcı olmamız gerekiyor. O, henüz sınıfımıza alışmadı. Öyle görülüyor ki alışması zaman alacak. Biz, beş yıldır birlikteyiz. Ama bu, onun dördüncü okulu, istediğim, onu dışlamamanız, ders çalışmaları sırasında yardımcı olmanız."

Öğretmenimizin bu sözleri, onu daha bir yüceltti. Alper'le ilgili olarak söyledikleri bizi çok duygulandırdı.

Emrah, Berna, Yalın, Buse ve ben; bir araya gelip öğretmenimizin dileğini konuştuk.

Emrah: "Gerçekten zor bir durum." dedi. "Bir an kendimi düşündüm. Çok zor olurdu."

Yalın: "Başka bir öğretmene, sınıfa, okula alışamazdım ben. Böyle bir şeyi hiç yaşamadım yaşırsam da alışabileceğimi hiç sanmıyorum."

"Öyleyse öğretmenimizin bizden istediğini yapalım." dedi.

Berna: "Bunu yalnızca öğretmenimiz istediği için değil, biz istediğimiz için yapalım. Bu davranış doğruysa, bunu birinin bize söylemesini, istemesini beklememeliyiz."

Emrah: "Eee, ne yapacağız? Önce ona karar verelim. Şu iki dut ağacının arasına bir de hamak kurup ders aralarında dinlenmesini sağlayalım." dedi.

Buse: "Ninni de ister mi acaba beyefendiler?" diye şaka yollu sordu.

"Bırakın dalga geçmeyi de ne yapacağımızı ciddî ciddî konuşalım." dedim ben de. Sonra cevap arayan bakışlarımı yüzlerinde gezdirdim.

"Ona ilgi gösterelim, arkadaşlığını kazanalım."

"Bunu yalnız biz değil, herkes yapmalı." dedi Berna. "Bu yüzden, bence, sınıftaki diğer arkadaşlarımızla da konuşalım, bir karar verelim."

Yalın: "Fazla ilgi, insanları usandırır. Alper'e bunu hissettirmeden yapmamız gerek. Aksi hâlde ürker, daha çok alınır."

Emrah: "Bakın." dedi. "Benim aklıma bir fikir geldi. Örneğin ben, Alper'e matematik dersinde yardımcı olayım. Berna, sen de Türkçede."

Yalın: "Ben, sosyal bilgiler dersinde..."

Buse: "Ben de fen bilgisinde..."

Geriye resim, müzik ve beden eğitimi dersleri kalmıştı. Şakacıktan:

"İyi !" dedim. "Ben de Alper ile kırlarda şarkı söyler, top oynar, resim yaparım, olur biter."

Dakikalarca gülüştük. Sonra:

"Bu kararı öğretmenimize söyleyelim." dedik.

Öğretmenimiz, Alper'e derslerinde yardımcı olma konusundaki kararımızı olumlu karşıladı. Tek tek hepimizin başını okşadı.

"İşte sizden bu davranışı bekliyordum çocuklar." dedi. "Aferin size ! Alper'in sınıfa alışması konusunda ben de üzerime düşeni eksiksiz yerine getireceğim." Dediklerimizi uyguladık. Hafta sonu tatillerinde birbirimizin evinde toplanıp Alper'i de aramıza aldık. Hem ders çalıştık hem derslerden yoruldukça oyunlar oynadık, söyleştik.

Bir kitapta okumuştum. Çocukların kişilikleri oyun içinde ortaya çıkarmış. Biz birbirimizi oyunlar içinde tanımışız. Alper'i tanıdıkça çok sevdim. O kadar ki bir ara:

"Seni çok daha önce tanımak isterdik Alper !" dedik.

İşte o zaman Alper'in gözlerinden iki damla yaş geldi. "Ben de bunu isterdim arkadaşlar." dedi. "Ama ne yapalım. Ben, şu kısa zamanda kurduğumuz bu arkadaşlığın hiç bozulmamasını istiyorum şimdi."

İki aya kalmadı, Alper'de gözle görülür değişmeler oldu. Sınıflar arasında yapılan bilgi yarışmasına sınıfımız adına Alper de katıldı. Soruları doğru cevapladıkça, tüm sınıf:

"Al-per ! Al-per ! Al-per !" diye dakikalarca onu alkışladık, destekledik.

Dünya tatlısı bir arkadaş kazanmanın mutluluğunu, güzelliğini yaşadık.

Aydoğan YAVAŞLI

Arkadaş Hikâyeleri(Düzenlenmiştir)

-M.E.B Yay.-

1) Bu metinde arkadaşlığın önemi, arkadaşlık kurulurken dikkat edilmesi gerekenler, insanların yaşamlarının onların başarılarını da etkilediği, samimiyetle yapılan yardımların mutlaka hedefine ulaştığı, ilgi ve çaba ile başarımın sağlanabileceği iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; özel isimlerin büyük harfle başlanarak yazılacağı, iki nokta, tırnak, üç nokta, nokta, virgül, ünlem, soru işareti kullanımı bol örnekleri ile farklı amaçlarla kullanımı konularının kazandırılmasında kullanılabilir..

3) Bu metinden faydalanılarak; insanları eleştirmek yerine onların düzelmesi için çaba sarf edilmesinin gerekliliği, doğru bir işe başlamak için birilerinin söylemesinin beklenmemesi gerektiği, tartışarak çözümler üretilebileceği, yapılan yardımın mutlaka olumlu olarak bize döneceği, arkadaşlığın önemi, oyunun çocuklarda kişilik gelişiminde ki önemi konuları ele alınabilir.

DEPREM

Güney Asya ve Hint Okyanusu'nda çok büyük bir deprem olmuştu. Televizyonda bununla ilgili haberler izlemiştim. Gördüklerim çok üzüntü vericiydi. Hemen aklıma, ülkemizin de deprem kuşağında olduğu gelmişti. Tedirginlik içinde okuluma geldim. Okulda arkadaşlarım da bu konuyu konuşuyorlardı. Onlara duygularımı anlattım. Derse başlayınca Hilâl, öğretmenimize; "Saliha depremden çok korkuyor. Ona moral vermeye çalıştık ama olmadı." dedi.

Öğretmenimiz: "Çocuklar, bu iş sadece moral vermekle olmaz. Bu konuda sürekli konuşuyoruz. Herkes farklı şeyle söylüyor. Fakat konuşmakla bu sorun çözümlenmez. Bu konuda bilgi edinip tedbir almamız gerekir. Hepimize çok görevler düşüyor. Yaptığımız hatalar çok fazla.

Japonya da deprem kuşağında; burada da büyük ve yıkıcı depremler oluyor. Şiddetli bir deprem, orada çok az sayıda can ve mal kaybına neden oluyor. Fakat, aynı şiddetteki deprem, bizde ve bu konuyu önemsemeyen pek çok ülkede, ağır kayıplarla sonuçlanıyor. Her şey, bu konuda verilecek eğitim ve gösterilecek duyarlılığa bağlı. Ülke olarak öğrenmemiz ve yapmamız gereken pek çok şey var. Şimdi deprem konusunda biraz konuşalım. Herkes bildiklerini arkadaşlarıyla paylaşsın.

Peki çocuklar, fay nedir biliyor musunuz? Kim söz almak istiyor?" dedi.

İbrahim: "Dünyamızın kabuğundaki kırık ve yarıklara fay denir. Bu fayların hareket etmesiyle deprem oluşuyor. Ülkemizde de iki önemli fay hattı var." dedi.

Bilâl söz alarak "Geçenlerde bir gazetede okumuştum. Oturduğumuz binadaki komşularımız, öğretmenimiz ve okul müdürümüzle bir afet planı hazırlamalymışız. Bu planı hepimizin öğrenmesi gerekiyormuş. Deprem gibi doğal afetlerde bu planı uygulamalı paniğe kapılmamalıyız. Böylece daha az zarar görmüş oluruz." dedi.

Öğretmenimiz: "Tabi, bu çok önemli. Fakat daha öncelikli tedbirler de var. Önce yerleşim alalılarımızı doğru seçmeliyiz. Bilim adamlarınca ev yapmaya uygun görülen, güvenli bölgelere yerleşmeliyiz. Ayrıca binalarımızı depreme dayanıklı ve sağlam yapmalıyız. Depreme dayanıklı evlerde oturmalıyız. Deprem öncesinde bunlardan başka neler yapabiliriz? Kim söyleyecek?" dedi.

Nihal söz istedi: “ Kitap rafı, dolap, tablolarımızı duvara sabitleştirmeliyiz. Ayna ve resimleri duvara sağlamca aşmalıyız. Sonra da biblo, vazo, şişe vb. şeyleri düşmeyecek şekilde yerleştirmeliyiz.”

Ayşe: "Yatağımızın çevresinde üzerimize düşebilecek hiçbir şey buldurmamalıyız. Yatağımızı pencereden uzak bir yere koymalıyız. Çünkü deprem sırasında camlar kırılabilir."

Feyza: "Bir çantaya ilk yardım malzemeleri; pil, radyo, içme suyu, kuru gıdalar ve biraz da para koymalıyız. Bu çantayı da kolaylıkla ulaşılabilecek bir yerde buldurmalıyız."

Hilâl: "Pikniğe mi gideceğiz yoksa?" diyerek güldü.

Öğretmenimiz: "Bunu hafife almayın, çocuklar. Felâketten sağ kurtulabilmek kadar yaşanan kargaşada hayatımızı bir müddet sürdürebilmemizde çok önemli. Çantaya düdük, konserve, plastik çöp torbaları da koymalıyız. Yenilecek, içilecek malzemeleri sık sık yenilemeliyiz. Adresimiz ve yakınlarımızın telefon numaralarını üzerimizde taşımamız gerekir. Yoksa deprem sırasında heyecandan telefon numaralarını unutabiliriz." dedi.

Ceyda söz istedi, izlediği deprem filminden öğrendiklerini özetleyerek anlattı. Sarsıntıyı hissettiğimizde sakin olup paniğe kapılmadan kendimize güvenli bir yer bulmamız gerektiğini söyledi.

Zeynep: "Deprem sırasında yapılacak temel hareketleri bilmeliyiz. Öncelikle başımızı ve boynumuzu korumalıyız. Sağlam bir masa veya mobilyanın yanına çömelmeli veya yan yatıp bacaklarımızı karnımıza iyice çekmeliyiz. Başımızı ellerimizin arasına alıp göğsümüze doğru yaklaştırmalıyız."

Öğretmenimiz, depremden korunma yollarını bir CD'de izleyebileceğimizi anlattı. Bir uzmanı sınıfımıza davet edeceğini söyledi. Ondan bu konuları ayrıntılı ve uygulamalı olarak öğrenebileceğimizi düşününce çok sevindim.

Eve rahatlamış olarak döndüm. Deprem konusunda epeyce bilgilenmiştim. Fakat öğrenmemiz gereken daha pek çok şey olduğunu biliyordum. Bilgilerimi

unutmadan aileme de aktarmalıydım. Televizyonda dünkü depremin görüntüleri ve bununla ilgili haberler vardı. Depremi ardından oluşan tsunamiden de söz ediliyordu. Gördüklerim çok açıklydı. Üzölmemek mümkün değildi. Fakat öncelikle depreme ve diğer afetlere karşı tedbir almak gerekiyordu. Eve döndüğümde annemle babam bu konudan bahsediyorlardı. Bende öğrendiklerimi anlattım. Annem: “ Zor durumlarda insanlar biri birlerine destek vermelidir. Kendimiz kadar başkalarına da yardımcı olmalıyız. Deprem gibi afet anlarında iyi niyetli olmak yetmiyor. Bilgili ve eğitilmiş kişilere ihtiyaç duyuluyor. Bunun için en yakınımızda ki bir sivil savunma kuruluşunda gönüllü olarak çalışmak istiyorum. Hemen yarın bu işe başlamalıyım. Her an insanların bana ihtiyacı olabilir.” dedi.

Ben de, “hemen ilk yardım kursu almak istiyorum anneciğim.” diyerek ona doğru koştum. Annem beni kucaklayıp öptü.

Babam: “ İlerde acı çekmemek için bu günden harekete geçmeliyiz. Hatta hemen şimdi... bak depremin günü, saati yok. Haydi, şimdi gel. Evimizde hangi önlemleri alabiliriz, onları belirleyelim.” dedi. Elini omzuma koydu, birlikte odadan çıktık.

Komisyon

-M.E.B. Yay-

1) Bu metinde; depremle mücadelenin ilk şartının eğitim yoluyla insanların bilinçlendirilmesi ile mümkün olacağı, afet planı hazırlamanın önemi, deprem öncesi alınması gereken tedbirler, sivil savunmanın önemi iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; kurallı cümle oluşumu, bağlaç ve edatların kullanımı, fakat – ama gibi sözlerin kendinden önceki cümlenin tersine anlam içerdiği, noktalama işaretlerinin kullanımı konuları konularının kazandırılmasında kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; doğal afetler, bunlara arşı alınabilecek önlemler, doğal afet sonrasında yardımlaşmanın önemi, sivil savunma faaliyetleri ve önemi, deprem öncesi – deprem anı ve sonrasında yapılması gerekenler öğrencilere kazandırılabilir.

EN GÜZEL HEDİYE

Okulların tatile girmesine iki hafta kalmıştı. Akşam yemeğinden sonra oturmuş ders çalışıyordum. Babam bana dönerek:

— Semih, derslerin nasıl oğlum, dedi. Bu yıl karne nasıl gelecek?

— Her zamanki gibi baba, deyip kitabıma döndüm. Orta hâlli bir öğrenciydim. Ne tembel ne de çalışkandım. Ders çalışmayı pek sevmiyordum. Ancak sınıfımı geçecek kadar çalışıyordum.

— On beş dakikadır aynı yere bakıyorsun, dedi babam. Takıldığın bir yer varsa yardımcı olayım, oğlum.

— Ben hâllederim baba, dedim. Annem:

— Bence hayal kuruyordur. Tatil hayalleri...

Hiç sesimi çıkarmadım. Annem, cin gibi bir kadındır. Çoğu zaman ne düşündüğümü tahmin eder, pek de yanılmazdı.

Annem konuşmaya devam etti:

— Kocaman delikanlı oldu. İşi gücü oyun oynamak. Bir saat ders çalışmak için oturuyorsa, yarım saatini hayallerle, planlarla geçiriyor. Kendini derse vermiyor.

Babam:

— Derse dikkatini toplayabilse zaten benim oğlum sınıf birincisi olur. Karnesi pekiyi dolardı, dedi.

Bu ders çalışma muhabbetini hemen değiştirmeliydim. Aklıma parlak bir fikir geldi.

— Hepsi pekiyi olsa ne olur? dedim. Sanki bir karne hediyesi mi alacaksınız?

Babam:

— Karne hediyesi mi? diye sordu. Oğlum, bu âdetler yeni çıktı. Bizim zamanımızda yoktu. Almıyorsak görmediğimizden, alışkanlığımız olmadığından almıyoruz.

Annem:

— Ne yani, senin az çalışmanın nedeni bizim karne hediyesi almamamız mı? diyerek güldü.

Babam:

— Tamam oğlum, sen gayret et, ben sana hediye alacağım, dedi. Heyecanlandım.

— Ne alacaksın baba? Babam hâlime acımış olmalı ki:

— Hediyenin ne olacağını söyleyemem ama ipucu verebilirim, dedi. İpucu mu? Harika!...

— Hadi baba, ipuçlarını söyle, diye yalvardım. Babam ciddi bir yüz ifadesi takındı:

— Dikkatle dinle, bir daha tekrar etmeyeceğim!

— Birinci ipucu, ondan çok faydalanacaksın.

— İkinci ipucu, onunla olduğunda zamanın nasıl geçtiğini anlayamayacaksın, sana iyi bir arkadaş olacak.

— Üçüncü ipucu, istediğin zaman yanında taşıyabileceğin bir hediye olacak.

Düşünmeye başladım. Aklıma bir anda hiçbir şey gelmedi. Annem ve babam gülümseyerek bana bakıyorlardı. Bu şartlar altında düşünmem imkânsızdı.

— Ben yatacağım, iyi geceler, deyip kitaplarımı topladım ve odama çekildim. Işığı kapatıp yatağıma uzandım. İpuçlarını tekrar düşündüm.

Bu bir bisiklet olabilirdi. Bir bisikletimin olmasını çok istiyordum. Ama o beni taşır, ben onu yanımda taşıyamazdım. Oysa babam, senin taşıyabileceğin büyüklükte, demişti. Galiba bisiklet değildi.

Bilgisayar olabilir miydi? Faydalanırdım, vaktin nasıl geçtiğini anlamazdım ama onu da yanımda taşıyamazdım. O da değildi.

Nihayet iki hafta geçmişti. Karnemi alıp heyecanla babamın eve gelmesini bekledim. Babam elinde süslü bir hediye paketiyle gelmişti. Bu küçük bir paketti. Babamın elini öpüp karnemi gösterdim.

O da bana hediymi uzattı. Çabucak paketi açtım. Gözlerime inanamadım!...

— Bana hediye olarak kitap mı aldın?... dedim şaşkınlıkla. Bu olamazdı... Kötü bir şaka olmalıydı. Babam esas hediyeyi acaba saklamış mıydı?

— En güzel hediye kitaptır oğlum. Çok güzel bir kitapmış. Oğluma kitap alacağım, deyince kitapçı tavsiye etti. Umarım beğenirsin.

Babamın verdiği ipuçları aklıma geldi. Kitap ipuçlarına uyuyor muydu? Ben kitap okumaktan sıkılıyordum. Yanımda da hiçbir yere götürmek istemiyordum.

Faydalanmak için okumam lâzımdı. Ben okumadığıma göre faydalanmam da mümkün olamazdı. Kesinlikle bana uygun bir hediye değildi. Babam bir de: "Sana iyi arkadaş olur." demişti. Aman ne arkadaş!...

Arkadaş deyince aklıma Ömer gelmişti. Canım arkadaşım üç yıl önce mahallemize taşındılar. Tanışınca çok iyi anlaştık. O günden beri de hiç ayrılmamıştık. Ömer'i hatırlamak keyfimi yerine getirmişti. Artık okul yoktu. Birlikte çok güzel vakit geçirebilirdik.

Ertesi gün Ömerlerin kapısında idim. Kapıyı Ömer açmıştı. Hasta gibi bir hâli vardı. Çok üzgündü. Ne oldu Ömer, hasta mısın, dedim.

— Hayır, hasta değilim ama çok üzgünüm, dedi. Sana kötü bir haberim var. İçeri gel, anlatayım, dedi.

İçeri girdim, Ömer kötü haberi verdi. Babası memurdu. Tayinleri çıkmıştı. Bir ay önceden belliymiş. Ömer'e söylemek için karne gününü beklemişler. Birkaç gün içinde taşınacaklarmış. Hüngür hüngür ağlamaya başladım. En yakın arkadaşım, can dostum gidiyordu.

Dört gün sonra gittiler. O dört günü hep birlikte geçirdik. Sonra onu uğurladım. Ayrılık yüreğimi yakmıştı. Neredeyse bütün gün evde oturuyordum. Dışarı çıksam sıkılıyordum. Evde vakit geçiremiyordum. Canım çok sıkılıyordu. Evin içinde oflayıp puflayıp dururken masamın üzerinde babamın hediye ettiği kitap gözüme takıldı. İlk günkü gibi bıraktığım yerde duruyordu.

Kitabı elime aldım. İçini karıştırdım, kısa kısa hikâyeler vardı. Birini okumaya başladım. Bir derken on hikâyeye okumuşum. İlginç hikâyeler vardı. Bazı hikâyeler çok komikti. Hele bir tanesini okurken katıla katıla güldüm. Günlerden beri ilk defa gülüyordum. Annemin:

— Semih! Gel oğlum, akşam yemeği hazır, diye çağırmasıyla kendime geldim. Evdeydim ve kendi odamdaydım. Kitap okurken sanki başka bir dünyaya kapı açılmış ve ben oraya geçmişim. Her hikâyede farklı dünyalar vardı. Sanki ben o dünyalara girmişim. Akşam olmuş, vaktin nasıl geçtiğini anlamamıştım. İşte o gün kitapla tanışmıştım. Hayatım değişti. Tatil boyunca kitaplığımdaki bütün kitapları okudum. Gerçekten de en güzel hediye kitapmış. Okul açıldığında ders kitaplarını bile severek okumaya başlamıştım. Babam bana verdiği ipuçlarında ne kadar da haklıymış.

Meğer onlar, benim en sadık dostlarımmış. Babalarının tayini çıkıp bir yere de gitmiyorlar, onları çok seviyorum...

Sema Marşlı
En Güzel Hediye
-Zambak Yay.-

1) Bu metinde; en güzel hediye kitaptır, kitaplar bizim en iyi en güvenilir arkadaşlarımızdır, kitapların her zaman bizim yanımızda olduğu ve bizi terk etmeyeceği iletileri verilmektedir.

2) Bu metin; konuşma çizgisinin kullanımı, soru cümlelerinin sonunda soru işaretinin kullanılması, soru ekinin ayrı yazılması, ünlem cümleleri ve ünlem işaretinin kullanılması, tamamlanmamış cümlelerin sonuna üç noktanın konulması konularının kazandırılmasında kullanılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak kitap sevgisi konusu öğrencilere kazandırılabilir.

KOCA DEV İLE PERİ KIZI

Bir zamanlar Kafdağı'nın ardında kocaman bir dev yaşamış. Boyu o kadar uzunmuş ki minareler onun yanında hiç kalırmış. Elleri kürek gibi geniş, gözleri otomobil farları gibi iriymiş. Su kuyusunu andıran çizmelerine, ayakları zor sığarmış. Pazuları çelik gibi kuvvetli, kafatası beton bir gülle gibi dirençliymiş.

İnsanların çoğu, böyle bir güce sahip olabilmek için, belki de bütün servetlerini ortaya korlar. Oysa bizim dev, güçlü kuvvetli o iri gövdesinden yakını dururmuş. Ne yatak bulabilirmiş girmeye, ne bir mağara bulabilirmiş sığınmaya... Karnını doyurabilmesi ise ayrı bir dertmiş. Her öğünde, iki sığır az gelirmiş. Ama devin asıl yakınması bundan değilmiş.

İri gövdesini ve kocaman başını çok çirkin bulur, herkesin kendisinden nefret ettiğini düşünürmüş. "Allah'ım, ben ne çirkin ve korkunç bir yaratığım." diye üzülür dururmuş. Aslına bakılırsa, bu düşünceler onun iyi yürekli oluşundan kaynaklanıyormuş. Dağın çevresini saran rengârenk çiçeklere o kadar saygı duymuş ki onları kocaman ayaklarıyla çiğneyeceğim diye ödü koparmış. Parmaklarının ucuna basa basa yürümek zorunda kalırmış. Sadece çiçekleri mi çiğnemekten korkarmış? Hayır... Kurbağaları, balıkları, sinekleri ve daha bir yığın küçük yaratığı...

Bunları düşündükçe huzuru kaçar, koca gövdesinden nefret edermiş. "Ne olur ben de diğer insanlar gibi küçücük olsaydım. O zaman ne çiçeklere basardım, ne de kurbağalan ezerdim." diye geçirirmiş içinden.

Bizim koca dev, yine bir gün, sırtını dağa verip derin derin düşünürken, tepedeki bir kulübe dikkatini çekmiş. Kalkmış, oraya kadar yürümüş. Meğer bu kulübe, bir peri kızına aitmiş. Koca dev, kulübenin çevresinde ürkek ürkek dolaşırken, peri kızı onu görüp içeri davet etmiş. Kızın önünde, altında ateş yanan koca bir kazan duruyormuş. Peri kızı, hem deve karşı gülümsüyor hem de elindeki kepçeyle kazanı karıştırıyormuş. Dev, meraklanarak sormuş:

- O kazanda karıştırdığın şey nedir?
- İyilik büyüsü yapıyorum, demiş kız.
- Ne işe yarar bu?

-Yardıma ihtiyacı olanlara bundan bir yudum veririm, bütün dilekleri yerine gelir. Dev, az kalsın sevincinden dilini yutacakmış.

- Bir yudum da bana verir misin? demiş.

- Elbette veririm. Ama onu ne amaçla kullanacağını bilmem gerek.

- O hâlde söyleyeyim. Bu koca ve çirkin gövdeden kurtulup küçük biri olmak istiyorum. Çünkü kendimden nefret ediyorum.

Bir yudum iyilik büyüsü alabilmek için, niçin küçülmek istediğini peri kızına uzun uzun anlatmış. Ama peri kızı, devin ileri sürdüğü bahanelerin hiçbirini akılcı bulmamış:

- Çok yanılıyorsun dev kardeş, demiş. Her şeyden önce hiçbir varlık çirkin değildir. Sen de çirkin değilsin. Çünkü altın gibi bir kalbin var. Üstelik sen, çoğu insanın sahip olamadığı bir güce sahipsin. Eğer bu gücünle, senden küçük yaratıklara yardım edersen, onların seni ne kadar sevdiklerini göreceksin. Hayattan zevk alacaksın ve bu gövdenle yaşamayı seveceksin.

Peri kızı ne kadar dil döktüyse de, dev i ikna edememiş. Sonunda bir yudum iyilik büyüsü vermeye razı olmuş ama şöyle bir şart koşmuş:

- Sana bu iyilik büyüsünü veriyorum fakat karşı dağın yamacına geçmeden içmeyeceksin. Ayrıca, yolda işittiğin her sese kulak verip onunla ilgileneceksin.

- Koca dev, peri kızına namus sözü verip ayrılmış. Elindeki büyü şişesini sımsıkı tutuyormuş. Fundalıkların arasında, kocaman adımlarla ilerlerken kulağına bir arı vızıltısı gelmiş.

Durup dinlemiş. Küçük bir arının kendisine yalvardığını duymuş:

- Dev kardeş, ne olursun bizi kurtar. Kovanımızı bu ağaca kurmuştuk. Dün gece çıkan fırtına onu yerle bir etti. Kovanın ağzı toprağa yapıştı. Kraliçemizle diğer kardeşlerim içerde hapis kaldılar.

Kendinden yardım istenmesi devin hoşuna gitmiş. Kocaman ağacı, parmağının ucuyla şöyle bir doğrultup yerine dikivermiş. Arılar, sevinçten kanat çırpıp en güzel bal peteğini ona ikram etmişler. Bir taraftan da Allah senden razı olsun dev kardeş, sen olmasan biz ne yapardık diye onu övmüşler.

Koca dev, vadinin ortasına geldiğinde başka bir ses duymuş. Bir kuş sesiymiş bu. Eğilip bakmış. Küçük bir kırlangıç, yerdeki yavrusunun başucundan ona sesleniyormuş:

- Oh! İyi yürekli dev, çok şükür geldin... Bütün gün yolunu bekledim. Yavrum yuvadan düştü. O kadar ufak ki uçmayı beceremiyor. Yerine koyar mısın? Bunu senden başka kimse yapamaz.

Kırlangıcın sözleri, devi o kadar gururlandırmış ki böyle bir vücuda sahip olduğuna sevinmeye başlamış. Yavru kuşu kaptığı gibi ağacın tepesindeki yuvaya bırakıvermiş. Anne kırlangıç da tıpkı arıların yaptığı gibi, ona övücü sözler söyleyip teşekkür etmiş.

Koca devin işittiği son ses, bir dereden geliyormuş. Su zambaklarının yalvaran bakışlarını görmüş. Çünkü derenin ortasına düşen koca bir kaya, suyun akmasını engelliyor ve zambakların rengini solduruyormuş. Dev, koca kayayı bir çakıl taşı gibi tutup kenara fırlatıvermiş. Zambakların duası ona yetiyormuş. Küçük bir dev olsaydım, bunların hiçbirini beceremezdim, küçük peri kızı çok haklıymış, demiş kendi kendine.

Daha sonra da elindeki büyü şişesini yere çalmış. Artık hiçbir şikâyeti kalmamış. Mutlu bir hayat sürmeye başlamış.

Üzeyir GÜNDÜZ

Gül Çocuk

-Zambak Yay.-

1) Bu metinde; fiziksel özelliklerin üstünlük veya küçüklük olamayacağı, üstünlüğün kalp güzelliği olduğu vurgulanmıştır.

2) Bu metinde; tırnak işareti, soru işareti, konuşma çizgisinin kullanımı, benzetmeler, mecaz anlam, deyim anlamı, eş anlamlı, zıt anlamlı kelimeler, sıfat konuları öğrencilere kazandırılabilir..

3) Bu metinden faydalanılarak; fiziksel görünüşten dolayı aşağılık duygusuna kapılmanın yanlış olduğu önemli olanın ruh güzelliği olduğu, sevimsiz gibi görünen fiziksel özelliklerin iyi niyetle kullanılması halinde çok yararlı işler yapılabileceği konuları öğrencilere kazandırılabilir.

SONBAHAR

Meltem, rüzgârlı bir havada pencereden dışarıyı seyrediyor, bir yandan da kendi kendine söyleniyordu: "Şu sonbaharları hiç sevmiyorum. Yaprakları döküyor, çiçekleri ve daha pek çok şeyi kurutuyor. Tozları, toprakları havada uçuruyor. Rüzgârın şiddetinden dışarıya çıkamıyoruz. Rengârenk, cıvıl cıvıl görüntü, yerini cansız, kuru ve sarı renklere bırakıyor. Keşke hiç sonbahar olmasa..."

Annesi Fatma Hanım, kızının kendi kendine söylediklerinin bir kısmını işitmişti. Yanına yaklaştı ve:

- Kızım! Neden sonbaharı hiç sevmiyor ve istemiyorsun? diye sordu. Meltem, dalından koparak havada uçuşup duran yaprakları gösterdi.

- Anne! Baksana ilkbaharın ve yazın getirdiği tüm güzelliği yok ediyor, dedi.

Annesi:

- Peki kışı da mı sevmiyorsun? diye sordu.

-Tabii ki seviyorum.

- Her yer bembeyaz oluyor. Kartopu oynuyoruz. Sonra kayakla kayıyoruz. Karlarda yuvarlanıyoruz. Kış hiç sevilmez mi anne? diye cevap verdi. Annesinin duymak istediği cevap da buydu. Kızına sonbaharın güzelliğini ve önemini anlatmak istiyordu çünkü. Devam etti:

- Peki kızım! Dört mevsimden üçünü seviyor; sadece birini sevmiyorsun öyle mi? dedi.

Meltem:

- Evet, diye cevap verdi.

Annesi:

!

- Öyleyse gel seninle sonbaharı mevsimlerin arasından çıkartalım. Kış, ilkbahar yaz ve ardından yine kış gelsin olur mu? deyince Meltem'in yüzü güldü.

- Anne bu mümkün olabilir mi? dedi. Anne:

-Tabii kızım. Haydi şimdi gözlerimizi kapatalım ve sonbaharı yok edelim, dedi. Meltem buna çoktan hazırды. Gözlerini kapattı. Annesi anlatmaya başladı:

- Şimdi kış ayındayız. Her yer bembeyaz karla kaplı. Hava çok soğuk. Sen dışarıda arkadaşlarınla kartopu oynuyor, kayak yapıyorsun. Akşam sıcacık evimizde sobanın etrafında bir aradayız. Sobanın üzerinde kestane pişiriyor ve neşe içinde

birbirimize masallar anlatıyoruz. Bu, birkaç ay böyle devam ediyor. Ardından güneş ortalığı ısıtmaya başlıyor, karlar eriyor. Ağaçlar çiçek açıyor, yapraklarla dolmaya başlıyor. Her yer yemyeşil oluyor. Kırlar; papatyalar, lâleler ve daha pek çok çiçeklerle doluyor. Kuş sesleri etrafa yayılıyor. Hafta sonları kırlara pikniğe gidiyoruz. İlbahar her yerde neşe ile karşılanıyor. Sonra hava sıcaklığı artmaya başlıyor. Evleri denize yakın olanlar denize girip serinliyor, olmayanlar tatil için denize yakın yerleri tercih ediyor.

Köyde akrabaları olanlar köylere gidiyor. Yani yaz, tatil yaparak, eğlenerek ve herkes için mutluluk verici bir şekilde geçiyor. Köy yerlerinde ağaçlardan taze meyveler yiyoruz. Derken sonbaharı çıkarttığımız için birden kış geliyor. Aşırı sıcak havaların ardından anî bir şekilde dondurucu soğukla karşılıyoruz. Hazırlıksız yakalanacağımız için hastalananlar, hatta ölenler oluyor. Tabiattaki her şey de bundan çok kötü etkileniyor.

Ağaçlar yapraklarını dökmeden, kış uykusuna hazırlanamadan birden kış gelince uyanık yakalanacakları için köklerine kadar işleyecek olan soğukla donuyor ve hepsi ölüyor. Bitkiler kurumadan ve tohum bırakmadan kışa giriyor. Rüzgâr bu tohumları her tarafa dağıtmıyor. Bir sonraki ilbaharda da tohumuz kalacak olan topraktan rengârenk çiçekler fişkırmıyor. Kışa hazırlıksız girilince diğer mevsimlerde eskisi gibi renkli, cıvıl cıvıl ve güzel olamıyor. Her mevsimin kendisine has özellikleri ve faydaları vardır kızım, diyerek sözlerini bitirdi. Kızının yüzüne baktı.

Meltem:

- Anneciğim; sonbaharın önemini hiç anlayamamışım. Meğer sonbahar olmadan diğer mevsimler hiç güzel olmazmış. Tabiat baharda yeniden yeşillenmek için sonbaharda uyuyarak kışa giriyor ve uyuduğu için kıştan zarar görmüyor. Anneciğim biliyor musun, artık sonbahar her zaman gelsin, biz de bütün mevsimleri aynı güzellikte yaşayabilelim, dedi. Annesi kızının saçlarını okşayarak:

- Her mevsimin kendisine özel özellikleri vardır. Dört mevsimin de yaşadığı bir ülkede yaşıyoruz. Bunun kıymetini iyi bilmeli ve her şeyi yeniyeye hazırlanan sonbaharı çok sevmeliyiz, dedi. Meltem o günden sonra sonbaharı sevdi. Sonbahardan şikâyetçi olanlarla da annesi ile oynadıkları sonbaharı mevsimlerden çıkarma oyunu oynadı ve hep o kazandı.

Hilal ACAR (Gonca)

-Zambak Yay.-

1) Bu metinde; her şeyin kendisine özel güzellikleri olduğu, tabiatta müthiş bir dengenin varlığı, olaylar arasında sebep sonuç ilişkileri olduğu iletileri verilmektedir.

2) Bu metinden faydalanılarak; “de” bağlacı, soru işareti ve konuşma çizgisinin kullanıldığı yerleri, olumsuz cümlelerin kuruluşları, sıfat ve zamir çeşitleri konuları öğrencilere kazandırılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; her şeyin zamanında olması, insanların planlı ve düzenli olmasını sağlayacaktır. Nasıl ki sonbahar mevsimi olmadığı takdirde insanlar, bitkiler ve hayvanlar kışa hazırlıksız yakalanır ve zor durumda kalırlarsa, biz de planlı çalışmazsak zor durumda kalabiliriz. Yıkıcı görünen, hoşlanılmayan durumların düzenli ve sistemli bir yapının zorunlu unsurları olduğu konuları öğrencilere kazandırılabilir.

SEN OKUMUŞ SAYILIRSIN

Atatürk'ün Etimesgut Köyü'nde yaşlı bir dostu vardı. Adam eski Rumeli göçmenlerindendi. Atatürk'le pek teklifsiz, senli benli konuşurlardı.

Fidan dikme, Ankara'yı ağaçlandırma ve yeşertme merakı, Atatürk'ü her gün çiftliğe çekiyordu. Toprakların bir bölümünde, türlü denemelere rağmen ağaç tutturulamamıştı.

Atatürk ısrarla, toprağı tahlil ettirip, çeşitli fidanları diktiriyordu. Hiçbiri istenen ve beklenen sonucu vermiyordu.

Atatürk'ün bu işle çok uğraşıp didindiğini ve bu yüzden çok da üzüldüğünü gören Etimesgutlu yaşlı adam, bir gün:

- A be paşam, dedi. Zor işlerden hoşlanırsın, olmayacağı oldurmak istersin ama bu toprak kıraçtır. Fidan tutmaz, niçin bu kadar zorlanırsın?

Atatürk:

- Mademki topraktır, mutlaka tutacak!... diye kestirip attı.

Yaşlı adam:

- Benim demin topraktır dediğime bakma, diye ekledi. Toprak dedimse, söz gelişi söyledim. Burası toprak olsaydı; dediğin doğru olurdu. Fakat bu toprak değil ki...

Her düşünceye, her görüşe saygı duyan Atatürk sordu:

- Ya nedir öyleyse?...

- Kayadır!...

- Amma yaptın ha? Bunca ziraat mühendisi baktı, topraktır, dediler.

- Ne dediklerini bilmem. Fakat onlar habire bu toprağın yüzünde dolaşıyorlar.

Oysaki bu ince yüzün alt tarafı, boydan boya, düpedüz kayalıktır. İnanmazsan kazdır.

Atatürk, bu cahil fakat toprağın dilinden çok iyi anlayan deneyimli adamın sözünü dinledi. Toprağın değişik yerlerini kazdırdı. Nereye kazma vurulduysa, otuz, kırk santim altta yekpare, sert bir kayanın varlığı anlaşıldı.

Atatürk sordu:

- Neden bunu şimdiye kadar bana söylemedin?

- Sen okumuşların sözüne daha çok inanırsın da ondan!... Atatürk:

- Bu sözün doğrudur, dedi. Ben okumuşların sözüne daha çok inanırım. Fakat bu yaşa kadar toprakla uğraşan sana da inanırım. Çünkü, bu işte sen de "okumuş sayılırsın!..."

Rıza Ruşen YÜCER
Nükte ve Fıkralarla ATATÜRK
(Hazırlayan: Niyazi Ahmet BANOĞLU)
-Zambak Yay.-

1) Bu metinde; bir alanda eğitim almış olmanın değeri, farklı görüşlerinde değerlendirilmesinin gereği, tüm bilgilerin okuma ile elde edilemeyeceği, deneyim ve tecrübenin önemi iletileri verilmektedir.

2) Bu metinden faydalanılarak; özel isim ve eklenen eklerin kesme işareti ile ayrılacağı, soru işareti, ünlem işaretinin kullanımı, üç noktanın kullanımı, ikilemeler konuları öğrencilere kazandırılabilir.

3) Bu metinden faydalanılarak; öğrencilere hem tahsil yapmanın hem de tecrübe sahibi olmanın önemi, kendimizi geliştirmede gözlemin rolü, olaylar arasında sebep sonuç ilişkisinin olduğu konuları öğrencilere kazandırılabilir.

III. BÖLÜM

Bu bölümde “Değerlendirme” ve “Öneriler” başlıklarına yer verilmiştir.

DEĞERLENDİRME

3. Sınıf Türkçe Ders kitaplarında yer alan hikaye ve masallarda; yardım severlik, hayvan sevgisi, olaylara farklı bakmanın faydası, vatan-millet sevgisi, kahramanlık, Atatürk sevgisi, adalet kavramı, bulaşıcı hastalıklar ve korunma yolları, çalışmanın önemi, dostluk kavramı, özürlemlerle arkadaşlık, zamanı iyi kullanmanın önemi, özgürlüklerin sınırlı olduğu, kent yaşamının şartları, bilginin gücü, okuma sevgisi, her şeyin kuvvet uygulayarak yapılamayacağı, bencillik ve şımarıklığın yanlışlığı, anneye hürmet ve büyüklere saygı, komşuluk ilişkileri konuları ile ilgili iletilerin verildiği tespit edilmiştir.

4.Sınıf Türkçe Ders kitaplarında yer alan hikaye ve masallarda; eski Türklerde isim alma, şölen kavramı, medeniyetlerin oluşumunda işçinin yeri, her insanın üstün yönlerinin olabileceği, tıbbın ilerleyişinde yaşanan sıkıntılar, güzelliğin göreceli oluşu, vatan-millet sevgisi, Atatürk'ün liderlik vasfı, araştırmanın önemi, buluşların mükafatlandırılması, temizliğin önemi, bilinçli tüketim, bayram sevinci, dürüstlüğün önemi, doğa sevgisi, fazla tasalanmanın zararı, bayrak sevgisi konuları ile ilgili iletilerin verildiği tespit edilmiştir.

5.Sınıf Türkçe Ders kitaplarında yer alan hikaye ve masallarda; alçak gönüllülük, hocaya saygı, ince düşüncelilik, bilimin bağımsızlığı, zamanın önemi, bilgeye saygı, yardımseverlik, sosyal kurumların önemi, aklın ve bilginin önemi, doğal denge, fedakarlık, vatan-millet sevgisi, sorumluluk duygusu, arkadaşlık, deprem, kitap sevgisi, insanları dış güzelliği ile değil kalp güzelliği ile değerlendirme, doğal denge, bilgi edinmede tecrübenin yeri konuları ile ilgili iletilerin verildiği tespit edilmiştir.

3., 4. ve 5. Sınıf ders kitaplarında yer alan hikaye ve masallarda dilbilgisi öğretimine katkıda bulunacak zenginlikte isim, fiil, sıfat, zamir, zarf, edat örnekleri yanı sıra; kurallı ve kuralsız cümle örnekleme, özel ve cins isim örnekleme, bileşik kelime örnekleme, tekillik ve çoğulluk örnekleme, eş anlamlı-zıt anlamlı-eşsesli sözcük örnekleme, "mi" soru eki kullanımı örnekleme, "da" ve "ki" bağlaçlarına ait örnekleme, noktalama işaretlerinin (./,/?' /-/:/;/'/) kullanımlarına ait örnekleme, sözcüklerin imlalı yazımlarına ait örnekler bulunduğu bunların ister öğretim ister pekiştirme esnasında kullanılabilmesi tespit edilmiştir.

Eğitimsel alanda kullanımı konusunda ise Türk Milli Eğitim sisteminde belirlenen nitelikte insan yetiştirmek maksadı ile kullanılacak zenginlikte milli değerler ve insani değerleri ve nitelikleri masal ve hikayelerin bünyesinde bulabileceğimiz tespit edilmiştir.

ÖNERİLER

Ders kitaplarının oluşumunda izlenen 4 zorunlu tema ve 10 seçmeli tema arasından 4 tanesinin yayın evi tarafından seçilmesine dayalı yöntemin değişmesi gerektiği kanaatindeyiz. Şayet seçmeli tema uygulaması yapılacak ise de yurt genelinde kitapların kent, taşra ve köy farklılıkları gözetilerek bu üç yerleşim yerine farklı hazırlanmasının daha yararlı olacağını düşünülebilir.

Kitapların oluşumunda yayın evlerinin metin seçiminde aynı hassasiyeti göstermemesi, ders kitabı olabilme kriterlerine ait çitanın daha yükseltilmesi sayesinde sağlanabilir.

İlköğretimde öğrenciler için seçilen metinlerin öğrencilerin daha çok ilgisi çeken aynı zamanda akılda daha çok tutulabilecek masal ve hikayelerden seçilmesi daha uygun olabilir.

Çocukta okuma sevgisinin oluşumunu olumsuz yönde etkileyecek edebi yönü olmayan veya çok zayıf olan metinlerin ders kitaplarında yer almaması sağlanmalıdır.

Kitapların dağıtımının kolay olası için kitaplar il veya ilçe genelinde aynı yayın evine ait olacak şekilde dağıtılmaktadır. Bunun yerine öğretmenlere seçme fırsatı verilmesi daha uygun olabilir.

Metin türlerinin seçiminde İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu isimli kaynaktan, “Her temada üç farklı türden; öyküleyici metin, bilgilendirici metin ve şiir olmak üzere beş metin işlenmelidir. Bu metinlerden dördü ders kitabında, birisi de dinleme metni olarak öğretmen kılavuzlarında yer almalıdır(2005:179)” ibaresi yer almaktadır. Bu durumda seçilecek beş metinden ikisinin tür seçimi yayın evine kalmaktadır. Dil sevgisi ve okuma alışkanlığının gelişimi için bu kriterin bir şiir, bir bilgilendirici metin ve edebi yönü kuvvetli olan üç öyküleyici metinden oluşması daha uygun olabilir.

Türkçe ders kitaplarının değişen müfredat çerçevesinde edebi özelliklerinin azaltılarak, Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi dersinde olması gereken öğreticilik vasfını fazlasıyla üslendiğini düşünmekteyim. Türkçe ders kitabının bu dile ait şaheserlerin seviyeye uygun olanları ile bezenmesi uygun olabilir.

BİBLİYOGRAFYA

- Adalı, O ve Özdil, Ş.(2002). **Nasıl Bir Edebiyat Eğitimi**, İstanbul: Özgün Matbaacılık
- Aksan, D. (1998). **Her Yönüyle Dil**. Ankara: TDK Yay.
- Alaylıoğlu, R., Oğuzkan A. F. (1976) **Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü**. İnkılap-Aka Yay.
- Alkan, O. (2002). **Aksaray İlinde Anlatılan Masaların Çocuk Eğitimini Açısından İncelenmesi**. Konya: Basılmamış Y. Lisans Tezi
- Alptekin, A. B. (2002). **Taşeli Masalları**. Ankara
- Ardanuç, K. Çökmez, A., Küçüktepe, B. ve Toprak, G.(2005). **3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı**. İstanbul, MEB Yay.
- Aslantaş, H., Akıncı, M., ve Zaim, M. (2005). **4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı**. İstanbul. Zambak Yay.
- Aslantaş, H., Akıncı, M., ve Zaim, M. (2005). **5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı**. İstanbul. Zambak Yay.
- Aydı, M., Beyreli, L., Duran, C., Gündoğdu, A., Günyüz, M. ve diğ. (2005). **5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı**. İstanbul: Erdem Yay.
- Başaran, İ. E. (1998) **Eğitim Psikolojisi**. Ankara
- Bakırcı, N. (2004). **Türk Dünyası Coğrafyasında Tespit Edilmiş Hayvan Masalları Üzerinde Bir İnceleme**. Konya: Basılmamış Doktora Tezi
- Baş, A. (2005). **5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı**. Ankara: Kök Yay.
- Büyükkaragöz, S. ve diğerleri. (1998). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş (Eğitimin Temelleri)**. Konya: Mikro Yay.
- Ciravoğlu, Ö. (1999). **Çocuk Edebiyatı**.
- Çanakçı, H., Yardımcı, S., Yetimoğlu, B., Taşdemir, K. ve Özaykut, S. (2005). **4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı**. İstanbul. MEB. Yay.
- Derman, S. (2002). **Anadil(Türkçe) Öğretiminde Masal Metinlerinin Kullanılması**. Konya: Basılmamış Y.Lisans Tezi
- Demir, E., Bozbey, S., Oğan, M., Özkara, M., Aktaş, A. ve Köksal, K. (2005). **3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı**. Ankara: Özgün Matbaa.
- Emiroğlu, S. (1996). **Meram İlçesi(Konya) Masalları Üzerine Bir İnceleme**. Konya: Basılmamış Doktora Tezi
- Erik, N. (1999). **Okullarımızda Anadili Öğretimi**. Konya

- Erzurum, U. (2001). **İlköğretim Okulları Türkçe Ders Programının Niteliği**. Konya: Basılmamış Y.Lisans Tezi
- Ergin, M. (1992). **Türk Dil Bilgisi**. İstanbul: Bayrak Yay.
- Filizok, R. (1991). **Ziya Gökalp'in Edebi Eserlerinde Halk Edebiyatı Tesiri Üzerine Bir Araştırma**. Ankara
- Gökşen, E. N. (1985). **Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız**. İstanbul: Remzi Kitapevi
- Gören, N., Yener, Z., İldeniz, A., Aksal, S. ve Sarıöz, N. (2005). **5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı**. İstanbul: MEB. Yay.
- Güney, E. C. (1971). **Folklor ve Halk Edebiyatı**. İstanbul: MEB. Yay.
- İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu**. (2005). Ankara: MEB Yay.
- Kantarcıoğlu, S. (1991). **Eğitimde Masalın Yeri**. İstanbul: MEB Yay.
- Kaplan, M. (1996). **Kültür ve Dil**. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Kapulu, A. ve Karaca, A. (2005). **3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı**. Ankara: Koza Yay. Dağıtım.
- Kapulu, A. ve Karaca, A. (2005). **5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı**. Ankara: Koza Yay. Dağıtım.
- Kapulu, A., Karaca, A., Ataman, M., Turan, A. Ve Bozkurt, H. S. (2005). **4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı**. Ankara: Koza Yay.
- Karafilik, F., Değirmenci, G. ve Bilka, N. (2005). **3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı**. Ankara: Harf Eğt, Yay.
- Karafilik, F., Değirmenci, G., Bilka, N ve Özdem N. (2005). **4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı**. İstanbul: Harf Eğt, Yay.
- Karafilik, F., Değirmenci, G., Bilka, N ve Özdem N. (2005). **5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı**. Ankara: Harf Eğt, Yay.
- Köse, A. (2004). **Muş İli Malazgirt İlçesi'nde Anlatılan Masalların Çocuk Eğitimine Katkısı**. Konya: Basılmamış Y.Lisans Tezi
- Oğuzkan, A. F. (1997). **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Emel Matb.
- Özdemir, E. (1999). **Yazınsal Türler**. Ankara: Bilgi Yay.
- Sakaoğlu, S. (1973). **Gümüşhane Masalları**. Ankara: Sevinç Matb.

- Sakaoğlu, S. (1999). **Masal araştırmaları**. Ankara: Akçağ Yay.
- şimşek, E. (2001). **Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması**. Ankara
- şirin, M.R. (1994). **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**. İstanbul: Çocuk Vakfı Yay.
- Topçu, N. (1997). **Türkiye'nin Maarif Davası**. İstanbul: Dergah Yay.
- Tuncer, H., Yardımcı, M. (2000). **Anadolu Öğretmen Liseleri İçin Çocuk Edebiyatı**.
Ankara: MEB Yay.
- Türk Dil Kurumu. (1995). **Türkçe Sözlük**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Yavuzer, H. (1992). **Çocuk Psikolojisi**. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yıldız, M., Özdemir, A. (2005). **3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı**. Ankara: Kök Yay.